

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

KONYA İLİ KARAPINAR ve YÖRESİ AĞIZ ÖZELLİKLERİ

Emel Gdl

Zonguldak 2021

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

KONYA İLİ KARAPINAR ve YÖRESİ AĞIZ ÖZELLİKLERİ

**Hazırlayan
Emel Gdl**

**Danışman
Doç. Dr. Gül Banu Duman**

Zonguldak 2021

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

... / ... / 2021

Imza

Emel Gütül

T.C.

BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında 185282121004 numaralı Emel GÜDÜL'ün hazırladığı “Konya İli Karapınar ve Yöresi Ağız Özellikleri” konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 08/01/2021 Cuma günü saat 14.00’de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

Başkan _____

Doç. Dr. Gül Banu DUMAN (Danışman)

Üye _____

Prof. Dr. Ali YAKICI

Üye _____

Dr. Öğretim Üyesi Nuray 3.KARAKAYA

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../20.....

Prof. Dr. Ertuğrul Yıldırım

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : ZBEÜ Sosyal Bilimler Entitüsü Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Konya İli Karapınar ve Yöresi Ağız Özellikleri
Tez Yazarı : Emel Gdl
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Gül Banu Duman
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2020
Sayfa Adedi : 173

Toplumu oluşturan yapı taşlarından birisi de dildir. İnsanlar dil ile kendisini ifade edebilir, kültür oluşturabilir ve doğada diğer insanlarla iletişim kurabilir. Dilin önemli yapı taşlarından biri olan ağızlar, konuşulduğu yörenin maddi ve manevi kültürünü yansıtır; çünkü dil kültür hazinesi olduğu gibi aynı zamanda yaşam tarzının bir aynasıdır.

Çeşitli nedenlerden dolayı ağızların konuşurları azalmaktadır. Ağızlarla birlikte yok olmaya yüz tutan masallar, efsaneler, türküler, adetler, gelenek ve görenekler kayıt altına alınmalıdır.

Yapılan bu çalışmada Konya ili Karapınar ve yöresinde konuşulan ağız özellikleri kayıt altına alınmıştır. Tespit edilen metinlerden çalışmada 32 metine yer verilmiştir. Metinlerdeki dil özelliklerinin tespiti için kelimeler tek tek fişlenmiştir.

Çalışmanın amacı, yörenin detaylı ağız incelemesini ortaya koymak ve bu inceleme sonucuyla yörenin ağız atlası oluşturulmasına katkı sunmaktır. Ayrıca yörede konuşurları azalan ağzın özelliklerini, sözlü kültür mirasları (masal, efsane, halk hikyesi, ölüm – doğum adetleri, gelenek görenekler, yöreye has yemek ve tarifleri, oyunlar) tespit edilerek bu ürünleri kayıt altına almak ve daha sonraki nesillere ulaştırmaktır.

Anahtar Kelime: Konya İli Karapınar Ağızları, Ağız İncelemesi, Sözlü Kültür Mirası, Türkiye Ağızları.

ABSTRACT

Institution : BEU Institute of Social Sciences Department of Turkish Language and Literature
Thesis Title : The Characteristics of The Dialect in Konya Province Karapınar District and Its Region
Thesis Author : Emel Gdl
Thesis Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Gl Banu Duman
Thesis Type, Year : Master's Thesis, 2020
Number Of Pages : 173

Language is one of the main elements that form the society. People can express themselves through language, create culture, and communicate with other people in nature as well. Dialects, one of the important elements of languages, reflect the material and spiritual culture of the region in which it is spoken; because language is a cultural treasure, at the same time it is a mirror of lifestyle.

The speakers of dialects decrease due to various reasons. Tales, myths, folk songs, traditions and customs that face extinction along with dialects should be recorded.

In this study, the characteristics of the dialect that is spoken in Konya province Karapınar district and its region were recorded. From the determined texts, 32 texts were included in the study. For the determination of the characteristics of the language in the texts, words are checked individually.

The aim of the study is to reveal detailed dialect research of the region and to contribute to the creation of the dialect atlas of the region as a result of this research. Furthermore, it is to identify the characteristics of the dialect whose local speakers decrease in the region, and oral culture heritages (fairy tales, myths, folk tales, death and birth customs, traditions and customs, local food and recipes that are unique to the region, dances) and to record these products and transfer them to the next generations.

Key Words: Dialects of Konya Province Karapınar District, Dialect Studies, Oral Culture Heritage, Dialects of Turkey.

ÖNSÖZ

Ağızlar konuşulduğu yörenin sözlü kültür hazinesidir. Bu hazineyi koruyabilmek için saha çalışmalarına önem verilmektedir. Eğitim, şehirleşme vb. çeşitli nedenlerden dolayı ağızların konuşurları azaldığı gibi, konuşulan yörenin maddi ve manevi kültür öğeleri de zamanla kaybolmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmalarda yeterince derleme ve inceleme faaliyeti yürütülememiş veya tamamlanamamıştır. Bundan dolayıdır ki Türkiye Türkçesine ait ağız atlası hazırlanamamıştır.

Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızları üzerine detaylı bir inceleme yapılmadığı tespit edilmiştir. Daha önce Çukurova Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Kazım Çıracı'nın hazırladığı “Konya İli Karapınar Ağız Özellikleri” adlı çalışmada Karapınar ilçesinin daha çok Türkmen köyleri ele alınmıştır. Her bölgenin ağız özelliği incelenmemiştir. Bu çalışmada Türkmen köyleri haricindeki yerler de ele alınarak derleme yapılmıştır.

Bu çalışma, Giriş bölümü hariç üç bölümden oluşmaktadır. İncelenen birinci bölümde sahanın tanıtımı; yörenin tarihi, coğrafyası, kültürü, eğitimi, ekonomisi, sanayi ve sosyal yaşantısı hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölüm olan Ses Bilgisi kısmında Karapınar merkez, mahalle köy ve yaylalarından derlenen metinlerin incelenmesiyle ortaya konulmuş ses bilgisi özellikleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölüm olan Şekil Bilgisi bölümünde Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızlarının şekil bilgisi özellikleri ele alınmıştır. Bu bölümde kelimeler başlığı altında; isimler, fiiller, zamirler, zarflar ve edatlar incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise ses ve şekil bilgisinden elde edilen bilgiler kısa şekilde ele alınmış ve yörenin ağızını diğer yöre ağızlarından ayıran karakteristik hususlar maddelerle verilmiştir.

İnceleme bölümünde ses ve şekil bilgisi bölümleri metinlere dayalı detaylı olarak örnekler eşliğinde incelenmiştir. Çalışmada metinler bölümü incelenerek metinlerden yöre ağızını tam ve doğru olarak yansıtılmayan kısımlar çıkarılmıştır.

Çalışma boyunca birçok hocamın ilgi ve desteğini yakından gördüğümü belirtmek isterim ki başta ağız araştırmaları bilgisinden ve metodundan geniş ölçüde yararlandığım Prof. Dr. Zikri Turan ve Doç. Dr. Emine Amaca'ya, akademik hayatımda başından bu yana desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Gül Banu Duman'a teşekkürlerimi arz ederim.

Derleme sırasında bu çalışmaya her yönüyle katkıda bulunan Karapınar Belediyesi ve Karapınarlı hemşerilerime teşekkürlerimi belirtmek isterim.

Bu çalışmayı, desteklerini esirgemeyen aileme ithaf ediyorum.

Emel Gdl

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMA ALANININ TANITILMASI	6
1.1. Karapınar İlçesinin Fiziki ve Beşerî Coğrafyası.....	6
1.2. Coğrafi Durum ve İklimi.....	6
1.3. Nüfus ve İdari Durum.....	7
1.4. Eğitim.....	9
1.5. Ekonomik Durum.....	9
1.6. Karapınar İlçesinin Tarihçesi.....	10
1.7. Türk Hâkimiyeti Öncesi.....	11
1.8. Karapınar Adı	11
1.9. Karapınar İlçesinin Ağızları	12
2. SES BİLGİSİ (FONETİK)	13
2.1. Ünlüler.....	13
2.1.1. Ünlü Türleri.....	13
2.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler	14
2.1.1.2. Uzun Ünlüler.....	16
2.1.1.2.1. Ses Hadiselerinden Doğan Uzun Ünlüler	17
2.1.1.2.2. Vurgu ve Tonlamadan Doğan Ünlüler.....	19
2.1.1.2.3. Alıntı Kelimelerde Uzunluklar	19
2.1.1.2.4. Ünlemlerde Uzunluklar	20
2.1.1.2.5. Ezgiyle Söylenen Metinlerde Uzunluklar	20
2.1.1.2.6. Diğer Uzun Ünlüler	20
2.1.1.3. Kısa Ünlüler	21

2.1.1.4. İkiz Ünlüler	21
2.1.2. Ünlü Uyumları.....	22
2.1.2.1. Kalınlık – İncelik Uyumu	22
2.1.2.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu.....	24
2.1.3. Ünlü Değişmeleri.....	25
2.1.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi.....	25
2.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması	25
2.1.3.3. Geniş Ünlülerin Darlaşması.....	25
2.1.3.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi	26
2.1.3.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması.....	26
2.1.3.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi.....	26
2.1.4. Ünlü Düşmesi.....	26
2.1.5. Ünlü Türemesi.....	27
2.1.5.1. Ön Türeme	27
2.1.5.2. İç Hecede Ünlü Türemesi	28
2.1.5.3. Alıntı Kelimede Ünlü Türemesi.....	28
2.1.5.4. Sonda Ünlü Türemesi.....	28
2.1.6. Ünlü Kaynaşması.....	28
2.2. Ünsüzler.....	29
2.2.1. Ünsüz Türleri.....	29
2.2.1.1. Normal Boğumlanmalı Ünsüzler	29
2.2.1.2. Zayıf Boğumlanmalı Ünsüzler.....	31
2.2.1.3. Yarı Ötümlü Ünsüzler	31
2.2.2. Ünlü Ünsüz Uyumunun Bozulması.....	33
2.2.3. Ünsüz Uyumu.....	33
2.2.4. Ünsüz Değişmeleri	34
2.2.5. Ses Olayları	35
2.2.5.1. Ötümlüleşme	35
2.2.5.1.1. Ulamanın Tesiriyle Oluşmuş Ötümlüleşme	36
2.2.5.2. Ötümsüzleşme	37
2.2.5.3. Süreklileşme.....	37
2.2.5.3.1. Sızıcılaşma	37
2.2.5.5. Akıcılaşma	37
2.2.5.6. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	38

2.2.5.7. Süreksizleşme	38
2.2.5.8. Ünsüz Benzeşmesi.....	38
2.2.5.8.1. İlerleyici Benzeşme.....	38
2.2.5.8.2. Gerleyici Benzeşme	39
2.2.5.9. Benzeşmezlik- Ünsüz Alternansı	40
2.2.5.10. Ünsüz İkizleşmesi	40
2.2.5.11.Ünsüz Tekleşmesi	41
2.2.5.12. İkiz Ünlülerin Tekleşmesi.....	41
2.2.5.13. Ünsüz Düşmesi	41
2.2.5.14. Ünsüz Türemesi	41
2.2.5.14.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi	41
2.3.1. Kelime Vurgusu	45
3. ŞEKİL BİLGİSİ (EKLEŞME BİLGİSİ~ MORFOLOJİ)	46
3.1. Ekler	46
3.1.1. Yapım Ekleri	46
3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	46
3.1.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	49
3.1.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri	49
3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	51
3.1.2.1. Edilgenlik.....	51
3.1.2.2. Dönüşlülük.....	51
3.1.2.3. İşteşlik.....	52
3.1.2.4. Ettirgenlik	52
3.1.3. Olumluluk- Olumsuzluk Eki	52
3.1.3.2. Sıfat Fiiller	53
3.1.3.3. Zarf Fiiller.....	54
3.1.4. Çokluk Eki	56
3.1.5. Çekim Ekleri	56
3.1.5.1. İsim Çekim Ekleri	56
3.1.5.1.1. İyelik Ekleri.....	56
3.1.5.1.2. İlgî Eki (Tamlayan Eki): +(n)In/ +(n)İn/ +Kı:.....	57
3.1.5.1.3. Belirtme Eki (Yükleme Eki): +(y) <<+(I)G / Ø.....	57
3.1.5.1.4. Hâl Eki.....	58
3.1.5.1.5. Tamlama.....	59

3.1.5.1.5.1. Birinci Tip: İlgi Eki +(n)İn Metinlerde örneğine sık rastlanmıştır.....	59
3.1.5.1.5.2. İkinci Tip.....	60
3.1.5.1.5.3. Zamir Fonksiyonlu İsim Tamlaması	60
3.1.5.1.6. Zamanlar.....	61
3.1.5.1.6.1. Geniş Zaman Eki.....	61
3.1.5.1.6.2. Görülen Geçmiş Zaman Eki.....	61
3.1.5.1.6.3 Şimdiki Zaman Eki:.....	62
3.1.5.1.6.4. Gelecek Zaman Eki:	63
3.1.5.1.6.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki.....	63
3.1.5.2. Kipler.....	63
3.1.5.2.1. Emir / İstek Kip Eki	63
3.1.5.2.2. Şart Kip Eki.....	63
3.1.5.2.3. Gereklilik Kip Eki.....	64
3.1.5.2.4.1. Hikâye	64
3.1.5.2.4.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	64
3.1.5.2.4.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	64
3.1.5.2.4.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi.....	64
3.1.5.2.4.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi.....	64
3.1.5.2.4.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi	64
3.1.5.2.4.2. Rivayet.....	65
3.1.5.2.4.2.1. Görülen Geçmiş Zamanın Rivayet.....	65
3.1.5.2.4.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayet.....	65
3.1.5.2.4.2.3. Şimdiki Zamanın Rivayet.....	65
3.1.5.2.4.2.4. Gelecek Zamanın Rivayet.....	65
3.1.5.2.4.2.5. Geniş Zamanın Rivayet.....	65
3.1.5.2.4.3. Şart Kipi:	65
3.1.5.2.5. Ek Fiilin Çekimi	66
3.1.5.2.6. Birleşik Fiiller.....	66
3.1.5.2.6.1. İsim + Fiil Yapısında Olanlar:	66
3.1.5.2.6.2. Fiil + Fiil Yapısında Olanlar	67
3.1.6. Soru Eki	67
3.2. Kelimeler	68
3.2.1. Sıfat.....	68

3.2.1.1. Niteleme Sıfatları	68
3.2.1.2. Pekiştirme Sıfatları	68
3.2.1.3. Belirtme Sıfatları	69
3.2.1.4. İşaret sıfatları	69
3.2.1.5. Sayı Sıfatları	69
3.2.1.6. Soru Sıfatları	70
3.2.1.7. Belirsizlik Sıfatları	70
3.2.1.8. Topluluk Sayı Sıfatı	70
3.2.1.9. Sıfatlarda Küçültme	70
3.2.1.10. Unvan Sıfatları	70
3.3. Zarflar	71
3.3.1. Zaman Zarfları	71
3.3.2. Yer Yön Zarfları	71
3.3.3. Hal (Nasıllık- Nicelik) Zarfları	71
3.3.4. Azlık Çokluk (Miktar) Zarfları	71
3.3.5. Soru Zarfları	72
3.4. Zamir	72
3.4.1. Şahıs Zamirleri	72
3.4.2. İşaret Zamirleri	73
3.4.3. Belirsizlik Zamiri	73
3.4.4. Soru Zamirleri	73
3.6. Edatlar	73
3.6.1. Ünlem Edatları	73
3.6.2. Gösterme Edatları	74
3.6.3. Cevap Edatları	74
3.6.4. Bağlama Edatları	74
3.6.5. Çekim Edatları	74
SONUÇ	76
EKLER	82
Ek 1. Metinler	82
Ek 2. Kaynak Kişiler Tablosu	149
Ek 3. Sözlük	150
Ek 4. Metinde Kullanılan Çeviri Yazı İşaretleri	160
Ek 5. İşaretler	163

Ek 6. Metinler Listesi.....	164
KAYNAKÇA.....	166
ÖZ GEÇMİŞ.....	173

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1: Karapınar Ağzındaki Ünlüler.....	13
Tablo 2.2: Ünsüzlerin Nitelikleri	32
Tablo 3.1: İyelik Ekleri.....	57
Tablo 3.2: Hâl Ekleri.....	59
Tablo 3.3: İyelik Kökenli Şahıs Ekleri.....	60
Tablo 3.4: Geniş Zaman Eki.....	61
Tablo 3.5: Görülen Geçmiş Zaman Eki.....	62
Tablo 3.6: Hâl Ekleri ve Zamir Çekimleri.....	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1: Konya Haritası.....	7
Şekil 1.2: Karapınar Haritası	8

GRAFİKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 1.1: İlçe Nüfus Durumu	8

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

KİKIYA	: Konya İli Karapınar İlçesi ve Yöresi Ağızları
STT	: Standart Türkiye Türkçesi
TT	: Türkiye Türkçesi
DS	: Derleme Sözlüğü
ET	: Erişim Tarihi
Bkz	: Bakınız

GİRİŞ

Türk dili yabancı dillerin etkisiyle her geçen gün değişime uğramaktadır. Bu değişim dilin tarihi ve kültürel zenginliklerinin unutulup gitmesine yol açmaktadır. Bu durum, dil için tehdit unsuru haline gelmektedir. Bu tehditleri ortadan kaldırmak için Türkiye Türkçesi ağız araştırmaları ön plana çıkarılmalıdır.

Ağız araştırmaları, dilin bugüne kadar henüz ulaşılmamış karanlıkta kalan pek çok dil sorununun da aydınlığa kavuşmasına yardımcı olmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağız araştırmaları takriben 1860'lı yıllarda yabancıların eliyle başlamıştır. Bundan dolayıdır ki 1860 ve 1940 dönemlerine yabancı araştırmacılar dönemi denir. Ahmet Caferoğlu'nun Anadolu sahasında yaptığı çalışmalar ve ortaya çıkardığı külliyat ile birlikte yerli araştırmacılar dönemi başlamıştır.

Her geçen gün aybolma tehlikesiyle karşı karşıya olan sözlü kültür öğeleri, Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmalarla muhafaza edilebilir. Yapılan çalışmalarda folklorik unsurlara rastlandığı gibi Türkiye Türkçesi ağız atlası oluşturulmasına da fayda sağlamaktadır.

Bu çalışma Karapınar ilçesi merkezi, bu ilçeye bağlı 42 mahallenin ve bu mahallelere bağlı yayla köylerinin ağız derlemesi ve dil incelemesinden ibarettir. Araştırma boyunca 75 ses kaydı ve 300 sayfayı tutan metinlerden yöre ağızını temsil eden metinlerin seçilmesine özen gösterilmiştir. 32 kişiye ait 80 sayfa civarında metin kısmı oluşturulmuştur. Metinlerdeki dil özelliklerinin tespiti için kelimeler tek tek fişlenmiştir.

Derlenen metinler, orta yaş ve üstü kadınlardan ve yöreden çok az veya kısa sürelerle(askerlik) ayrılmış, özellikle okuma yazma bilmeyen orta yaş ve üstü erkeklerden seçilmiştir. Metinlerdeki konular; düğünler, düğünlerde yapılan yöreye has yemekler, düğünde oynanan oyunlar, gelenek ve görenekler, ölüm ve doğum adetleri, masallar, maniler, türküler, halk hikâyeleri, dua ve beddualar vb. folklor malzemesi olmasına da ayrıca dikkat edilmiştir.

Bu çalışma, Giriş, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Sonuç, Metinler, Sözlük ve Kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Karapınar'ın genel

olarak tarihî, fizikî, coğrafi, ekonomik, idarî ve etnik yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Ses Bilgisi bölümünde, Karapınar merkez, mahalle köy ve yaylalarından derlenen metinlerin incelenmesiyle ortaya konulmuş ses bilgisi özellikleri üzerinde durulmuştur. Ses bilgisi özelliklerinde, Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızlarında kullanılmakta olan yazı dilinden farklı olan ünlüler ve ünlülerin özellikleri, ünlü değişimleri, ünlü yutulmaları, ünlü erimeleri, ünlü türemesi, ünlü birleşmesi ve bunların sebepleri ele alınmıştır. Ünsüzler konusunda da Standart Türkçeden farklı olarak Karapınar ağızında kullanılan ünsüzlerin özellikleri ile ilgili ünsüz değişimleri üzerinde durulmuştur. Şekil Bilgisi bölümünde Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızlarının şekil bilgisi özellikleri ele alınmıştır. Bu bölümde kelimeler başlığı altında; isimler, fiiller, zamirler, zarflar ve edatlar başlıkları altında incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise ses ve şekil bilgisinden elde edilen bilgiler kısa şekilde ele alınmış ve yörenin ağızını diğer yöre ağızlarından ayıran karakteristik hususlar maddelerle verilmiştir.

Metinler bölümünde, çalışmaya konu olan toplam 32 metin yer almıştır. Kaynak kişilerden tespit edilen metinler, metin numarası ile gösterilmiştir. Bir kaynak kişiden farklı konularda yapılan derlemeler aynı metinde a, b, vb. şeklinde başlıklandırılmıştır. Deşifresi yapılan metinler ve bu metinlerin her bir cümlesi ayrı sayılarla numaralandırılmıştır. Ses ve şekil bilgisi bölümlerinde verilen örnekler italik olarak yazılmış ve metin numarası parantez içerisinde verilmiştir.

Bu çalışmada Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızlarının tespiti için metin ve derleme yapılmıştır. Bu derlenen metin ve kelimeler birçok kez dinlenmiştir. Dinlenen bu metinlerde eksiklikler ve yanlışlıklar en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Akabinde metinlere dayalı yöre ağızının ayrıntılı bir ses ve şekil bilgisi incelemesi yapılmıştır. Metinlerde yer alan kelimeler sözlük kısmında verilmiştir. Sözlükte yer alan kelimelerin bir kısmı ‘Derleme Sözlüğü’nde yer almayan kelimelerdir.

Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızları üzerine bugüne kadar yapılan araştırmalar ve incelemelerde birkaç köyün ağızının ele alındığı görülmüştür. Yöre ağızı üzerinde kapsamlı bir metin derleme faaliyeti ve dil incelemesi yapılmamıştır.

Bu çalışmada Karapınar ve yöresinin halkının hafızasında yer alan “atasözlerine, destanlarına, masallarına, türkülerine, manilerine” yer vermesi açısından önemlidir. Aynı zamanda doğum, ölüm, düğün, asker âdeti, gelenek ve görenekleri de ele almaktadır. Bu çalışmayla ilmi bir sınıflandırma yapılarak Türkiye Türkçesi ağızlarının ağız atlasına da katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızlarının sınıflandırılması Prof. Dr. Leyla Karahan tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmada Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızları ağız bilimi açısından bir bütün olarak ele alınmadığı için yöre ağızı hakkında kesin yargıya varmak da mümkün olmamıştır. Konya, ilçeleri ve köyleri ağızlarının detaylı sınıflandırılma yapılması için yapılan ağız çalışmalarını incelemek gerekir. Bugüne kadar incelenen bölgeler sınırlı sayıdadır. Konya ağızlarını ilgilendiren iki lisansüstü tezi daha yayınlanmıştır. Bundan ötürü burada yalnızca son yazılar tezler de dâhil olmak üzere lisansüstü araştırmalara değinilecektir.

Doktora Tezleri

Konya'nın ağızlarını ele alması bakımından Gültekin tarafından hazırlanmış bir doktora tezi bulunmaktadır.

Gültekin, Mevlüt (1994), *Der Türkeitürkische Dialekt von İmrenler bei Konya*, Doktora Tezi, Johannes Gutenberg University Mainz, Mainz.

Yüksek Lisans Tezleri

Bu bölümde, Türkiye Türkçesi ağız araştırmaları ve dil atlasına katkı sunacağı düşünülen ağız çalışmalarına yer verilmiştir.

1. Kocamaz, İhsan (2013), *Konya İli Taşkent İlçesi ve Köyleri Ağızı*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

2. Köğçe, Ayşe Namlı (2013), *Gölyaka Kasabası Ağızı Sözdizimi*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

3. Çeker, Mustafa (2015), *Çumra Havalisi Yörükleri Ağızı*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

4. Kaplan, Nuran (2016), Konya Derebucak İlçesi ve Çevresi Ağızları Dil Özellikleri (İnceleme-Metin-Sözlük), Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

5. Kızıldağ, Süleyman Hilmi (2017), Şereflikoçhisar-Kulu Yöresi Nogay Ağzı (Giriş-İnceleme-Metin-Seçme Sözlük-Ekler), Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Isparta.

6. Sözer, Burak (2017), Kadınhanı ve Çevresi Türkmen-Yörük Ağzı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

7. Şahin, Fatma (2017), Kadınhanı Ağzı, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

8. Ekizoğlu, Fatma Gülşah (2018), Beyşehir ve Yöresi Ağızları, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

9. Duran, Kübra (2019), Hadim (Konya) Köyleri Ağzı, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

10. Polat, Gülşen (2019), Cihanbeyli Ağızları, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

11. Çıracı, Kazım (2018), Konya İli Karapınar İlçesi Ağızları, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Yapılan bu çalışmanın diğer bir amacı ise yöreye has ifadeleri, kalıp kelimeleri derleyerek Derleme Sözlüğü'ne katkı sunmak ve söz varlığı açısından yörenin zenginliğini gözler önüne sermektir.

Derleme çalışması yapılmadan önce yöre ile ilgili etnik araştırma yapılmış ve derlemeler bu araştırmaya göre planlanarak ele alınmıştır.

Bölgeden olmamız bize kaynak kişi bulmada ve yöre halkıyla ilişki kurmada yardımcı olmuştur. Kendimizin de Karapınar ağzının doğal bir konuşuru olmamız sebebiyle seslerin bir kısmını deşifre etmekte kolaylık yaşarken bazı seslerin deşifresinde ise güçlüklerle karşılaşmıştır.

Bu çalışma Karapınar ilçesi merkez ve bu ilçeye bağılı 42 mahallenin ve bu mahallere bağılı yayla köylerinin konuşulan ağız derlemesi ve dil incelemesinden ibarettir. Araştırma boyunca 75 ses kaydı ve 300 sayfayı tutan metinlerden yöre ağızını en iyi temsil eden metinler seçilmiştir. 32 kişiye ait 80 sayfa civarında metin kısmı oluşturulmuştur. Metinlerdeki dil özellikleri daha iyi tespit edebilmek için kelimeler tek tek fişlenmiştir.

Derlenen metinler, orta yaş ve üştü kadınlardan ve yöreden çok az veya kısa sürelerle(askerlik) ayrılmış özellikle okuma yazma bilmeyen orta yaş ve üştü erkeklerden seçilmiştir. Metinlerdeki konular; düğüler, düğünlere yapılan yöreye has yemekler, düğünde oynanan oyunlar, gelenek ve görenekler, ölüm ve doğum adetleri, masallar, maniler, türküler, halk hikâyeleri, dua ve beddualar vb. folklor malzemesi olmasına da ayrıca dikkat edilmiştir.

1. ARAŞTIRMA ALANININ TANITILMASI

1.1. Karapınar İlçesinin Fiziki ve Beşerî Coğrafyası

1.2. Coğrafi Durum ve İklimi

Konya'ya bağılı bir ilçe olan Karapınar, batısında Konya merkezi ve Çumra ilçesi, güneyinde Karaman ili ve Ayrancı ilçesi, doğusunda Ereğli ilçesi, kuzeydoğusunda Emirgazi ilçesi, kuzeyinde Aksaray ili ile çevrilidir. Yüzölçümü 3.030 km² olan ilçenin deniz seviyesinden yüksekliği 1026 metredir. Konya'yı doğuya bağlayan çok önemli ve işlek bir karayolunun üzerinde yer alır.

Karapınar “üçüncü zamandaki doğa olayları ile Akdeniz bölgesinden ayrılarak bir iç deniz halini almış ve dördüncü zamanda kumlu, kalkerli ve volkanik toprak yapısı ile bugünkü halini almıştır. İlçe sınırları içinde Acıgöl, Çıralı Gölü, Meyil Gölü ve Meke Tuzlası bulunmaktadır. Bunun yanında Hotamış, Sutlaniye ve Akgöl bataklıkları da vardır.” (Gündüz, 1993: 10).

İlçe, “sınırı içerisindeki en önemli volkanik dağlar; Karacadağ volkanı, Üzecek dağıdır. Bu iki dağlık alanın arasında Karapınar Ovası yer alır. İlçenin bulunduğu yerde Hasandağı ve Karadağ gibi sönmüş yanardağlarda bulunur.” (Gündüz, 1993: 10). Volkanik bölgelerde yaygın olarak görülen krater gölüne örnek olarak Acıgöl ilçenin sınırları içerisinde bulunmaktadır. Fakat içerdiği minerallerden dolayı acıdır ve canlı yaşamaz.

İlçenin kuzey kesimleri, içerisinde çok sayıda obrukları barındırır. Güneyde ise Türkiye'nin en fazla rüzgâr erozyonuna maruz kalan sahası vardır. Tipik karasal iklimi süren Karapınar'da yazları çok sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlıdır. Bölgenin iklim ve yer şekilleri üzerine “21 yıllık rasat verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık 10,9 derecedir. Türkiye'nin en az yağış alan yerlerinden biridir. 29 yıllık rasat verilerine göre yıllık yağış miktarı 279,5 mm. Bunun için bitki örtüsü zayıf ve ormansızdır. Rüzgâr erozyonu büyük hasar yapar. Türkiye'nin rüzgâr erozyonuna maruz en önemli sahası Karapınar ve çevresidir. Bu alan Ülke genelinin %20'sine tekabül etmektedir.” araştırmada yer verilmiştir. (Kar-Yem, 1986: 24). Yağışların en az olması ve yer üstü sularının yetersizliği ilçede kuru tarımı ön plana çıkarır. Tarım alanlarının içinde nadasa ayrılan sahalardan

oldukça önemli bir oran tutar. “Kurak iklimin tesiriyle bitki örtüsü, çoğu tek yıllık olan kısa boylu otlardan müteşekkil step de denilen bozkırdır. Nitekim İlçede küçükbaş hayvancılığın yaygın olması bu yüzdendir.” (Kar- Yem, 1986: 16)

1.3. Nüfus ve İdari Durum

Karapınar ilçesinin idari durumu hakkında “1514 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından padişah fermanıyla Sultaniye ismini almıştır.1868 yılında Sultaniye ismiyle Konya ili bağlanarak ilçe unvanı kazanmıştır. 1882 yılında Belediye Teşkilatı kurulmuştur. 1934 yılında Sultaniye ismi Karapınar olarak değiştirilmiştir. O dönem Karapınar’a bağlı 22 mahalle, 2 kasaba ve 30 köyü tespit edilmiştir. 1985 yılı nüfus sayımında merkez nüfusu 26.266 köylerin nüfusu ise 35.399 olup toplam nüfusu 61.665 olduğu sayılmıştır.” (Zengin, 2012: 8)

Karapınar Belediyesinin hazırlamış olduğu idari yapı sayfasında, Merkeze bağlı 129, Emirgazi ilçesine bağlı 59, Balkaya ilçesine bağlı 33 ve köylere bağlı 85 toplam 306 yaylası mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Bunların bir kısmı daimî yerleşim yerine dönüşmüştür. Karapınar ilçesinin 2019 ilçe toplam nüfusu 49978, ilçenin toplam erkek nüfusu 25398, toplam kadın nüfusu 24580 olarak tespit edildiği belirtilmiştir. (<https://www.karapınar.bel.tr/>, 10.11.2020)

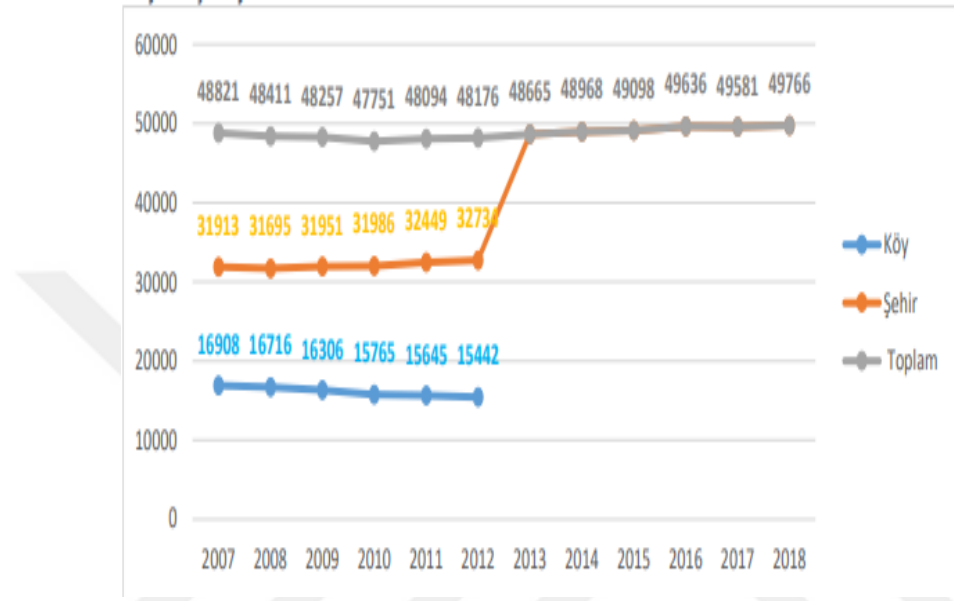
Şekil 1.1: Konya Haritası

Kaynak: Konya İli ve Karapınar İlçesi Haritası (2020); https://www.google.com/search?q=konya+karapınar+harita&rlz=1C1NHXL_trTR827TR827&sxsrf=ALeKk03pwHl2p6xlAd3xBq2KUKKWmc0ymQ:1606242821478&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwis7a_m6JvtAhXJgVwKHUqjDDcQ_AUoAXoECAQQAw&biw=1366&bih=635, Erişim Tarihi: 11.10.2020

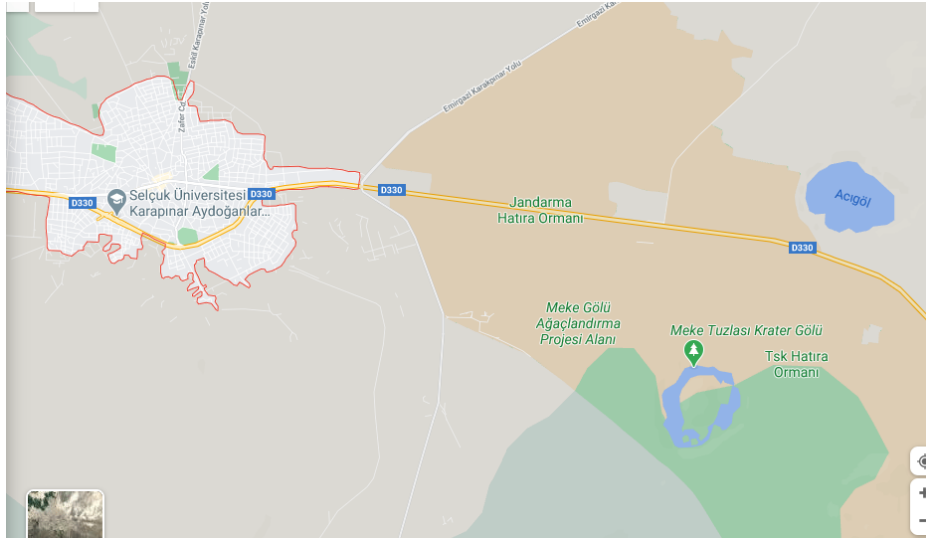
TÜİK (ADNKS) verilerine göre, İlçe nüfusu 2018 yılı itibariyle 49.766 kişidir. Konya’da yeni büyükşehir yasası ile birlikte köylerin yasal statüsünün ortadan kalkması nedeniyle 2013 yılından itibaren ilçenin köy nüfusu bulunmamaktadır.

Grafik 1.1: İlçe Nüfus Durumu

Kaynak: Karapınar Rapor, 2019: 7

Şekil 1.2: Karapınar Haritası

Kaynak: (Konya İli ve Karapınar İlçesi Haritası (2020); <https://www.google.com/maps/place/Karap%C4%B1nar,+Konya,+T%C3%BCrkiye/@37.7032806,33.5674858,13z/data=!4m5!3m4!1s0x14d76ccb5539e10b:0x2d4b3fb609af6eff!8m2!3d37.71532!4d33.54657?hl=tr>, Erişim Tarihi: 11.10.2020)

1.4. Eğitim

2019 yılında Karapınar'ın Tük verilerinin raporlarına göre, ilçede 670 derslik, 634 öğretmen ve 10.722 öğrenci bulunmaktadır. İlçede derslik başına düşen öğrenci sayısı 16 iken öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 16,9'dur. Karapınar ilçesi benzer gelişmişlik düzeyindeki ilçelere göre derslik başına düşen öğrenci sayısında ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yoğunlukların yaşandığı bir ilçedir. (Karapınar Rapor, 2019: 13)

2017 yılı itibariyle “ilçede okuma yazma bilmeyenlerin oranı %2,9 iken %40,04'ü ilkokul, %14'ü ilköğretim, %10,3'ü ortaokul, %13,1'i ortaöğretim ve %7,1'i yükseköğretim mezunudur. Bunun yanında okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen nüfus toplam nüfusun %11,3'üdür.” (Rapor, 2019: 13) Rapor sonuçlarına göre ilçede okuryazar oranının azaldığı görülür.

1.5. Ekonomik Durum

İlçenin TÜİK verilerine göre hazırlanan raporunda “ilçeye ait sigortalı çalışan ve işyeri sayıları sektörler bazında derlenmiştir. 2018 yılı itibariyle ilçede toplam 4402 kayıtlı sigortalı çalışan vardır. Sektörlere göre toplam sigortalı çalışan sayıları incelendiğinde ilçede en fazla eğitim sektöründe istihdamın sağlandığı görülmektedir. İkinci sırada perakende ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç), üçüncü sırada ise bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri gelmektedir.” (Rapor, 2019: 10)

2018 yılı itibariyle “ilçede toplam 998 kayıtlı işyeri tespit edilir. Sektörlere göre toplam iş yeri sayıları incelendiğinde ilçede en fazla perakende ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç) sektöründe işletmenin varlığı dikkat çekmektedir. İkinci sırada kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı faaliyetleri, üçüncü sırada ise bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri gelmektedir.” (Rapor, 2019: 13)

Karapınar'da sanayi çok fazla gelişmemiştir, fakat her geçen gün gelişme göstermektedir. Bölgede bulunan sanayi tesislerinin tarıma dayalıdır olduğu gözlemlenmektedir. Yörenin sanayisi gelişme eğilimi gösterir. İlçede organize sanayi çalışmalarına devam edilmektedir.

1.6. Karapınar İlçesinin Tarihçesi

Karapınar, M.Ö. 3000–2000 yıllarında “HYDE” kasabası üzerinde kurulmuş ve Proto Hititler tarafından yerleşme merkezi olarak seçilmiştir. Karapınar, Hititlerin yarı bağımsız ve rahip krallar tarafından idare edilirken Truva Krallığı’nın hâkimiyeti altına girmiştir. Daha sonra Frigler, Lidyalılar, Asurlular, Persler, Büyük İskender ve Bizans İmparatorluğunun hâkimiyeti altına girmiştir. M.S.832’de Memun Karapınar ve çevresinin gelirlerini Medine Vakfı usulünde bir tür vergiye bağlar. Bu vergi Selçuklular, Karamanoğulları ve Osmanlılar döneminde de verilir. Fakat II. Abdülhamit Dönemi’nde son bulur (Gündüz, 1993: 11).

Karapınar ve çevresi “1071 Malazgirt Savaşı’ndan sonra 1076 – 1077 yılları arasında Selçuklu İmparatorluğu’nun hâkimiyetine girmiştir.1096 yılında başlayan Haçlı Seferleri’nde Karapınar da olumsuz etkilenmiştir. ‘1101’ adı verilen Haçlı Seferleri’nin 3. kolu Karapınar topraklarından geçmiş ve ilçe çok büyük zarar görmüştür.” (Aydın, 2006: 53) “Karapınar 1308 yılında Karamanoğulları’nın hâkimiyeti altına girmiştir. Fatih Sultan Mehmet’in 1467 yılında Karamanoğullarına son vermesi üzerine Karapınar Osmanlı İmparatorluğu’nun hâkimiyeti altına girmiştir. 1514 yılında Yavuz Sultan Selim Çaldıran Seferi’ne giderken Karapınar’da konaklamış ve çevrede yaşayan halkın isteği üzerine; Karapınar’dan geçen ticaret yollarının korunması amacıyla Eskil’e bağlı ‘Karabınar’ adında bir derbentçi köyü kurulmasını ve Sultan Selim Camii’nin temellerinin atılmasını emretmiştir.” (Küçükdağ, 2001: 9).

Karapınar ilçesi Osmanlı İmparatorluğu döneminde oldukça önemli kültür ve ticaret merkezi olmuştur. Bundan dolayı her padişah tarafından önemsenmiştir. “Kanuni Sultan Süleyman’ın oğlu II. Selim’in Konya valiliği sırasında Karapınar’ın imarına önem vermiş, başta Sultan Selim Camii’nin inşasını tamamlatmış ve ilçeye kervansaray, han, hamam, 39 dükkânlı bir bedesten, 2 yel değirmeni ve 5 çeşme inşa ettirmiştir. Karapınar’da II. Selim’in eserleri görülünce buraya sultanlar şehri anlamına gelen “Sultaniye” ismi verilmiştir. 1868 yılında Konya’ya bağlı bir ilçe sınıfına geçirilmiştir. Karapınar’da 1882’de belediye teşkilatı kurulmuştur. Cumhuriyet Dönemi’nde (1934) ilçenin ismi ‘Sultaniye’ adı ‘Karapınar’ olarak değiştirilmiştir.” (Gündüz, 1993: 11).

1.7. Türk Hâkimiyeti Öncesi

Konya Karapınar bölgesi Türk Hâkimiyeti öncesi birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bunlar “M.Ö. 3000–2000 yıllarında ‘HYDE’ kasabası üzerine kurulmuş olan Karapınar, Proto Hititler tarafından yerleşme merkezi olarak seçilmiştir. Karapınar, Hititlerin yarı bağımsız ve rahip krallar tarafından idare edilirken Truva Krallığı’nın hâkimiyeti altına girmiştir. Daha sonra Frigler, Lidyalılar, Asurlular, Persler, Büyük İskender ve Bizans İmparatorluğunun hâkimiyeti altına girmiştir. M.S. 832’de Memun Karapınar ve çevresinin gelirlerini Medine Vakfı usulünde bir tür vergiye bağlar. M.Ö. 1200 yıllarında da Frigler Konya ve civarına hâkim olmuşlar. Friglerden sonra Lidyalılarda bu bölgeye hâkimiyet kurmuşlar ve burayı yerleşim yeri olarak kullanmışlar.” şeklindedir (Kar-Yem, 1986: 17).

1.8. Karapınar Adı

İlçenin adı Zengin’e göre, Karapınar’ın 15. Yüzyıldan günümüze kadar farklı isimlerle de anıldığı tespit edilmiştir ve şehrin isminin ‘Pınarbaşı’ denilen yerden çıkan ‘Karasu’ kaynağı ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bugün artık kurumuş olan karasu kaynağı adına izafeten, burada kurulan yerleşim yerine de Karapınar denilmiştir (2012: 8).

Tarihi dönemler göz önüne alınarak Karapınar’ın tarihçesine bakıldığında, “Oğuzların fethettiği yerlere yerleşmesi ve buralara yeni isimler vermesi gözlemlenmiş olup Selçuklu döneminde Karapınar iskân yeri olarak kullanıldığı için farklı isimlerle anılmıştır. Dönemin ünlü yazarlarından Nazmi’ ye göre Karapınar’ın eski adı Pınar’dı.” (Gündüz, 1993: 11). Zengin çalışmasında, Karapınar adının 1322 H Konya Salnamesinde kasabanın kuruluşu esnasında Sultaniye adı verildiği de görülmüştür. 16. yüzyıl başlarında ise Kırkpınar olarak da geçmekte olduğunu dile getirmiştir (2012: 9). Bir başka çalışmada ise Karapınar adıyla ilgili “Yavuz Sultan Selim’in Çaldıran seferi sırasında Haydar Çelebi askerlerin konakladığı yer olan Karapınar için ‘Kırkpınar’ olarak göstermiştir. Kanuni döneminin önemli minyatür ustası Matrakçı İrakeyn Seferine giderken dağın eteğinden çıkan akarsuyun kaynağı olarak gösterdiği Karapınar’a ‘Kırkpınar namı diğer Karapınar’” açıklamasına yer verilmiştir (Kar- Yem, 1986:

17). “Kanuni döneminde imaret yapılmak istenmiş bundan dolayı Sultaniye denmiştir. Uzun süre de Sultaniye olarak anılmıştır. Cumhuriyetin dönemine kadar Sultaniye adıyla anılmıştır. 1934’de alınan bir kararla Karapınar olarak değiştirilmiştir.” (Gündüz, 1993: 11).

1.9. Karapınar İlçesinin Ağızları

Yapılan araştırmalarda sahada kullanılan üç ağız özelliği tespit edilmiştir. Yörenin merkezden uzak köyleri; İslık, Hotamış, Hasanoba, Ortaoba mahalle ve yaylalarında Suriye, İran ağız özellikleri Halep, Rakka bölgelerinden göç ederek buraya yerleşen halkın ağız özelliklerinin Türkmen ağızını yansıttığı görülür. Leyla Karahan’ın Anadolu ağızları sınıflandırmasında bu yöre Batı Grubu ağızlarının VII. alt grubu özelliklerini yansıtır. Dağ köyleri olan; Kayalı, Kayacık, Öbektaş, Salur, Reşadiye, Kezmez ve Ekizli mahalle ve yaylalarında ise Yörük ağız Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinin bazı özelliklerinin izlerini taşıdığı görülür. Bu bölge Karahan’ın sınıflandırmasında IX. grup özelliklerini taşıdığını gösterir. Yörenin merkezinde konuşulan ağız özelliği ise yerli ağızdır. Araştırma yapılan sahada üç ayrı ağız grubuna rastlanmıştır. Aşağıda verilen haritada konuşulan ağız özellikleri harita üzerinde gösterilmiştir.

2. SES BİLGİSİ (FONETİK)

2.1. Ünlüler

Bu bölümde ünlüler dört kısımda incelenecektir. Birinci kısımda ünlü türleri, ikinci kısımda ünlü uyumları, üçüncü kısımda ünlü değişimleri ve dördüncü kısımda ise ünlülerle ilgili diğer ses olayları ele alınacaktır.

Tablo 2.1: Karapınar Ağzındaki Ünlüler

	DÜZ ÜNLÜLER				YARI YUVARLAK ÜNLÜLER		YUVARLAK ÜNLÜLER		
	EGeniş	GGeniş	Y Yarı Geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Yarı Geniş	Dar
Kalın Ünlüler		A	â	İ	â	î	O	ô	U
Yarı Kalın Ünlüler		Ä		Í		Î	Ó		Ú
İnce Ünlüler	ā	E	É	İ	ê	î	Ö	ô	Ü

Kaynak: Emine Atmaca (2017); *Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağzları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 50-52.

2.1.1. Ünlü Türleri

Karapınar ağzında standart yazı dilinde bulunan ünlü türü dışındaki ünlüler tespit edilmiştir. Kaynak kişilerin konuşma özellikleri, hançere ve seslerin boğumlanmaları nitelik ve nicelik bakımından ünlü harflerde çeşitliliğe sebebiyet vermiştir. Bu bakımdan standart yazı dilimizde bulunan ünlü türleri değişikliğe uğramıştır. Bölge ağzında tespit edilen ünlüler sırasıyla incelenmiştir.

İnceleme yapılan bölgede tespit edilen, fakat yazı dilinde bulunmayan ünlüler;

â, á, á̄, ā, ă, á, ä, ê, é, ē, ě, í, î, ĭ, ĭ̄, ĭ̄, ĭ̄, ó, ô, õ, ȭ, ó̄, ȭ, ȭ, ú, ū, ũ, ũ̄

Ünlüler, boğumlanma süreleri bakımından dört başlık altında incelenebilir.

Normal Süreli Ünlüler

Uzun Ünlüler

Kısa Ünlüler

İkiz Ünlüler

2.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler

Karapınar ağzında tespit edilen normal süreli ünlüler şunlardır;

á, â, â, é, ê, í, î, ï, ú, ó, ô, ó

á ünlüsü: Düz, geniş ve yarı ince türden bir sestir. Orta damak ünlüsü olan ses a ile e sesi arasında bulunmaktadır. Karapınar ağzında derlediğimiz metinlerde sık olmasa da karşımıza çıkan bir sestir.

vérácāse (verecekse) (7/ 18), mezár (mezar) (6/ 285), zárhoşlar (sarhoşlar) (3/ 84), lán(8/ 6)

â ünlüsü: Geniş, Kalın ve yarı yuvarlak olan ses a ile o arası bir ünlüyü temsil eder. Karapınar ağzında bu ünlünün örneğine az rastlanmaktadır.

derâmca (derekumca < deramca) (köyün adı) (2/ 31)

â ünlüsü: Düz, kalın ve yarı geniş, a ile ı arası bir sese karşılık gelen bir ünlüdür. Bu sesin ortaya çıkışında y sesinin daraltıcı etkisi söz konusu olmuştur.

maydânoS (maydanoz) (1/ 13)

ä ünlüsü: Standart yazı dilimizde bulunan e ünlüsünden açık derecesi bakımından daha geniş bir ünlüyü temsil eder. Düz, ön yarı açık e ünlüsü olan ses çıkış yeri bakımında a ile e ses arasında boğumlanmaya sahiptir.

älettirik (elektrik) (2/ 8), dilāmiz (dileğimiz)(2/ 92)

é ünlüsü: Düz, ince ve yarı geniş bir ünlüdür. Kapalı e adıyla bilinen bu ses e ile i arası açıklığa sahip bir ünlüdür. Karapınar ağzında sık görülen ünlülerden biridir ve en belirgin ağız özelliklerindedir.

géce (gece), dédi (dedi) (2/ 3), salívérin (salıverin) (1/ 8), şē (şey) (2/ 10), céhizimi (çeyizimi) (2/ 25), vérmediler (vermediler) (2/ 47), bişşē (bir şey) (2/ 52), éyi (iyi) (3/ 4), yéñi (yeni) (3/ 23), démiş (demiş) (4;33/ 34/ 36/ 37/ 38/ 39) ,

dér (der) (4/ 53), étmiş (etmiş) (4/ 82), édiyollar (ediyorlar) (4/ 89), nériye (nereye) (4/ 110), vér (ver) (4/ 129), bişşē (bir şey) (4/ 147), yémē (yemek)(4/ 168)

ê ünlüsü: Geniş ve yarı yuvarlak olan bu ses e ile ö arası bir ünlüdür.

êldü (öldü) (23/ 1), nêrûn(nörün< ne görüyorsun~ nasılsın) (3/ 76)

î ünlüsü: Düz, dar ve yarı ince bir ünlüdür. Bu ünlü ı ile i sesi arasındadır.

Ístanbul (İstanbul) (22/ 30)

î ünlüsü: Bu ünlü ı ile u arası bir ünlü olup daha çok m, p, v dudak ünsüzlerinin dar düz olan “ı” etkilemesi sonucu meydana gelmiştir.

mîstā (Mustafa, isim) (23/ 31), (24/ 53), davîlçı (davulcu)(10/ 15), hamîr (hamur)(8/ 68), gavîrrız (kavururuz)(8/ 40) mînasîP (münasip)(7/ 17), havlîsî (havlusu)(17/ 19), mîtvak (mutfak)(22/ 20)

î ünlüsü: i ile ü sesi arasında bulunan bir ünlüdür. Karapınar ağzında sık rastlanmayan bir ünlüdür.

mînasîP (münasip)(7/ 17),

ó ünlüsü: Yuvarlak, geniş ve yarı ince olan ses o ile ö arası bir ünlüdür.

gózel (güzel) (2/ 25), dóşşēmi (döşşēgimi) (2/ 25), kópekTe (köpekte) (3/ 71)

ó ünlüsü: Yuvarlak, geniş ve yarı dar olan ses ö ile ü arası bir ünlüdür. Karapınar ağzında örneği nadir görülür.

hókümet (hükümet) (1/ 7)

ú ünlüsü: Yuvarlak, dar ve yarı ince olan ses u ile ü arası bir ünlüdür. Orta damak sesi olan bu ünlü Karapınar ağzında görülmektedir.

guccüyken (küçükken)(2/ 6), úlen (ulan< oğlan)(5/ 79)

ó ünlüsü: Yuvarlak, geniş ve yarı ince ses olan ó ünlüsü o ile ö arası bir sestir.

şöle (şöyle)(8/ 69)

2.1.1.2. Uzun Ünlüler

Karapınar ağzında tespit edilen uzun ünlüler şu şekildedir:

ā, ā, ē, ē, ī, ū, ō, ō, ū

ā ünlüsü : /a/ ile /e/ arası uzun ünlü

diġāimiz (dileğimiz)(2/ 92), nādā (ne kadar)(4/ 300)

ā ünlüsü: uzun /a/ ünlüsü, yöre ağzında ünsüz düşmesi sonucu ortaya çıkar.

mīstā (Mustafa) (23/ 31), (24/ 53), delānlı (delikanlı) (2/ 83), aṣṣā (aşağı) (2/ 71), āmeT (Ahmet, isim) (3/ 15), vesāt (vesait) (3/ 19), zabādan (sabaha kadar) (3/ 71), padiṣāsın (padişahsın) (4/ 53), ṣā ismayil (şah İsmail, isim) (4/ 92), (4/ 110), silām (silahım) (4/ 39), ṣuncāz (şuncağız) (5/ 1), sā (sağ) (5/ 93), derviṣaliā (Derviş Ali Ağa) (5/ 93), ammā (6/ 29), ālaya ālaya (ağlaya ağlaya, ikileme) (6/ 52), ayāna (ayağına) (6/ 65), oklā (oklava) (6/ 215), āṣık (aşık) (6/ 223)

ē ünlüsü: /e/ ile /i/ arası uzun ünlüdür, ünsüz düşmesi sonucu ortaya çıkar.

biṣṣē (bir şey) (4/ 147), ṣē (şey) (2/ 10), biṣṣē (2/ 52),

ē ünlüsü: Yöre ağzında ünsüz düşmesi sonucu ortaya çıkan uzun ünlüdür.

yémē (yemeği) (4/ 168), dē(değil)mi (1/ 13), gönderecēz (göndereceğiz) (3/ 87), ēsik (eksik) (4/ 9) (4/ 10), (4/ 11), ṣērinin (şehrinin) (4/ 43)

ī ünlüsü: Hece düşmesi veya ünsüz düşmesi sonucu ortaya çıkan bir sestir.

ğīçīṣlaya (kıçıkıṣlaya, köy adı) (4/ 31), gī (kız)(8/ 91)

ū ünlüsü: uzun ü sesi, hece düşmesi veya ünsüz düşmesi sonucu ortaya çıkan bir sestir.

dūn (düğün) (2/ 93), alūkūm (aleykūm) (3/ 1)

ō ünlüsü: Hece düşmesi veya ünsüz düşmesi sonucu ortaya çıkan bir sestir.

ōlan (oğlan) (3/ 64), ōlan (4/ 19), yō (yok)(4/ 304), ōlumu (oğlumu) (4/ 304), bōçada (boğça< bohça) (6/ 117), ōlan (6/ 223),

ō ünlüsü: Uzun ō ünlüsü, metinlerde örneğine sık rastlanmaz.

mō (*yansıma sözcük*)(6;352/ 354/ 357), *ōke*(< *övke* < *öfke*) (10/ 84)

ū ünlüsü: Hece düşmesi veya ünsüz düşmesi sonucu ortaya çıkan bir sestir.

çocūmuş (çocukmuş) (6/ 299), yusufcūnan (yusufcuk ile) (6/ 300), yusufcūn (yusufcuđun) (6/ 411)

ú ünlüsü : /u/ ile /ü/ arası uzun ünlüdür. Hece düşmesi veya ünsüz düşmesi sonucu ortaya çıkan bir sestir.

đūn (düđün) (6;179/ 189/ 208)

Karapınar ağzında meydana gelen uzun ünlülerin oluşum sebepleri şu şekilde açıklanmıştır.

2.1.1.2.1. Ses Hadiselerinden Doğan Uzun Ünlüler

Ünsüz Düşmesinden Doğan Uzun Ünlüler

Karapınar ağzında iç sesteki g, ğ, h, k, l, r, y, v, f, n ünsüzlerinin düşmesiyle önündeki veya ardındaki ses de nicelik artması sonucu ünlüyü uzatır.

y düşmesi ile:

dē (diye) (5/ 139), bişşē (bir şey) (14/16)

ğ düşmesi ile:

dāın (dağın) (5/ 189), yīt (yiğit) (5/ 219), ālaya (ağlaya) (6/ 52)

h düşmesi ile:

şā ismayil(4/ 244), padişā (4/ 285), şērine(şehrine) (4/ 284), dā (daha) (5/ 3), inşallā (inşallah) (6/ 393)

k düşmesi ile:

bālīm (bakalım) (4/ 261), yōmuş (yokmuş) (6/ 101), eKmē (ekmeği) (6/ 176), yō (yok) (6/ 249)

v düşmesi ile: Örneğine metinlerde sık rastlanmamıştır.

ōke (< övke < öfke) (10/ 84)

Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

İç seste iki ünlü arasında bulunan k, k̄, ğ, ğ̄, h, y ünsüzleri zamanla eriyerek kaybolduklarında, bu ünsüzlerden her biri kendi hecesi içinde bulunan ünlü, kendinden önceki hece ünlüsü ile kaynaşarak uzun bir ünlü oluşturmaktadır. Karapınar ağzında hece kaynaşmasıyla oluşmuş uzun ünlüler oldukça çoktur. Metinlerde tespit edilen uzun ünlüler şunlardır;

k, g, ğ ünsüzlerinin erimesi ile;

āşam (akşam) (4/ 91), āşam (11/ 31), ēşi (ekşi) (8/ 38), güccūken (küçükken) (2/ 1), aṣṣā (aşağı) (2/ 71), dūne (düğüne)(2/24), yaprā (yaprağı) (1/14), ēsik (eksik) (4/9)

h ünsüzünün erimesi ile;

āmet (Ahmet, isim) (3/ 15), iprāmā (İbrahim ağa) (5/ 53), allām evi (Allahın evi) (3/ 51), zarōṣ (sarhoş) (3/ 84), ṣērīne (şehrīne) (4/ 112), padiṣā (padişah) (4/ 115), ṣā_ismayil(4/ 218), silānı (silahını) (4/ 371)

r ünsüzünün erimesi ile;

bī (bir)(4/ 388), bī(5/ 202)

y ünsüzünün erimesi ile;

ṣē (şey) (2/ 10)

v ünsüzünün erimesi ile;

ōke (< övke < öfke) (10/ 84)

Ünlü Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

Ünlü kaynaşması, “İki ünlünün yan yana gelerek kaynaşması suretiyle tek ünlü haline gelmesi olayına” denir (Karağaç, 2012: 133).

Boğumlanma yerleri farklı iki ünlünün yan yana bulunması Türkçenin hançere- ses yapısına aykırıdır. Türkçede yan yana gelen iki ünlü arasına mutlaka açıklık derecesi ünlüye en yakın gedik dolduran sesi ile aykırılık giderilir. Karapınar ağzında bazı kaynak kişilerinin konuşmalarında durak tamamen kalkar ve iki kelime tek bir kelime halinde söylenir.

zabādan (sabaha kadar) (3/ 71), nādar (ne kadar) (4/ 300), gıçışlaya (kıçıkışla, köyün adı) (4/ 31), dervişaliā (derviş ali ağa) (5/ 93), nāhal (nasıl) (2/ 84), (2/ 86)

2.1.1.2.2. Vurgu ve Tonlamadan Doğan Ünlüler

Bu ünlüler, “Kavramların anlamlarını kuvvetlendirmek ve sözü etkili hale getirmek için kelimelerin son hecelerinin veya farklı hecenin uzatıldığı ve vurgulu söylendiği görülür.” açıklanabilir (Korkmaz, 1994: 39). Karapınar ağzında da bu şekilde oluşmuş ünlüler bulunmaktadır. Vurgu ve tonlamadan doğan uzun ünlüler metinlerden tespit edildiği üzere aşağıdaki gibidir;

hā (8/ 20), allā allā (Allah Allah) (6/ 240)

2.1.1.2.3. Alıntı Kelimelerde Uzunluklar

Yabancı dillerden Türkçeye geçmiş kelimelerdeki aslı uzunlukları Karapınar ağzında da korunduğu izlenmiştir.

hókūmet (hükümet) (1/ 7), şā (şah) (4/ 116), ilāzım (lazım) (4/ 61), müsāde (müsade) (4/ 129), muārebe (muharebe) (4/ 200)

a. Çift Ünlülerin Kaynaşması Neticesinde

Bölge ağzının alıntı kelimeler bünyesinde yer alan çift ünlülerin kaynaşması sonucunda genellikle uzunluklar oluşur.

Ünlü ve Ünsüz Erimesi Neticesinde

Karapınar ağzında alıntı kelimelerde yer alan /i/, ayın, /h/, /n/ gibi ünlü ve ünsüzlerin düşmesi sonucunda uzunluk meydana gelir.

silānı (silahını) (4/ 144), şā (şah) (4/ 341), padişā (4/ 382), irāmetlik (rahmetli) (5/ 45), éppē (epey) (5/ 17)

Büzülme Neticesinde

iprāmā (İbrahim ağa) (5/ 45), şindikībi (şimdiki gibi) (5/ 63), ānadacāz (anlatacağız) (5/ 59)

Hece Kaynaşması Neticesinde

Karapınar ağzında Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerin orta hecesindeki /h/ sızıcı ünsüzünün düşmesi sonucunda uzunluk oluşur.

iprāmā (İbrahim ağa) (5/ 45), irāmetlik (rahmetli) (5/ 45),

2.1.1.2.4. Ünlemlerde Uzunluklar

Ünlem edatları vurgulu söylenirken belli uzunlukta söylenir.

hā (8/ 20), allā allā (6/ 240), hāy (8/ 90), annāh (5/ 76), hā (8/ 74)

2.1.1.2.5. Ezgiyle Söylenen Metinlerde Uzunluklar

Ezgiyle söylenen metinlerde normal olarak bazı ünlüler uzun söylenir. Bölge ağzında Salur ve Ekizli Köylerinden derlenen metinlerde ezgili söyleyiş vardır. Araştırmanın fonetik kısmında ezgili söylenen metinler örnekleri sadece bu bölümde verilecektir.

dīye (diye)(29/ 32), dīye (29/ 33), olmādı(olmadı)(29/ 38), gelmēdi (gelmedi) (29/ 39), çürūdū (çürüdü)(29/ 40), erīdi (eridi)(29/ 41), arāyı (araya)(29/ 42), zālīm (zalim)(29/ 43), yarāyı (yarayı)(29/ 44), Durnālar (turnalar)(29/ 46),

2.1.1.2.6. Diğer Uzun Ünlüler

Kaynak kişilerin kendi söyleyiş özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan uzun ünlüler vardır.

malānı (malağın, koyunun ağız) (28/ 81), uşāyız (uşağıyız) (28/ 21), bōyūdū (büyüktü) (28/ 22), sādıçlar (sağdıçlar) (28/ 39)

2.1.1.3. Kısa Ünlüler

Kısa ünlüler normal ünlülerin boğumlanma süresinden daha kısa olarak teşekkül eder. Kısalma daha çok dar düz ünlülerde meydana gelir. Bu ses hadisesine Karapınar ağızında rastlanmaktadır. Metinlerde tespit edilen kısa ünlüler şunlardır;

ă, ě, ĭ, ǫ

ă ünlüsü: pādīšā (4/ 53), (4/ 54), (4/ 73), hāmīle (hamile) (4/ 77),

ě ünlüsü: gě (gel) (26/ 1)

ĭ ünlüsü: bĭ (bi<bir) (4/ 42)

ǫ ünlüsü: yǫ (yo<yok) (6/ 74)

2.1.1.4. İkiz Ünlüler

İkiz ünlüler, “Aynı nefes baskısıyla boğumlanan fakat tek bir ünlü değerinde olan çift ünlüye” denir (Korkmaz, 1992: 85). İkiz ünlüler, “ses uzuvlarının bir tek hareketiyle ve tek bir tek bir nefes altında telaffuz edildiğinden tek ünlü hükmündedir.” şeklinde ifade edilir (Ercilasun, 2002: 61). İkiz ünlülerin meydana gelmesinde ğ, h, y, v, ŋ akıcı, sızıcı, dudak, geniz ve damak seslerinin eriyip düşmesidir. Karapınar ağızında tespit edilen ikiz ünlüler şöyledir:

Yükselen İkiz Ünlüler:

Yükselen ikiz ünlü, “İkinci ögesi vurgulu veya birinci ögeye oranla daha dar ve süreksiz olan ikiz ünlü türüne” denir (Korkmaz, 1992: 85).

çual (çuval) (6/ 310), aldēldi (aldı geldi) (10/ 75), aldāştı (aldı kaçtı) (10/ 87),

Eşit İkiz Ünlüler:

Boğumlanma süreleri eşit olan aynı iki ünlüden oluşan ikiz ünlülerdir. Metinlerde tespit edilen örnekler şu şekildedir:

aaç (<ağaç) (6/ 329), düün (<düğün) (4/ 89)

Alçalan İkiz Ünlüler:

Alçalan ikiz ünlü “birinci ögesi vurgulu veya daha sürekli, ikinci ögesi birinciye bakarak daha dar ve süreksiz olan ikiz ünlü türüne” denir (Korkmaz, 1992: 85). Örnek olarak: *air (ağır) (32/ 16)*, *yaprāi (yaprağı) (1/ 14)*, *ipraimā (İbrahim ağa) (4/ 53)*, *inein (ineğin) (6/ 349)*, *ğısraı (kısrağı) (4/ 64)*, *boün (<boğün < bugün) (4/ 92)*, *yı it(yiğit) (4/ 197)*, *daul (davul) (10/ 15)*,

2.1.2. Ünlü Uyumları

Ünlü uyumlarıyla ilgili Atmaca, ilk hecede bulunan ünlünün öncelikle kalınlık- incelik, sonra düzlük yuvarlaklık özelliklerinin diğer hecelerdeki ünlülere de yayması ile ünlü uyumu gerçekleşir (2017: 48). Bu sebepten dolayı ünlü uyumuna ilk hecedeki ünlünün vasıfları dikkate alınır

Karapınar ağzında yer alan kelimeleri kalınlık- incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumları bakımından incelenecektir.

2.1.2.1. Kalınlık – İncelik Uyumu

Bir kelimedeki ünlülerin kalınlık ve incelik bakımından birbirine uygun olmasıdır, “Kalın sıradan ünlülerle başlayan köklere kalın sıradan ekler, ince sıradan ünlülerle başlayan köklere de ince sıradan eklerin getirilmesi” durumuna kalınlık-incelik uyumu denir (Karaağaç, 2013:516). Karapınar ağzının kalınlık incelik uyumuna genel olarak bağlı kaldığı görülür. Standart Türkçede kalınlık incelik uyumunu bozan ek ve edatlar Karapınar ağzında kısmen uyuma girdiği görülür. Uyuma giren ek ve edatlara örnek olarak metinlerde tespit edildi.

Karapınar ağzında kalınlık ve incelik uyumu ile ilgili tespit edilen hususlar:

i- yardımcı fiilinden türetilmiş olan (bkz. Korkmaz, 1994: 46) “iken” zarf fiil biçiminin yöre ağzında kalınlık- incelik uyumuna uyduğu görülmüştür.

duruğana (dururken) (2/ 67), oturuğana (otururken) (4/ 44), beklellerkene (beklerlerken) (4/ 52), giderkene (giderken) (4/ 176), ilerlerkene (ilerlerken) (4/

362), elmelerkene (emeklerken) (4/ 360), ğakarkana (kalkarkan) (4/ 374), varıkına (varırken) (4/ 388), çıkarırkene (çıkarkırken) (7/ 53)

“İken” zarf fiil eki “-kan, -ken” şeklinin kullanımının yanında Karapınar ağzında “-GAnA (-kana, -kene, -gana, -gene)” şekilleri kalınlık incelik uyumuna uyduğunu görülür.

durukana (dururken) (2/ 67), oturugana (otururken) (4/ 44), beklellerkene (beklerlerken) (4/ 52), giderkene (giderken) (4/ 176), ilerlerkene (ilerlerken) (4/ 362), elmelerkene (emeklerken) (4/ 360), ğakarkana (kalkarkan) (4/ 374), giderkene (giderken) (6/ 23), duruka (dururken) (2/ 67)

“ile” çekim edatı Karapınar ağzında ses değişmesiyle “+IIA, +Ula, +nAn, +IA” şekilleri ile uyuma girer.

atıla (at ile) (2/ 9), sütle (2/ 4), inneyle (iğneyle) (2/ 4), oñıla (onunla) (2/ 14), arabıynan (arabayla) (5/ 36), makineynen (makineyle) (5/ 43), makinesiynen (makinesiyle) (5/ 44), ayşeynen (ayşe ile) (5/ 47), annesiynen (annesiyile) (6/ 275), topladıynan (toplandığı ile) (6/ 261), Taşınan (taş ile) (6/ 122), babaynan (baba ile) (6/ 145), bununıla (bununla) (2/ 56)

i- vermek yörede kalınlık incelik uyumuna girer.

salıvérin (salıverin) (1/ 7), yapıvırdıydım (yapıverdiydım) (2/ 3), diyivériyom (diyiveriyorum) (2/ 6)

Standart Türkçede ünlü uyumuna girmeyen bazı sözcüklerin Karapınar ağzında uyuma girdiği görülmüştür.

ğardaş (kardeş) (4/ 188) hapis (hapis) (2/88)

Kalınlık İncelik Uyumunun Bozulması

Kalınlık –incelik uyumunun Karapınar ağzında bozulduğu durumlar vardır, şu şekildedir;

Şimdiki zaman eki Karapınar ağzının Türkmen köylerinde, incelleme ve düzleşmesiyle ince ünlüye sahip kelimelerde uyuma girer. Ancak Karapınar yöresinin diğer ağız özelliklerinde bu duruma uyulmadığı görülür.

seviyorumuş (seviyormuş) (3/ 225), değiyorumuş (değiyormuş) (3/ 332), zannediyollar (zannediyorlar) (2/ 5), deyivériyom (diyiveriyorum) (2/ 6), göremiyom (göremiyorum) (2/ 7), giyivériyollar (giyiveriyorlar) (2/ 55), biliyorum (3/ 24), buyur édiyor (buyur ediyor) (3/ 53),

2. Çok heceli kelimelerde ön damak *k* ve *g* ünsüzlerinin yanındaki ince ünlü de bazen onlarla birlikte yarı kalınlaşabilir. Bu kalınlaşma kelimenin diğer hecelerini etkilemediği için kelimelerdeki incelik kalınlık uyumu bozulmaktadır.

gózel (güzel) (2/ 1), gúccüyken (küçükken) (2/ 1)

3. Standart Türkçeden farklı olarak için edatı Karapınar ağzında çoğunlukla uyuma girer, ancak Karapınar ağzında uyuma giren için edatının metinlerden tespit edilen şu örnekte uyum bozukluğu tespit edilmiştir

onuūçün (onun için) (17/ 30),

2.1.2.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu

Türkçede “bir kelimenin ilk hecesindeki ünlü düz ise ondan sonra gelen hecelerdeki ünlülerde düz olur. Türkçe bir kelimenin ilk hecesinde yuvarlak bir ünlü varsa (o, ö, u, ü) ondan sonra gelen hecelerdeki ünlüler ya geniş düz (a, e) ya da dar yuvarlak (u, ü)” şeklinde olmalıdır (Karaağaç, 2013: 119). Karapınar ağzında düzlük yuvarlaklık uyumu ile ilgili tespit edilen hususlar şunlardır.

i- ek fiilinin yörede duyulan ve görülen geçmiş zaman kiplerinin ekleşmiş ve ekleşmemiş halleri düzlük yuvarlaklık uyumuna girer. Yörede i- ek fiili kendini muhafaza etmektedir ve bu haliyle uyuma girdiği görülür.

yoğudu (yoktu) (2/ 45), yōudun (3/ 83), gıdının (kıttı) (3/ 92), oturuduk (otururduk) (5/ 13), ünlüyollarımış (sesleniyorlarmış/ ünlüyorlarmış) (6/ 335)

Karapınar ağzında /ki/ aitlik eki düzlük ve yuvarlaklık uyumuna girdiği görülür.

onuğu (onunki) (6/ 394), benikiler (benimkiler) (4/ 395), şinciki (şimdiki) (13/ 132), öteki (3/ 44), seninkîbi (seninki gibi) (12/ 19)

Düzlük Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması

Karapınar ağızında düzlük- yuvarlaklık uyumsuzluğuna rastlanmaktadır.

mîstā (Mustafa, erkek isim) (23/ 31), davılçı (davulcu) (10/ 11), hamîr (hamur) (8/ 68), gavîrrız (kavururuz) (8/ 34), mînasîP (münasip) (28/ 2), mîtvak (mutfak) (28/ 12)

2.1.3. Ünlü Değişmeleri

2.1.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

y, ş, ç, z, s, l, m, n, t, d gibi dudak, diş, diş eti, diş eti- ön damak bölgelerinde boğumlanan ünsüzler bazı durumlarda kalın ünlüleri kendi boğumlanma noktasına çekerek incelmelerine sebep olurlar. Bazı durumlarda ise ünlüler diğer ünlüleri etkileyerek onları kendilerine benzetirler. Her iki durumda da incelme sebebi alıntı kelimelerde geçerlidir. Karapınar ağızında bu durum sıklıkla görülmez, örnekleri sınırlıdır.

a> â, e: zâroşlar (sarhoşlar)(3/ 84)

2.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

k, g, ğ, ŋ, h gibi art damak ünsüzleri ünlüler üzerinde kalınlaştırıcı etkiye sahiptir. Karapınar ağızında da örneklerine rastlamak mümkündür.

omar (<ömer) (29/ 8), habar (haber) (4/ 285), emānı (<emeğini) (7/ 33)

2.1.3.3. Geniş Ünlülerin Darlaşması

Geniş düz ünlülerin darlaşması iç seste özellikle açık hecelerde görülür. Bu ses olayının en önemli sebebi yanındaki ünlüyü inceltici ve daraltıcı etkiye sahip y ünsüzü ve orta hecenin vurgusuz olmasıdır.

a> ı: Bu darlaşmanın Karapınar ağızında tek örneğine rastlanmıştır.

maydānoS (maydanoz) (1/ 13)

e, é > i: Eski Türkçedeki bazı kelimelerin ilk hecelerinde bulunan ‘e’ ünlüsü günümüz Türkçesinde ‘i’ sesine dönmüştür. Bazı durumlarda bu dönüşüm yarı dar ünlüsü ‘é’ biçiminde Anadolu ağızlarında görülmektedir. Karapınar ağızında da sıkça rastlanmaktadır.

géce (gece) (8/ 10), démiş (demiş) (9/ 31) yémē (demiş) (8/ 15), yémekçi (yemekçi) (8/ 14), şē (şey) (8/ 5), pindir~ péndir (peynir) (10/ 107), dév (dev) (18/ 17)

e> ē: /y/ ünsüzü bazı kelimelerde uzama bazısında daraltma meydana getirmiştir.

şē (şey) (8/ 5) , şēni (şeyini) (8/ 65)

2.1.3.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

Karapınar ağızında dar ünlülere örnek şunlardır;

ü > ö: hókümet (hükümet) (1/ 7), gózel (güzel) (2/ 1),

2.1.3.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

b, p, v, f gibi dudak ünsüzleri kendisinden sonra gelen ünlü harflerin yuvarlaklaşmasına sebep olur. Metinlerde bu olaya rastlanılmamıştır.

2.1.3.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

mıstā (Mustafa, isim) (23/ 31), davılçı (davulcu) (10/ 11), hamir (hamur) (8/ 68), gavırrız (kavururuz) (8/ 34), mınasıP(münasip) (28/ 2), mıtvak (mutfak) (28/ 12)

2.1.4. Ünlü Düşmesi

İç ve son sesteki bazı ünlüler bir takım ses bilgisi sebeplerinden dolayı düşer. Karapınar ağızında karşılaşılan ünlü düşmeleri şu şekildedir:

Çok heceli kelimelerde akıcı veya yarı ünlü durumunda olan bir ünsüz ile akıcı, yarı ünlü, sızıcı veya patlayıcı ünsüzlerden biri arasında bulunan ve açık bir heceden sonra gelen açık orta hece ünlüleri genellikle düşer:

kif çatlatır (keyif çıkarmak) (4/ 32)

Ünlü ile biten bir kelimededen sonra ünlü ile başlayan başka bir kelime geldiğinde konuşma esnasında ulama yapılır ve birinci kelimenin sonundaki ünlü düşer:

nāl (<ne asıl< nasıl) (16/ 4), altınāl (altına al) (26/ 2)

Alıntı kelimelerde art arda gelen aynı türden iki ünlüden biri düşer:

māş (maaş) (22/ 73)

Orta hecede bulunan dar, düz ve yuvarlak ünlüler vurgu olmadığı zaman düşer:

delānnı (delikanlı) (10/ 99), delānlı (delikanlı) (6/ 297)

2.1.5. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi Karapınar ağzında üç şekilde cereyan eder. Başta, ortada ve sonda olmak üzere üç türde karşımıza çıkar. Düzenli olarak kelime başında ses türemesi meydana gelir.

2.1.5.1. Ön Türeme

Türkçede, “c, ş, ğ, ğ, l, m, n, ŋ, n̄, p, r, v, z ünsüzleri birkaç istisna hariç kelime dışında kelime başında bulunmazlar” bundan dolayı ön seste ünlü türemesi meydana gelmektedir (Karaağaç, 2013: 121). Standart Türkçede sözcükte ön türemeye rastlanmazken Karapınar ağzında ses türemesi görülmüştür.

ı ve i türemesi:

irāmetlik (rahmetlik) (5/ 93), ilāzım (lazım) (12/ 27), ilēn (lan<len) (10/ 93), irazziye (raziye) (10/ 83), irezillik (rezillik) (5/ 58)

u ve ü türemesi:

üleş (leş) (4/ 350) urus (rus) (4/ 3), ülen (len) (5/ 79)

2.1.5.2. İç Hecede Ünlü Türemesi

ı ve i türemesi: hePisi (hepsi) (6/ 2017), tiren (tren) (1/ 18)

u ve ü türemesi: güccüyüken (küçükken) (2/ 1)

2.1.5.3. Alıntı Kelimede Ünlü Türemesi

Düzenli olarak Karapınar ağzında kelime başında ses türemesi meydana gelir.

ı ve i türemesi:

ön seste: ırāt (rahat) (6/ 8), irezilidik (rezildik) (5/ 58), ilāzım (lazım) (2/ 73), ıramazan (ramazan) (10/ 15), ırāmetlik (rahmetlik) (5/ 45), urus (rus) (4/ 3), urus (4/ 23), ırāmetlik (5/ 53), ırza (rıza) (25/ 19), ırahmiye (rahmiye) (10/ 127), ırazza (raziye) (10/ 118), ilēn (leğen) (10/79)

2.1.5.4. Sonda Ünlü Türemesi

a ve e türemesi: “-ken” zarf fiil ekinde görülür.

otururğana (otururken) (4/ 44), beklellerkene (beklerlerken) (4/ 52), giderkene (giderken) (4/ 176), ilerlerkene (ilerlerken) (4/ 362), elmelerkene (emeklerken) (4/ 360), varıkına (varırken) (4/ 388), giderkene (giderken) (6/ 23), çıkarırkene (çıkarkirken) (7/ 53)

2.1.6. Ünlü Kaynaşması

Yan yana gelerek kaynaşan iki ünlü harfin tek bir ünlü harf haline gelmesi hadisesidir. Karapınar ağzında ünlü ile biten bir kelime ile ünlü ile başlayan kelimelerin art arda gelmesi sonucuyla ünlülerden biri düşer. Bu ses hadisesi “ikisi daima yan yana bulunan iki kelime, geçirdikleri değişikliklerden sonra yeni bir şekil halini alır ve tek kelime olur” şeklinde meydana gelir (Tuna, 1992: 43). Ünlü birleşmesi iki başlık altında incelenecektir. Türkçe kelimelerde ve alıntı kelimelerde ünlü birleşmesi olarak ele alınır.

Türkçe Kelimelerde Ünlü Birleşmesi

ñ örecen (ne göreceksin) (3/ 25), nāl (<ne asıl <nasıl) (2/ 84)

Alıntı Kelimelerde Ünlü Birleşmesi

māş (maaş) (2/, 73), märebe (muharebe) (4/ 200)

2.2. Ünsüzler

Bu kısımda ünsüz türleri ele alınarak ünsüz uyumu, ünsüz uyumunun bozulması, ünsüz değişimleri ve ünsüzlerle ilgili diğer ses hadiseleri işlenecektir.

2.2.1. Ünsüz Türleri

Karapınar ağzında tespit edilen ünsüzler: b, c, ç, d, đ f, g, ğ, g_ğ h, ĩ, ĩ, k, k, K, K, l, m, n, ŋ, p, P, r, ř, s, S, ş, t, T, w(ŵ), v, y, z. Bu ünsüzlerden “b, c, ç, d, f, g, ğ, h, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z yazı dili ile ortak ünsüzlerdir.

Ünsüzler, Normal Boğumlanmalı, Gevşek Boğumlanmalı ve Yarı Ötümlü ünsüzler olarak incelenecektir.

2.2.1.1. Normal Boğumlanmalı Ünsüzler

đ ünsüzü: Süreksiz, ötümlü, diş- diş eti ünsüzüdür. İnce ve kalın ünlülerle kullanılabilir. Metinlerde örneğine sık rastlanmaz.

iç seste: hatđa (hatta)(15/ 46)

ğ ünsüzü: Ötümlü, süreksiz bir art damak ünsüzüdür. Karapınar ağzının temel ünsüzlerinden biridir. Düzenli olarak /ğ/ ünsüzü kelime başında kullanıldığı görülür.

ön seste:

ğız (kız) (6/ 85), ğuş (kuş) (6/ 100), ğapğara (kuş) (6/ 76), ğara (kara) (6/ 78), ğapı (kapı) (6/ 56), ğadın (kadın) (6/ 7), ğocası (kocası) (6/ 11), ğuru (kuru) (7/ 4), ğuzum (kuzum) (8/ 1), ğonu ğonşu (konu komşu) (14/ 20), ğuyu (kuyu) (18/ 9), ğoyunun (koyun) (10/ 130), ğondu (kondu) (10/ 139), al ğırısı (al kırısı) (11/ 40), ğırğlık (kırklık) (11/ 71), ğasıklarına (kasıklarına) (11/ 65), ğan(kan) (12/ 18), ğuran (kuran) (13/ 67), ğardaşım (kardeşim) (13/ 114), ğarabārın

(karapınarın) (14/ 18), ğamber (kamber) (18/ 66), ğuyucunun (kuyucunun) (22/ 3), ğılcal (kılcal) (22/ 85), ğalın (kalın) (22/ 86),

İç seste: Örneğine sık rastlanmaz

ągraba (akraba) (17/ 51), ąğlım (aklım) (22/ 52)

Son seste: Örneğine sık rastlanmaz

ğırğ (kırk) (3/ 8)

ğ ünsüzü: İnce ünlüye sahip kelimelerde genel olarak g ünsüzünün boğumlanma noktası orta damağa kaymaktadır. Ötümlü ve süreksiz bir orta damak ünsüzüdür.

Ön seste:

gózel (güzel) (2/ 1)

h ünsüzü: Hırıltılı, sızıcı ve damak ünsüzüdür. Karapınar ağızında sık rastlanmaz.

ıhlara (ıhlara, köyün adı) (4/ 37), padişah (padişah) (4/ 73), şehir (şehir) (4/ 153)

k ünsüzü: Ötümsüz, süreksiz ve art damak ünsüzüdür.

halkımız (halkımız) (15/ 1), artık (artık) (15/ 4), aklıllı (akıllı) (15/ 7), yakın (yakın) (15/ 12)

ñ ünsüzü: Diş, geniz ve damak ünsüzüdür. Damak ünsüzü kelimeye ya köküne ya da ek olarak kullanıldığı görülür.

olsun (olsun) (2/ 1), oñula (onunla) (2/ 13), yéñi (yeni) (3/ 23), yanına (yanına) (4/ 74), sonra (sonra) (4/ 271), yeniyor (yeniyor) (4/ 386), yalnız (yalnız) (28/ 72), yalnız (28/ 70)

w/ v ünsüzü: Sızıcı bir dudak ünsüzüdür. Örneğine sık rastlanmasa da kullanımı söz konusudur.

aîçladîn (avuçladığın) (31/ 41), ğaîşırılı (kavşırışı~ kapalı) (26/ 72),
yaîrım (yavrum) (22/ 79)

2.2.1.2. Zayıf Boğumlanmalı Ünsüzler

Zayıf boğumlanmalı ünsüzler “erime veya yutulma öncesinde ünsüzün son halini ifade etmek için kullanılır. /l/, /n/, /r/ akıcı sızıcı olmaları ve /l̥/, /n̥/, /r̥/ haline dönüşmeleri” bir aşınma evresinden geçtiğine işaret eder (Korkmaz, 1994: 106).

h̥ ünsüzü:

iç seste: irāh̥metlik (rahmetlik) (5/ 93), irāh̥miye (rahmiye) (10/ 127)

son seste: allāh̥ (allah) (6/ 161)

y̥ ünsüzü

iç seste: būy̥day (buğday) (5/ 74)

son seste: bişş̥y̥ (bir şey) (2/ 55)

ṛ ünsüzü: Düşmek üzere olan akıcı sızıcı bir ünsüzdür.

biṛ<bi (bir) (2/ 56)

2.2.1.3. Yarı Ötümlü Ünsüzler

[F] ünsüzü: /f/ ile /v/ arası, sızıcı, yarı ötümlü, sürekli, diş- dudak ünsüzüdür.

Ön seste: Karapınar ağzında ön seste bu sese rastlanmamıştır.

İç seste: mīstāFa (<mustāØ) (23/ 25)

[K] ünsüzü: /k/ ile /g/ arası, yarı ötümlü, süreksiz ve ön damak ünsüzüdür.

göyneK (gömlük) (20/ 39), Kendi (kendi) (20/ 39), esKi (eski) (20/ 14),
Kültür (kültür) (20/ 6)

[K̥] ünsüzü: Süreksiz, yarı ötümlü ve orta damak ünsüzüdür.

dāınıĶ (dađınıĶ) (15/ 13), Ķabrıstan (kabrıstan) (15/ 25), Ķurar (kurar) (15/ 20), Ķatılınr (katılınr) (15/ 40), Ķadar (kadar) (15/ 43)

[S] ünsüzü: /s/ ile /z/ arası, yarı ötümlü, sızıcı, süreklı, dış- dış eti ünsüzüdür.

maydānoS (maydanoz) (1/ 14)

[P] ünsüzü: /p/ ile /b/ arası, süreksız, yarı ötümlü çift dudak ünsüzüdür.

Parnak (parmak) (11/ 35), Para (para) (11/ 29), ĶaPı (kapı) (11/ 34), yaPrak (yaprak) (10/ 136)

[T] ünsüzü: /t/ ile /d/ arası, süreksız, yarı ötümlü, dış- di eti ünsüzüdür.

Tablo 2.2: Ünsüzlerin Nitelikleri

	Ses Tellerinin Durumu	Oluşum Noktası	Hava Akımının Durumu	Genizlik Durumu
B	Ötümlü	ÇİFT DUDAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
C	Ötümlü	DİŞ ETİ- ÖN DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
Ç	Ötümsüz	DİŞ ETİ- ÖN DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
D	Ötümlü	DİŞ- DİŞ ETİ	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
Đ	Ötümlü	DİŞ- DİŞ ETİ	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
F	Ötümsüz	DİŞ- DUDAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
F	Yarı Ötümlü	DİŞ- DUDAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
G	Ötümlü	ÖN DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
g	Ötümlü	ORTA DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
Ķ	Ötümlü	ARKA DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
Ķ	Ötümlü	ARKA DAMAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
H	Ötümsüz	ARKA DAMAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
J	Ötümlü	DİŞ ETİ - ÖN DAMAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
h	Ötümsüz	DİP DAMAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
h	Ötümsüz	DİP DAMAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
K	Ötümsüz	ÖN DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
K	Ötümsüz	ORTA DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
k	Ötümsüz	ARKA DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
K	Yarı Ötümlü	ÖN DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
Ķ	Yarı Ötümlü	ARKA DAMAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
L	Ötümlü	DİŞ ETİ- ÖN DAMAK	SÜREKLİ AKICI	Ağız
M	Ötümlü	ÇİFT DUDAK	SÜREKLİ- BURUN- AKICI	Burun
N	Ötümlü	DİŞ- DİŞ ETİ	SÜREKLİ- BURUN- AKICI	Burun
D	Akıcı	ART DAMAK	SÜREKLİ- BURUN- AKICI	Damak- Burun
P	Ötümsüz	ÇİFT DUDAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
P	Yarı Ötümlü	ÇİFT DUDAK	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
R	Ötümlü	ÖN DAMAK	SÜREKLİ - TİTREK AKICI	Ağız
S	Ötümsüz	DİŞ- DİŞ ETİ	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
S	Yarı Ötümlü	DİŞ- DİŞ ETİ	SÜREKLİ SIZICI	Ağız

Ş	Ötümsüz	DİŞ ETİ – ÖN DAMAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
Ş	Yarı Ötümlü	DİŞ ETİ – ÖN DAMAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
T	Ötümsüz	DİŞ- DİŞ ETİ	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
T	Yarı Ötümlü	DİŞ- DİŞ ETİ	SÜREKSİZ PATLAYICI	Ağız
V	Ötümlü	DİŞ – DUDAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
ÿ	Ötümlü	DAMAK- DUDAK	SÜREKLİ SIZICI	Ağız
Y	Ötümlü	ÖN DAMAK	SÜREKLİ -NEFESLİ- AKICI	Ağız
Z	Ötümlü	DİŞ- DİŞ ETİ	SÜREKLİ SIZICI	Ağız

Kaynak: Emine Atmaca (2017); *Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 95.

2.2.2. Ünlü Ünsüz Uyumunun Bozulması

Türkçede, “ön damak ünsüzleri ile ön ünlüler (ince ünlüler) ve arka damak ünsüzleri ile art damak ünlülerle (kalın ünlüler) birlikte kullanılır. Bu uyuma ünlü-ünsüz uyumu”denir (Ercilasun, 2002:104). Karapınar ağızında genel olarak ünlü-ünsüz uyumu söz konusudur. Bazı durumlarda ses olayları sonucunda uyumun bozulduğu görülür.

2.2.3. Ünsüz Uyumu

Türkçe kelimelerde, kelimenin kökü ve kelimelerin eklerle genişletilmesi sırasında ötümlü ünsüzlerden sonra ötümlü, ötümsüz ünsüzlerden sonra ötümsüz ünsüz gelesine ünsüz uyumu denir.

Kelimenin İç Sesinde Ünsüz Uyumunun Bozulması: Metinlerden tespit edilen örnekler sınırlıdır.

hatda (hatta) (15/ 46), aldıştı (aldı kaçtı) (10/ 87),

Eklerde Ünsüz Uyumunun Bozulması

Yapım Eklerinde Ünsüz Uyumsuzluğu

Karapınar ağızında yapım eklerindeki ünsüz uyumsuzluğu, çekim eklerindeki ünsüz uyumsuzluğu kadar sık değildir. +CI isimden isim yapım eklerinde -çe fiilden isim yapım ekinde ve -dır fiilden fiil yapım eklerinde görülür.

davılçı (davulcu) (10/35), dünürçü (dünürcü) (3/ 70)

Çekim Eklerinde Ünsüz Uyumsuzluğu

Karapınar ağızında çekim eklerindeki ünsüz uyumsuzluğu, görülen geçmiş zaman ekinin birinci ve üçüncü tekil, birinci çoğul şahıslarında, bulunma, ayrılma hâl eklerinde ve iyelik üçüncü tekil şahıslarda tespit edilmiştir.

hapis yatdı (hapis yattı)(2/ 79),

Alıntı Kelimelerde Ünsüz Uyumsuzluğu: Metinlerde tespit edilen örnekleri şunlardır:

asKer (asker) (1 / 11), meKduP (1/ 3) , zaPdeder (zapt eder) (4/ 326),

2.2.4. Ünsüz Değişmeleri

Nitelik ve nicelik bakımından bir sesin başka bir ses haline gelerek bulunduğu kalıcılığı koruması durumuna ses değişimi denir. Ses değişiminde sesin ilk halindeki vaziyeti aranmaz ve ses için yeni bir nitelik ve niceliğe sahip olur. Bu durum art zamanlı bir değişimdir. Ses değişimlerinde zemin ve süreç farklıdır. “Ses değişimlerinin temelinde ses hadiseleri vardır. Ayrıca Türk dilinde ses değişimlerine değil, ses hadiselerine bağlı değişiklikler vardır.” (Turan, 2010: 98).

/b/ > /v/ değişimi: Karapınar ağızında b < v sızıcılaşması örneğine rastlanmamıştır.

b- > p- değişimi: Yörede bu değişime sık rastlanmaz.

aPlam (ablam) (3/ 35), güPre (gübre) (3/ 94)

-ç-> -c-değişimi: çeyiz < céhiz (2/ 25), céhiz (2/ 13)

-ç-> -ş- değişimi:

dolamaçtan < dolamaştan (4/ 4), kireçli < kireşli (3/ 22), içlik < işlik (17/ 10), gençlik < genşlik (22/ 10), geçti < geşti (22/ 38)

-d-> -t- değişimi: Karapınar ağızında -d-> -t- ötümsüzleşmesi olmamıştır. O yüzden bu ses değişimine rastlanmamıştır.

[ğ] > /ğ / değişimi: Karapınar ağzında ğ < ğ sızıcılaşma örneğine rastlanmamıştır.

p- > b- değişmesi: barnak (parmak) (11/ 35)

ř- > h- değişmesi: horda (şurda) (23/ 41), hindik (şimdi) (23/ 38), hõle (řõyle) (2/ 42), horama(şurama) (2/ 53)

t- > d- değişmesi: dePe (tepe)(4/ 193), dõrd (dõrt)(1/ 14)

-m-> -n- değişmesi: barnak (parmak) (11/35)

2.2.5. Ses Olayları

Nitelik ve niceliği değişen bir sesin değişmesi durumudur. Konuşma esnasında olan ve kalıcı olamayan değişimlerdir. Ses olaylarında eş zamanlı bir değişim söz konusudur. “Ses hadiselerinin ses değişmesinden temel farkı, zemin ve sürecin aynı olmasıdır. Ses olayları açıklık uyumu ve nitelik nicelik dengelenmesi kontrolünde meydana gelir” (Atmaca, 2017: 101).

2.2.5.1. Ötümlüleşme

Ötümsüz ünsüzlerin boğumlanma yerleri ve teşekkül bakımından karşılığı olan ötümlü haline dönüşmesidir.

-ç-> -c- değişmesi: güccüyken (küçükken) (2/ 1)

f- > v- değişmesi: öfke < övke < ökelendi(9/ 91)

/k/> /g/ değişmesi: güccüyken (küçükken)(2/ 1)

[k] < [ğ] değişmesi: Sistematik olarak kelime başı k ünsüzü kelime başı ğ ünsüzüne dönüşür. Oğuz Türkçesi lehçelerinde ön damak k sesleri Türkiye Türkçesinde ön damak g ünsüzüne dönüşmüştür fakat art damak ünsüzü olan k ünsüzü korunmuştur. Stansart dilde korunan ses Karapınar ağzında [k] < [ğ] şeklinde değişmiştir.

ğuş (kuş)(6/ 100), ğapğara (kapkara)(6/ 76), ğara (6/ 78), ğız (kız)(6/ 85), ğapı (kapı)(6;56/ 25), ğadın (kadın)(6/ 11), ğocası (kocası)(6/ 25), ğuru (kuru)(7/

4), ğırğ (kırk)(8/ 1), ğuzum (kuzum)(8/ 1), ğonu ğonşu (konu komşu)(14/ 20), ğuyu (kuyu)(18/ 9), ğoyunun (koyunun)(10/ 130), ğondu (kondu)(10/ 139), al ğırısı (al karısı)(11/ 40), ğırğlık (kırklık)(11/ 71), ğasıklarına (kasıklarına)(11/ 65), ğan (kan)(12/ 18), ğuran (kuran)(13/ 67), ğardaşım (kardeşim)(13/ 114), ğarabārın (karapınarın)(14/ 18), ğamber (kamber)(18/ 66), ğuyucunun (kuyucunun)(22/ 3), ğılcal (kılcal)(22/ 85), ğalın (kalm)(22/ 86),

/k/> [K] deĝişmesi: [K] sesi /k/ ile /g/ arası bir ünsüzdür. Yörede /k/> [K] deĝişmesi sık görülen bir ses hadisesidir.

Kendi (kendi) (3/ 40), ayşeciK (ayşecik) (6/ 237), Keçeli (keçeli) (6/ 230), teK (tek) (6/ 279), Kültür (kültür) (20/ 6), esKi (eski) (20/ 15), göyneK (gömlük) (20/ 39)

s- > z- deĝişmesi:

zabahtan~ zabattan (sabahtan)(4/ 92), zobası (sobası)(2,73)

/t/> /d/ deĝişmesi:

(taş<) daş (21/ 24), (dert<) derd (21/ 38), (sütünen<) sūdünen (18/ 76)

2.2.5.1.1. Ulamanın Tesiriyle Oluşmuş Ötümlüleşme

/ç/, /k/, /t/ ve sızıcı /s/ ünsüzleri iki kelime arasında baĝı kurmak için ünlü ile ünsüz arasında kalarak ötümlüleşmesi gözlemlenir.

Ulamanın Tesiriyle Türkçe Kelimelerde Oluşmuş Ötümlüleşme

gālīPā (galip ağa)(10/102), zaPdeder (zapt eder) (4/ 326).

Ulamanın Tesiriyle Alıntı Kelimelerde Oluşmuş Ötümlüleşme:

Türkçede “hece sonunda ötümlü patlayıcı /b/, /c/, /d/ ve /g/ sesleri” bulunmaz (Ergin, 1998: 62). Türkçede bu ünsüzlerin ötümsüzleri kullanılır. Metinlerde özelliklerine rastlanmamıştır.

2.2.5.2. Ötümsüzleşme

Ötümsüzleşme “ötümlü olan bir ünsüzün birtakım sebeplerle ötümlülüğünü kaybetmesi” ses olayıdır (Tuna, 1986: 28).

b- > p- olayı: aPlam (ablam) (3/ 35), güPre (güble) (3/ 94)

-c-> -ç- olayı: dünürçü (dünürcü) (3/ 68), davılçı (davulcu) (10/ 15)

-z> -s olayı: maydanoS (maydanoz) (1/ 13)

2.2.5.3. Süreklileşme

Süreksiz ünsüzlerin sürekli hale gelmesi olayıdır. Sürekli ünsüzler, kendi aralarında ‘akıcı’ ve ‘sızıcı’ olmak üzere iki gruba ayrılır.

2.2.5.3.1. Sızıcılaşma

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüze dönüşmesi olayıdır. (Bkz. Korkmaz, 1992: 135)

g- > c- hadisesi: cavır (gavur) (16/ 61)

-f-> -v- hadisesi: öfke<övke (ökelendi) (9/ 91)

/ç/> /ş/ hadisesi: kireşli (kireçli) (3/ 22), geşlik (gençlik) (4/ 82), genş (genç) (6/ 297), işlik (içlik) (17/ 10), dolamaş (dolamaçtan) (4/ 4)

/ş/> /h/ hadisesi: Horda (şurda) (23/ 41), Horamdan (şuramdan) (23/ 40), hindi (şindi) (23/ 39) höyle (şöyle) (23/ 34)

2.2.5.5. Akıcılaşma

Patlayıcı ünsüzler birtakım nedenlerden akıcı ünsüze dönmesi olayıdır. Metinlerdeki örnekleri sınırlıdır.

-ğ-> -y-: Yörede tek bir örneğine rastlanmıştır.

buyday (buğday) (5/ 34)

-h-> -y-: Metinlerde örneğine sık rastlanmaz.

ğayfaltı (kahvaltı) (10/ 26)

2.2.5.6. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

/l/ > /n/ : Karapınar ağzında özellikle son çekim edatında görülür, ile> nan

arabıynan (arabayla) (5/ 36), makineynen (makineyle) (5/ 43), ayşeynen (ayşeyle) (5/ 47), annesiynen (annesiyle) (6/ 275), taşınan (taşla) (6/ 122), topladıynan (topladığıyla) (6/ 261), babaynan (babayla) (6/ 145)

-m-> -n-, -ŋ-: gönşu (komşu) (14/ 20), gönşu (komşu) (14/ 23), Parnak (parmak) (11/ 35)

2.2.5.7. Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin süreksiz hale gelmesi olayıdır. Metinlerde tek bir örneğine rastlanmıştır.

y- > g-: gine (yine) (6 /127)

2.2.5.8. Ünsüz Benzeşmesi

Art arda gelen ya da aralıklı olarak bir arada bulunan iki ünsüzden biri diğer ünsüzü etkileyip kendine benzettiği, “Aynı sözcük içinde yan yana bulunan boğumlanma noktaları yakın ünsüzlerin birbirlerini etkilemesidir” ses olayına ünsüz benzeşmesi denir (Demir, 2019:165). Bu ses olayı boğumlanma ve teşekkül yerleri birbirine yakın ünsüzler arasında meydana gelir. Bu ses olayı ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki durumda gelişmiştir.

2.2.5.8.1. İlerleyici Benzeşme

Bir kelime içinde art arda gelen ünsüzlerden öndeki sesin kendinden sonra gelen sesi boğumlanma niteliği bakımından ya tam ya da kısmen etkilemesidir.

Tam Benzeşme

Bir sözcükte yan yana veya aralıklı bulunan seslerden birinin diğerini boğumlanma noktası bakımından kendisine benzetmesi olayına tam benzeşme denir (Atmaca, 2017: 110).

/nl/ > /nn/: annadıym (anlatayım) (5/ 6), onnarı (onları) (6/ 223), günner (günler) (6/ 200), annadım (anladım mı?) (22/ 76),

/ly/ > /ll/: fasille (fasulye), fasille (8/ 43), fasille (8/ 44)

Yarım Benzeşme:

Bir sözcükte art arda gelen veya aralıklı bulunan ünsüzlerden birinin diğerini boğumlanma noktası bakımından kendisine kısmen benzetmesi olayına yarım benzeşme denir. Karapınar ağzında örneğine rastlanmamıştır.

2.2.5.8.2. Gerleyici Benzeşme

Tam Benzeşme: Atmaca'ya göre tam benzeşme, bir sözcükte art arda gelen veya aralıklı bulunan seslerden biri diğerini boğumlanma noktası bakımından kendisine benzetmesi olayıdır. (2017: 110)

/rl/ > /ll/: yakallarıdım (yakalarlardı) (26/ 48), yapallarıdı (yaparlardı) (26/ 60), oturullarımış (otururlarmış) (32/ 40), déller (derler) (32/ 38), çekelleridi (çekerlerdi) (32/ 2), yéllerde (yerlerde) (31/ 3), tokatlallarıdı (tokatlarıardı) (29/ 38),

/zs/ > /ss/: Metinlerde tek örneğine rastlanmıştır.

anlatmassan (anlatmazsan) (4/ 18),

/şs/ > /ss/: méydanálmıssız (meydana gelmişiz) (3/ 81), gelmissiz (gelmişiz) (3/ 68),

Yarım Benzeşme:

Bir kelimedede yan yana veya aralıklı bulunan ünsüzlerden birinin diğerini boğumlanma noktası bakımından kendisine kısmen benzetmesi olayına yarım benzeşme denir.

2.2.5.9. Benzeşmezlik- Ünsüz Alternansı

Boğumlanma noktası ve teşekkül yerleri birbirine yakın veya aynı olan iki ünsüzden birinin bağım lanma noktasından ayrılma olayıdır. Ünsüz alternansı(benzeşmezlik), benzeşmenin zıddı bir ses olayıdır. Bu olay, daha çok akıcı /r/ ve geniş- diş /n/ ünsüzlerinin tekrarlanmasını önlemek amacıyla meydana gelmiştir. Karapınar ağzında örneklerine sık rastlanmaz.

-r-> -l: güleş (güreş) (2/ 40)

2.2.5.10. Ünsüz İkizleşmesi

Ünsüz ikizleşmesi “İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanmasıdır” hadisesidir (Korkmaz, 1992: 84). Ünsüz ikizleşmesi bir türeme çeşididir. “İki ünlü arasında kalan ötümsüz ünsüzü telaffuz etmek hem güç hem de ahenk bakımından konuşmaya bir tutukluk verdiği için ötümsüz ünsüz ya ikizleşir ya da ötümlüleşir” (Atmaca, 2017: 113). Ünsüz ikizleşmesi olayı, Doğu Anadolu ağızlarında daha işlektir (bkz. Ercilasun, 2002: 131-132).

Ötümsüz Ünsüzler Arasında Meydana Gelen İkizleşmeler: Türkçe kelimelerde iki ünlü arasında bulunan ünsüzün ötümlüleşmesi genel bir kuraldır. Bazı durumlarda da ötümsüzleşme olmaz nitelik ve nicelik dengelenmesini sağlamak için ünsüzleşir.

/ş/> /şş/: eşşē (eşek) (10/ 107), bişşē (bir şey) (10/ 115), aşşā (aşağı) (2/ 71)

/z/> /ss/: yüssū (yüzüğü) (28/ 16), yüssū (yüzüğü) (28/ 20),

Ötümlü Ünsüzler Arasında Meydana Gelen İkizleşmeler

/c/> /cc/: gücüyken (küçükken) (2/ 1), güccūmuş (küçükmüş) (11/ 2), güccūdüm (küçüktüm) (11/ 5), güccük (küçük) (28/ 12)

/l/> /ll/: ğayallı (kayalı) (3/ 6), beklellerkene (beklerlerken) (4/ 52), çilleli (çileli) (22/ 24),

/m/> /mm/: amma (ama) (4/ 351), amma (6/ 35), amma (11/ 39),

2.2.5.11. Ünsüz Tekleşmesi

Ünsüz tekleşmesi “Arapçadan dilimize geçen bazı şeddeli kelimelerde, kelimenin iç ses ünsüzlerindeki asli ikizliğin tekleşme yoluyla kaybolması olayına” denir (Korkmaz, 1992: 163). Ünsüz tekleşmesi ünsüz- hece dengelenmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Düşme olayından temel farkı, “aynı nitelik ve nicelik değerine sahip iki ünsüzden birinin düşmesi” olayıdır (Atmaca, 2017: 114).

eveli (evveli) (32/ 2), ğuvatlı (kuvvetli) (3/ 45), evel (evvel) (29/ 57)

2.2.5.12. İkiz Ünlülerin Tekleşmesi

Dilimize yabancı dillerden geçen kelimelerden yan yana bulunan ve boğumlanma noktaları aynı olan iki benzer sestem konuşma esnasında ortadan kaybolması durumudur.

sât (saat) (6/ 293), sât (saat) (6/ 296)

2.2.5.13. Ünsüz Düşmesi

Ünsüz düşmesi, “Türkçenin hece yapısı gereği bir sesin telaffuzdan kalkması durumuna düşme denir. Seslerin düşmesinin temel nedeni, ses cihazı denilen cihazımızın faaliyetinin durmasından sonra meydana gelmiş olmalarıdır” şeklinde açıklanır (Turan, 2006: 49). Ünsüz düşmesi; erime ve yutulma olaylarından farklı bir durumdur.

İç ve Seste Ünsüz Düşmesi

piriş (pirinç) (8/ 61), geşlik (gençlik) (4/ 82), kireşli (kireçli) (3/ 22), herkeş (herkes) (3/ 31)

2.2.5.14. Ünsüz Türemesi

2.2.5.14.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

Karapınar ağzında ötümsüz, sızıcı /h/ ve yarı ünlü /y/ gibi boğumlanma noktaları zayıf ünsüzler genellikle kelime başında türemektedir. Geniz, diş /n/ ve geniz, dudak /m/ ünsüzleri ise son seste türemektedir.

horamdan (oramdan) (23/ 35), horda (orda) (23/ 41), hōyle (ōyle) (23/ 34), horantılı (orantılı) (3/ 97)

İç Seste Ünsüz Türemesi

/h/ türemesi: Karapınar ağzında h türemesi örneğine işlek olarak rastlanmamıştır.

avlu<havlu (13/ 99), hōle (ōyle) (13/ 93)

/y/ türemesi: Yarı ünlü olarak isimlendirilen /y/ ünsüzü genellikle iç seste türemesi, açıklık uyumu ve ses- hece dengelenmesinden kaynaklanır.

vesayit (vesait) (3/ 86), (3,87), mayış(maaş) (22/ 113),

Son Seste Ünsüz Türemesi

/m/ ünsüzü: Dudak geniz sesi olan /m/ sesi yalnızca son seste türer. Karapınar ağzında sık rastlanmaz.

halbisem (halbuki) (6/ 194)

-n ünsüzü: Diş eniz ünsüzü olan /n/ sesi son seste türer.

varıdın (vardı) (3/ 28), yōudun (yoktu) (3/ 31), argadaşıydın (arkadaşıydı) (3/ 11), youdun (yoktu) (3/ 19), çıkmazdın (çıkmazdı) (3/ 19), çoaldın (çoğaldı) (3/ 19), giydirilleridin (giydirirlerdi) (3/ 30), gelilleridin (3/ 32), bindirilleridin (bindirirlerdi) (3/ 35)

Yutulma

Kelimede herhangi bir ünsüzden sonra bir ünlü ses geldiğinde, ünlü sesin açıklık derecesinde kaybolan ünsüz yutulmaya uğramış olur. “Bu hadisede, ünsüz kendisinden sonraki ünlünüm içinde erimeye vakit bulmadan kaybolur” yutulma erime ve düşmeden farklı olarak kelimenin ön veya iç sesinde meydana gelir (Tuna, 1986: 42).

/y/ yutulması: /y/ ünsüzü yarı ünlü bir ses olduğundan yutulması daha kolaydır. Metinlerde tek örneğine rastlanmıştır.

ilan (yılan) (22/ 106)

Erime

Bir kelimedede “ünsüzün kendinden önce gelen ünlü sesin açıklık derecesinde kaybolma hadisesine” erime denir (Tuna, 1986: 41-42). “Kelime içinde ünlüden sonra ünsüzün o ünlünün açıklığı etkisiyle niteliği silinerek ünlü içinde onu uzatmak suretiyle kaybolmasıdır” (Tuna, 1986: 41-42).

duru’ka (dururkan) (2/ 67), oñūla (onunla) (2/ 14), s̄a (sağ) (12/ 3), tereyā (tereyağ) (10/ 50), ırāmetlik (rahmetli) (5/ 50) supāneke (subhaneke) (32/ 13), yuka (yufka) (26/ 60), yourruz (yoğururuz) (8/ 68), eppē (epey) (20/ 33), āzına (ağzına) (11/ 35), ocā (acak) (12/ 1), hōle (öyle) (2/ 42), döşşēmi (döşegimi) (2/ 25),

Karışma

Karışma, “yan yana gelen kelimelerden ilkinin son ünlüsüyle ikinci kelimenin ilk ünlüsünün birbirine geçmesi” olayıdır (Tuna, 1986: 43). Karışan iki kelimedede anlam değişmez.

nōrecen (ne yapacaksın, ne göreceksin) (3/ 25), nārāyacak (ne arayacak) (3/ 85), ııkacā_ün (ııkacağı gün) (3/ 63), şētsin (şey etsin) (3/ 66), bissürü (bir sürü) (4/ 270)

Geçişme

Geçişme, “İki ünlü arasında bir sürekli ünsüzün açıklık sebebiyle bu ünlülerle birlikte büzülüp uzun ünlü haline gelmesi” hadisesidir (Tuna, 1986: 42). İki ünlü arasındaki ünsüz düşer ve iki ünlü tek bir ünlü halini alır.

dūnün (düğünün) (9/ 85), dūn éttiler (2/ 92)

Gerilme

Gerilme “bir ünlüden sonraki sürekli ünsüzün ve bu ünsüzden sonraki ünlünün kademeler halinde ilk ünlüye toplanıp onun içinde erimesi ve uzun bir ünlü haline gelmesi” hadisesidir (Tuna, 1986: 42).

aşşā (aşağı) (2/ 71), ayā (ayağı) (1/ 10), gençlīm (gençliğim) (1/ 8), yürē (yüreği) (1/19) nirēdin (nereye gidiyorsun) (3/ 7), teslimēlin (teslimegilin) (3/ 7), buādar (bu kadar) (3/ 39), bindīmiz (bindiğimiz) (3/ 37), nasīsın (nasılsın) (3/ 78), nārācak (ne arayacak) (3/ 85), gıçīşlaya (kıçıkışla) (4/ 31), padişā (padişah) (4/ 285), şērine (şehirine) (4/ 284), ōlumu (oğlumu) (4/ 304), yémē (yemeğe) (4/ 317), delānlı (delikanlı) (4/ 365), sēr (sefer) (4/ 370), memedā (Mehmet ağa) (5/ 50)

Aşınma

Bir kelimenin başlangıçta daha çok sese sahipken zamanla bu bazı seslerinin aşınmasına denir (bkz. Atmaca, 2017: 124).

la<(lan < ulan < olan < ōlan< oğlan)

lān (8/ 6), ūlan (5/ 43), len (5/ 67), ūlen (5/ 79)

Göçüşme

Açıklık uyumu “temel sebep olarak ünlü veya ünsüzlerden en az iki sesin karşılıklı olarak yer değiştirmesidir” (Atmaca, 2017: 124). Yer değiştiren sesler nitelik venicelik değerlerinden herhangi bir şey kaybetmezler. Gemalmaz göçüşme olaylarında ünsüzlerin nispi açıklık dereceleri rol oynadığını dile getirir (1995: 206).

/rp/>/pr/: ırbık<ıPrik (14/ 6)

/pk/ </kp/: şapka<şakPa (5/ 64)

Hece Tekleşmesi

Hece tekleşmesi, “sesçe birbirine benzeyen hecelerden birinde bir ünlü ve bir ünsüzün söyleyişten kalkması” olayıdır (Tuna, 1986: 44). Karapınar ağzında bu ses olayında bazı seslerde ses ikizleşmesi meydana gelir.

yōurruz (yoğururuz) (8/ 64), Pişirriz (pişiririz) (8/ 24), gāvırrın (kavururum) (8/ 52), pişirir (pişirir) (8/ 86)

Vurgu

Karapınar ağızında vurgu iki başlıkta incelenmiştir.

Kelime vurgusu

Cümle vurgusu

2.3.1. Kelime Vurgusu

Bir veya birden fazla heceye sahip bir kelimedede hecelerden birinin diğer hecelere nazaran daha kuvvetli bir nefesle söylenmesidir. Türkçe kelimelerde vurgu genelde son hecede bulunur.

Cümle Vurgusu

Türkiye Türkçesinde bazı yöre ağızlarında vurgu yoluyla soru yapma şekline rastlanır. Bu durum Karapınar ağızında sık rastlanmaz.

anadın (anladın mı?) (5/ 58), iyisiñiz? (iyi misiniz) (3/ 5,)

3. ŞEKİL BİLGİSİ (EKLEŞME BİLGİSİ~ MORFOLOJİ)

3.1. Ekler

Ekler, “cümle içinde kelimeler arasında geçici anlam ilişkileri kurmak veya yeni bir kelime türetmek üzere kök ve gövdelerin sonuna eklenen ses veya seslerden oluşan görevli şekillerdir” şeklinde tanımlanır (Vural; Tuncay Böler, 2012: 142). Ekler iki başlık altında incelenecektir: Yapım Eki, Çekim Eki.

3.1.1. Yapım Ekleri

Yapım eki, “isim veya fiil kök ve gövdelerinden yeni isim ya da fiil gövdeleri yapan eklerdir” denir (Vural; Tuncay Böler, 2012: 145).

3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+CI+: Standart Türkçede meslek isimleri, uğraşı ve alışkanlıklarla ilgili isimleri +CI eki icra etmektedir. Karapınar ağzında da aynı fonksiyonlarda kullanılır. Ekin fiil çekimine uygun +cı, +ci, +çı, +çi, +cu, +cü, +çu, +çü allamorflarına rastlanmaktadır. Karapınar ağzında işlek kullanıma sahiptir.

davılçı (davulcu) (10/ 15), deveci (deveci) (16/ 63), dünürçü (dünürçü) (3/ 70), ğınacı (kınacı) (26/ 33)

+IİK+: İsimden isim yapım eki olarak kullanılan ekin başlıca fonksiyonları yer, meslek ve mücerret isimleri sıfat yapmaktadır.

ırāmetlik (rahmetli) (14/ 40), ğınalık (kınalık) (11/ 25), gelinlik (gelinlik) (3/ 27), mülünlük (3/ 27), ğınacılık (kınacılık) (11/ 20), içlik (içlik) (13/ 152), bellik (bellik, işaret) (26/ 15), ğurbanlık (kurbanlık) (26/ 20), hastalık (hastalık) (22/ 46), ğabirlik (kabirlik) (21/ 62), malcılık (malcılık-hayvancılık) (27/ 23), çiftçilik (çiftçilik) (27/ 23)

+II+: İşlek bir kullanıma sahip olan ek, sıfat olarak kullanılan isim yapma görevini de üstlendiği için sıfat fonksiyonlu ek olarak anılır.

rāmetli (rahmetli) (31/ 24), akıllı (akıllı) (2/ 62), çalgılı mılğılı (çalğılı mılğılı) (28/ 34), nişanlılı (nişanlılı) (26/ 51), ğavşırılı (kavşırılı- kapalı) (26/ 72),nayli (nayli- nasıl) (24/ 28)

+sIz+: Bu ek +II ekinin olumsuzudur. Ekin fonksiyonu olumsuzluk ifade ettiği için olumsuz sıfat yapma eki olarak anılır.

Duzsuz (tuzsuz) (11/ 62), kimsesiz (kimsesiz) (10/ 23), õsüz (öksüz)(öksüz) (24/ 28), laĝaPsız (lakapsız) (25/ 4), sonsuz (sonsuz) (15/ 9), bereketsiz (bereketsiz) (11/ 85)

+cıkK+: Bu ek küçültme ve şefkat anlamına gelen kelimeler türetir.

ıcık(azıcık) (5/ 3), fatmacık (Fatmacık) (6/ 18)

+cĀz+: Bu ek fonksiyon olarak eklendiği kelime küçültme, sevimlilik, sevgi ve zavallılık ifade eden kelimeler türetir.

ĝızcāz (kızcaĝız) (6/ 23)

+dAş+: Bu ekin fonksiyonu mensubiyet, ortaklık ve eşlik ifade eden isimler yapmaktadır.

ĝardaşım (kardeşim) (23/ 7)

+InCI+: Bu ekin fonksiyonu asıl sayı sıfatlarından derece ve sıra ifade eden sayı kelimeleri yapmaktadır.

+(ş)Ar+: Üleştirme sayı sıfatı fonksiyonunda kelimeler yapmaktadır.

birer (birer) (14/ 51), üçer dörder (üçer dörder) (2/ 26)

+CA+: Lisan, eşitlik, yer, benzerlik ve sevgi isimleri türetmek için kullanılan bir ektir.

derekumca (~ dêramca) (2/ 31), hazırca (hazırca) (3b / 51),

+gil+: Grup ve aile isimleri yapan bir ektir.

dedāngil (dede abimgil)(10/ 43), babamgil (babamgil)(2/ 70), anamgil (annemgil)(2/ 85)

+mAn+: Bu ek, eklendiği kelimeye abartma ve benzerlik fonksiyonları yüklemektedir.

türkmenik (türkmeniz)(7/ 2), göcamannık (kocamanlık)(10/ 98)

+In+: Sık kullanılmayan eklerden biri olan isimden isim yapma eki genellikle mevsim isimleri yaparken kullanılır.

baharın (baharın)(5/59), güzün (güzün)(11/ 3),

+tI+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

éltin (eltin)(3/ 51),

+ra+: Bu ek, yön bildirme hal eki, yapım eki fonksiyonunda kullanılmıştır.

onnonsoğra (ondan sonra)(6/ 308)

+ArI+: Bu ek, yön bildirme hal eki, yapım eki fonksiyonunda kullanılmıştır.

yokarı (yukarı)(4/193)

+(i)ndi+: İşlek kullanılmayan bir ektir. Vakit anlamı veren kelimeleri ifade ederken kullanılır.

ikindin (ikindi)(15/26)

+la+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

yayla (yayla)(14/ 56)

+mat+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

ğıymatlı (kıymetli)(30/21), hürmet (hürmet)(3/38)

+hāne+: İşlek kullanılmayan bir ektir. Türkçe kelimelerde ve alıntı kelimelerde yer adı yapmak için kullanılır.

hapışhane (hapishane)(2/88)

3.1.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+IA-: İsim kök olan her türlü kelimeye eklenerek kelimedede olma veya yapma anlamını kazandırmaktadır.

anlatırdı (anlatırdı) (5/9), söylüyor (söylüyor) (4/374), bālamış (bağlamış) (6/91), başlamış (başlamış) (6/148)

+ IAn-: ökelenmiş (öfkelenmiş) (9/ 91), aydınlanmış (aydınlanmış) (6/38), evlenemem (evlenmem) (6/119)

+ IAş-: annaşıyollar (anlaşıyorlar) (4/384)

+ r-: ğararıp (kararıp)(30/15)

3.1.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri

- (I)K+: büyük (büyük) (8/5) güccük (küçük) (8/ 2),

-(I)m +: giyim (giyim) (3/28), ğuşam(kuşam) (3/28)

- aK+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

- (I)n+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

ekin (ekin) (5/30)

- GI+: çalgıcı (çalıcı) (10/43), işkili (içkili) (5/9)

- gA+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

- gan+: İşlek kullanılmayan bir ektir. Genellikle çok abartma, mübalağa görevinde kullanılır.

- ıcı+: isteyici (İsteyici- dünürücü) (6/82), görücü (görücü) (26/13)

- I+: êlüsü (ölüsü) (23/33)

- K+: İşlek kullanılmayan bir ektir: êlük(ölü) (23/26)

-enek +: İşlek kullanılmayan bir ektir.

görenek (görenek)(3/39)

- tl+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

okuntu (okuntu- davetiye)(6/179)

- mİr+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

yāmur (yağmur) (17/64)

- men+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

ōretmen (öğretmen)(16/14)

-cAK +:

çekilecek çillem (çekilecek çilem)(31/18)

- ebe+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

göçebelik (göçebelik)(3/18)

- r+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

okur yazarlığım yok (okur yazarlığım yok)(3/23)

-it +: İşlek kullanılmayan bir ektir.

-GIn +: İşlek kullanılmayan bir ektir.

yetişgin (yetişkin)(10/99)

- (I)t+: İşlek kullanılmayan bir ektir.

göbüt (göbüt)(11/36)

-er +: İşlek kullanılmayan bir ektir.

biçerçi (biçerci)(5/37)

3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-der -: İşlek kullanılmayan bir ektir.

göndermiş (göndermiş) (6/22)

- ala-: İşlek kullanılmayan bir ektir.

göhalayivéreydiniz (koyalayivereydiniz)(5/82)

- (ü)k-: İşlek kullanılmayan bir ektir.

Çatı Ekleri

Çatı eki “Fiillere eklenerek çekime giren çatı ekleri fonksiyon olarak özne – yüklem ve nesne arasındaki ilişkiyi” belirler (Turan, 2000: 1837). Çatı ekleri fonksiyona açısından yapım ekleriyle aynı kategoriye konulsa da bunun doğru olmadığı konusunda “eklendiği kelime ile birlikte; fakat o kelimedem hem anlamca hem de şekilce farklı yeni bir kelime yapmamaktadır” farklılık oluşturur (Turan, 2000: 1837).

3.1.2.1. Edilgenlik

Geçişli veya geçişsiz fiillere-(I)n- ve -(I)l ekleri getirilerek oluşturulur.

-(I)n-: Bu ek işlek kullanıma sahiptir.

-(I)l-:Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

dirilirdi (dirilirdi)(5/30), çekildi (çekildi)(5/56)

3.1.2.2. Dönüştürülme

Öznenin yaptığı işten kendisinin etkilenmesi durumunu ifade eden görevde kullanılan bir ektir.

-(I)n: yunmuş (yunmuş) (6/44)

3.1.2.3. İşteşlik

Yapılan eylemin ortak veya karşılıklı yapıldığını ifade eden bir ektir.

-(I)ş: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

yarışırdık (yarışırdık)(6/8), oluşmuş (oluşmuş)(6/20), manileşiridik (manileşirdik)(32/5), bölüştüler (bölüştüler)(32/14)

3.1.2.4. Ettirgenlik

Geçişli veya geçişsiz fiili kök veya gövdelerine gelerek eki derecelendirmektedir.

-ar-: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip olmayan bir ektir.

-Dır-: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir. Eylemi bir başkasına yaptırma anlamı kazandırmaktadır.

yaptırmış (yaptırmış) (18/58), çattırsın (çattırsın-çıkarsın) (3/66), dēdirmemiş (değdirmemiş) (9/32), özelleştirecēn (özelleştireceğim) (3/65), yaptırmış (yaptırmış) (6/244), döndürüyollar (döndürüyorlar) (3/62), giydiriyyollar (giydiriyyolar) (3/62), ayıkdtırıyor (ayıktırıyor-ayılıyor) (4/228), değıştirmiş (değıştirmiş) (9/76), güldürmesin (güldürmesin) (31/22), çektiirdiniz (çektirdiğiniz) (31/22)

-(I)r-: Geçişli fiilleri derecelendirerek katmerli geçişli fiil ek ettirgenlik görevinde kullanılır.

yatırttılar (yatırttılar)(5/33), pişirir (pişirir)(30/16),

-D-: Olma ve yapma görevinde kullanılır.

ayıldıyor (ayılıyor)(4/104), ayılt(4/103), ayıldamaz (ayıltamaz)(4/102), yatırttılar (yatırttılar)(5/33)

3.1.3. Olumluluk- Olumsuzluk Eki

Fiilden fiil yapım eki kategorisinde değerlendirilen olumsuzluk eki, “eklendiği kelimenin olumluluk ve olumsuzluk fonksiyonunun dışında cümlede

ne bir tamlama seviyesinde siz kurmadığı ve fiilin karşıladığı hareketin dışında herhangi bir değişiklik yapmadığı için yapık eki kategorisinde bulunmaması gerekmektedir” (Atmaca, 2017:140). Olumsuzluk eki –ma ekinin allamorfu Ø olumluluk ekidir ve bu ekler art zamanlı kullanılırlar.

-mA: gelmez (gelmez)(31/1), görmesin (görmesin)(31/37), vermesin (vermesin)(31/36), çekinmeyecēn (çekinmeyeceksin)(4/143), ölmeyen (ölmeyen)(4/199)

Fiilimsiler

Fiilimsiler, “fiil kök ve gövdelerinden belirli eklerle türetilen; ancak, şahıs ekleri alarak çekime girmediği için yargı bildirmeyen ve bitmemişlik ifade eden” fiil şekillerine denir (Vural; Tuncay Böler, 2012: 248).

İsim Fiiller (Mastarlar)

-mAK+: Fiillere eklenen bu ek, fiillerden hareket ismi yapmaktadır.

su içmek için (su içmek için)(6/268), oyalamak (oyalamak)(6/321), cızdırmak (çizdirmek)(12/27)

-mA+: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

Okumaya (okumaya) (13/142), işleme (işleme)(13/127), döşeme (döşeme)(13/131)

-İş+: Görev bakımından –mA+ ekine benzemektedir. Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.1.3.2. Sıfat Fiiller

-An: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir sıfat fiil ekidir.

İnsirani (hamur sıyırmak için kullanılan alet) (1/ 85), ava giden arkadaşlar (4/14), dolamaştan inen yol (dolamaştan inen yol) (4/4), içen sıçan (32/33), yazılan yazgı (9/102)

-dIK: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir sıfat fiil ekidir. İyelik ekleriyle birlikte kullanılır.

bindīmiz at (bindiğimiz at)(3, 37), darıldīm dağ (darıldığım dağ)(32/26), birleştirdiğin gader (birleştirdiğin kader)(9/49),

-AcAK: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir sıfat fiil ekidir.

beş kişi sıācak şekilde (beş kişi sığacak şekilde)(6/323), duvara asılacak olan halı(14/53), yere serilecek halılar(14/53)

-mİş: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

açılmış bahça (açılmış bahçe)(4/5), ēşimiş erik (elşimiş erik)(32/8), uzamış oluk(32/9), yolunmuş taṽık(yolunmuş tavuk) (32/11)

-mAz: Metinlerde sık rastlanan sıfat fiil eklerinden değildir.

-Ası: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip değildir.

çenesi çekilesice (çenesi çekilesice)(32/7), boynu altında galasıca (boynu altında kalasıca)(32/27)

-sIz: adsız beg (adsız bey) (4/ 80), vakıtsız davet (vakitsiz davet) (4/311), ıssız dağ (4/333), sonsuz hōrmet (sonsuz hürmet) (15/9)

-GIIn: ğızargın mil (kızargın mil) (4/333)

3.1.3.3. Zarf Fiiller

-IncA: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

ġaṽışınca (kavuşunca)(4/323), alınca (alınca)(4/372), varınca (varınca)(4/373), yatınca (yatınca)(2/88), toplanınca (toplanınca)(32/5), varıncaya kadar (varıncaya kadar)(8/20), elin ozanınca (elin uzanınca- avucuna yetince)(13/23)

-(y)A: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

sorayın (sorayım)(1/2), gıoyayın (koyayım)(1/4), ālaya ālaya (ağlaya ağlaya)(6/52), yana yakıla (yana yakıla)(6/225), ğalđıya ğalđıya (kaklıya kalđıya)(8/133), atılmaya (atılmaya)(9/87)

-IP: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

geçip (geçip)(1/8), sekıp (sekip)(1/5), döküp (döküp)(1/6), oynayıp (oynayıp)(13/98)

-ArAK: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

ālayarak (ağlayarak)(6/256), olaraktan (olaraktan)(9/75)

-DıkÇA: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ektir.

tak tak eTTikçe (tak tak ettikçe)(6/330)

-mAdAn: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir ek olmasının yanı sıra olumsuz bir zarf fiil ekidir.

uyumadan (uyumadan)(6/293), işmeden (işmeden)(8/34), eve girmeden (eve girmeden)(11/31)

-All: Karapınar ağzında işlek kullanıma sahip bir zarf fiil eki değildir.

gel gelelim (gel gelelim)(6/91),

-(I)cAk: Karapınar ağzında işlek kullanılmayan bir zarf fiil ekidir.

(i)r....(mez): atılır mı atılmaz mı (atılır mı atılmaz mı)(13/21)

-dIğIndA: gelindinde (geldiğinde) (21/55), duruldında (durulduğunda) (21/56), soruldında (sorulduğunda) (21/57)

-dIkmiydI: addıkmıydı (attıkmıydı) (13/80)

-(y) IncAyA kadar: varıncıyādan (varıncaya kadar) (4/373)

-kAn(A): durukan (duruken) (2/ 67), oturgana (otururken) (4/ 44), beklellerkene(beklerlerken) (4/ 52), dırken (derken) (4/ 305), ilerlekene

(ilerlerken) (4/ 362), elmelerkene (elmelerken-emeklerken) (4/ 360), ğakarkan (kalkarken) (4/ 374), varıkına (varırken) (4/ 388), déren (giderken) (5/ 22), giderkene (giderken) (6/ 23), çıkarırkene (çıkarkirken) (7/53), güccüyüken (küçükken) (2/1)

3.1.4. Çokluk Eki

Fonksiyon olarak çokluk eki, anlam ve yapı bakımından yalın kelimelere eklenerek onlara çokluk görevi kazandırır. Çokluk ekinden sonra herhangi bir ek almıyorsa sondaki /r/ sesi erimektedir.

+1Ar: alavratlar (al avratlar) (16/35), çocuklar (çocuklar) (16/43), mahalleler (mahalleler) (15/14), selalar (selalar) (15/12), televizyonlar (televizyonlar) (15/7), namazlâlar (namazlıklar) (14/72), duvarlar (duvarlar) (14/76)

3.1.5. Çekim Ekleri

Çekim ekleri, “isimlerle isimler veya fiillerle fiiller arasında geçici ilişki kurar” (Vural; Tuncay Böler, 2012:146) ve “Sözcüklerin üzerine gelerek onların; sayı, soru, aitlik, çokluk, hâl, kip, zaman, kişi gibi durumlarını bildirip diğer sözcüklerle geçici bir anlam ilişkisi kuran eklerdir”, ayrıca çekim ekleri sözcüğün anlamını ve türünü değiştirmez (Demir, 2019: 214)

3.1.5.1. İsim Çekim Ekleri

İsim çekim ekleri, “isim, fiil kök veya gövdelerine gelerek durum, hal, sayı, kişi ve zaman gibi gramer ilişkileri kuran eklerdir” şeklinde açıklanır. (Korkmaz, 1992: 92).

3.1.5.1.1. İyelik Ekleri

Karapınar ağzındaki kullanımı Standart Türkçedeki gibidir. Yalnız 2. Tekil ve çoğul şahıslarda /n/ ve /ŋ/ kullanımı mevcuttur.

Tablo 3.1: İyelik Ekleri

	Teklik	Çokluk
1.Şahıs	+(I)m	+(I)m(I)z
2.Şahıs	+(I)N	+(I)N(I)z
3.Şahıs	+(s)I(n)+	+lArI(n)+

yarım (yârim)(1/ 9), gızım (kızım)(6/ 88), ğuzum (kuzum)(8/ 1), babam (babam)(2/ 62), ğardaşım (kardeşim)(2/ 45), sandığım (sandığım)(2/ 25), céhizim (çeyizim)(2/ 25), dóşşēm (döşeğim)(2/ 25), gençlīm (gençliğim)(1/ 8)

3.1.5.1.2. İlgi Eki (Tamlayan Eki): +(n)In/ +(n)In/ +Kı:

Bu ek, isimlere belirtme, mensubiyet, sahiplik ve ilgi görevlerini veren bir ektir. Diğer hâl eklerinde olduğu gibi ilgi eki isim – fiil bağlantısı kurmaz. İlgi eki “ismin kendi dışındaki kelimelerle münasebetini ifade eden bir gramer kategorisi olarak tanımlanan hâl kavramına uygun düşmediği için hâl başlığı altında değildir” (Karahan, 1999: 605-611).

+In, +In: adamın biri (adamın biri) (32/31) hararın içi (hararın içi) (6/ dêramcanın adamları (derekumcanın adamları) (10/16), inēin işē (ineğin işeği) (6), lokmanın ğızı (lokmanın kızı) (3/10), adın sanın (adın sanın) (31/3), ōlanın biri (oğlanın biri) (16/31)

+nIn, +nIn: incir ağacının altı (32/38), insanın içinden (31/19)

+n, +n: iki yakan (31/9)

+kI: benikiler (benimkiler) (4/ 395)

3.1.5.1.3. Belirtme Eki (Yükleme Eki): +(y) <<+(I)G / Ø

Yükleme eki, Doğan’a göre hâl eklerinde olduğu gibi isim-fiil arasında bağlantı kurmaz, nesneyi belirtmek veya belirgin hale getirmektir. Güney batı Anadolu ağızlarında karakteristik olarak belirtme ve yönelme hâl eklerinin birbirinin yerine kullanılır. (2008:341)

+I: evi (31/ 14), adımı (31/ 16), yüzünüzü (31/ 22), boynu (31/ 27), ben (30/ 8),

+(y)I: hocuyu (hocayı) (30/ 8),

3.1.5.1.4. Hâl Eki

Yalın Hâl Eki: Ø Karapınar ağzında yalın hali eksiz kullanılır.

genş (genç)(6/ 297), gelin (gelin)(2/ 35), ğız (kız)(2/ 37), asKer (asker)(1/ 11), hōkūmet (hükümet)(1/ 7), ğazan (kazan)(1/ 21), çorap (çorap)(2/ 13), çıra (çıra)(2/ 11), isġarpın (iskarpın)(29/ 37)

Yönelme Hâl Eki: +(y)A İsimleri fiile bağlayan, fiilin kendine doğu yöneldiğini ve yaklaştığını bildiren hal ekidir (Atmaca, 2017: 155).

+A: canevice (canevice) (1/ 4), bana (1/ 16), asKere (askere) (1/ 20), tirene (trene) (1/ 18), anıña (anına) (32/ 24), dama (32/ 22), dala (32/ 22), burıya (buraya) (30/ 3), dağa (30/ 3), dışına (30/ 6), ğarayasıllara (kara yaslara) (30/ 8),

Bulunma Hâl Eki: +DA Ek, ismin kendisinde bulunma ifade eden ve ismin fiillerde ilişki kurduğunu gösteren bir ektir.

+Da: dāda (dağda) (1/ 9), aksekide(aksekide) (2/ 8), yérde (yerde) (32/ 18), dāda (dağda) (32/ 25), altında (altında) (32/ 40), evde (30/ 13), bakakda (bakakta-bastırıkta) (30/ 13), dibinde (dibinde) (30/ 17), genşlimizde(gençliğimizde) (30/ 25),

Ayrılma Hâl Eki: +DAn Bu ek, fiilin gösterdiği hareketin kendinden uzaklaştığını ifade eder.

+dAn: kimden (1/ 2), senden (1/ 3), kaleden (1/ 17), ğuyudan (kuyudan)(32/ 2), babasından(32/ 36), anasından(32/ 37), ğōden (gökten)(30/ 7), yérden (yerden)(30/ 7), hotamışdan (hotamıştan)(30/ 9), bizden(31/ 4), şeytandan(31/ 4)

Vasita Hâl Eki: +(I)lA(n) İsimleri vasita halinde kullanılmasını sağlayan bu ek, Standart Türkçedeki “ile” ve ek halinde kullanılan + (y)la ile aynı görevi üstlenir.

ile: oñūla (onunla)(2/ 4), atıla (atla)(2/ 9),

+nan: arabıynan (arabayla)(5/ 36), makineynen (makineyle)(5/ 43), makinesiynen (makinesiyle)(5/ 44), ayşeynen (ayşeyle)(5/ 47), annesiynen (annesiyle)(6/ 275), topladıynan (topladığıyla)(6/ 261), taşınan (taşla)(6/ 122), babaynan (babayla)(6/ 145)

+(y)lA: inneyle (iğneyle)(2/ 4), sütle(2/ 4), külle(2/ 4),

Eşitlik Hâl Eki: +cA “İsmin eşitlik, benzerlik ve gibilik ifade etmek için girdiği durumdur. İsimler bu hal ile kendisi gibi ve kendisine benzer bir şekilde olduğunu ifade eder” (Atmaca, 2017: 158).

Tablo 3.2: Hâl Ekleri

Yalın Hâl Eki	+Ø
Yönelme Hâl Eki	+(y)A
Bulunma Hâl Eki	+DA
Ayrılma Hâl Eki	+DAn
Vasıta Hâl Eki	+(I)lA(n), +nAn
Eşitlik Hâl Eki	+cA

3.1.5.1.5. Tamlama

Tamlama, “Bir isim unsurunun iyelik sistemi içinde bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubu”na denir (Atmaca, 2017:162).

3.1.5.1.5.1. Birinci Tip: İlgi Eki +(n)lñ Metinlerde örneğine sık rastlanmıştır.

ālayanın malı (ağlayanın malı)(32/ 21), babamıñ sabanı (babamın sabanı)(2/ 60), teslimēlin yaylası (teslimegilin yaylası)(3/ 7), bizim evimiz(2/ 19), benim sandım (benim sandığım)(2/ 25), bizim çektimiz çille (bizim çektığımız çile)(2/ 60), benim adam(2/ 66), bunnarın arabası (bunların arabası)(2/ 88), bizim dilamız (bizim dileğimiz)(2/ 92), bizim ğaynata (bizim kaynata- kayınbaba)(2/ 95), babamın adı(3/ 15)

3.1.5.1.5.2. İkinci Tip

Ø urus ğızı (rus kıızı) (4/ 7), inne parası (iĝne parası) (2/ 52),

3.1.5.1.5.3. Zamir Fonksiyonlu İsim Tamlaması

bizim evimiz (2/ 19), benim sandım (benim sandıĝım) (2/ 25), bizim çektiimiz çille (bizim çektiğimiz çile) (2/ 60), benim adam (2/ 66), bunnarın arabası (bunların arabası) (2/ 88), bizim dilâmımız (bizim dileĝimiz) (2/ 92), bizim ĝaynata (bizim kay (ı)nata- kayınbaba) (2/ 95), senin yârin (senin yarin) (4/ 6)

Şahıs Ekleri

Zamir Kökenli Şahıs Ekleri: Bu ekler şart ve emir çekimi, görülen geçmiş zaman dışındaki kiplerin çekimi için kullanılırlar.

annaDıyın (anlatayım)(7/ 5), sorayın (sorayım)(1/ 2), ĝoyayın (koyayım)(1/ 4) diyeyin (diyeyim)(8/ 12), zorundayın (zorundayım)(6; 307/ 308), saların (salarım)(8/ 40)

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri: Bu ekler, görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılan şahıs ekleridir.

Tablo 3.3: İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Teklik 1. Şahıs: - m
Teklik 2. Şahıs: - n/ -ŋ
Teklik 3. Şahıs: - Ø
Çokluk 1. Şahıs: - mız
Çokluk 2. Şahıs: - ŋİz
Çokluk 3. Şahıs: - lA(r)

Emir Kökenli Şahıs Ekleri: Yalnız şekil olarak ifade edilirken zaman ifadesi kullanılmaz.

3.1.5.1.6. Zamanlar

3.1.5.1.6.1. Geniş Zaman Eki

Bu kipin karşıladığı hareketin anlamında her zaman, geçmiş zamanda başlayıp şimdi de devam eden ve gelecek zamanda da olabileceği ifadelerini kapsayan bir zamandır.

Tablo 3.4: Geniş Zaman Eki

Teklik 1. Şahıs: - (V)rIN / -(V)rIm
Teklik 2. Şahıs: - (V)rsIn / -(V)sIn
Teklik 3. Şahıs: - (V)r / -V
Çokluk 1. Şahıs: - (V)rIz / - (V)rIk
Çokluk 2. Şahıs: - (V)rInIz / - (V)rInIz
Çokluk 3. Şahıs: - (V)rIAr / -(V)IIA / -(V)rIA / -(V)IIAr

getirir (5/ 65), gider (1/ 5), olmaz (4/ 133), yatallar (yatarlar)(4/ 191), kakalar (kalkarlar) (4/ 191), gideriz (4/ 235), getiririz (getiririz)(5/ 235), alır (4/ 313), zaPdeder (zapt eder) (4/ 326), getiriler (getirirler) (5/ 4), oynallar (oynarlar)(5/ 4) yatır (yatar)(5/ 53)

3.1.5.1.6.2. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Geçmiş zaman, “şekil olarak bildirme zaman olarak da hareketin konuşmanın gözü önünde bilgisi ve şuuru önünde geçer” şeklinde ifade edilir (Atmaca, 2017: 167). Görülen geçmiş zaman eki çekim sırasında uyuma uygun olarak kullanılır.

Tablo 3.5: Görülen Geçmiş Zaman Eki

Teklik 1. Şahıs: - dIm
Teklik 2. Şahıs: - dİŋ
Teklik 3. Şahıs: - dI
Çokluk 1. Şahıs: - DIK
Çokluk 2. Şahıs: - dİŋIz
Çokluk 3. Şahıs: - sIIAr

yaParıdık (yapardık)(2/ 10), tutarıdık (tutardık)(2/ 34), yūlettiler(yüklettiler) (2; 25/ 33), yapallarıdı (yaparlardı)(2/ 41), açmazlarıdı (açmazlardı)(2/ 44), istelleridi (isterlerdi)(2/ 44), vérmédiler (vermediler)(2/ 47), eziyet vérdiler (eziyet verdiler)(2/ 48), yatırıdı (yatırdı)(2/ 57), gelin éttiler (gelin ettiler)(2/ 76), adam vurdu(2/ 78), hapis yatdı (hapis yattı)(2/ 79), çıkarıp gidecekleridi (çıkarpı gideceklerdi)(2/ 86), çıkmazdın (çıkmazdı)(3/ 19), çoaldın (çoğaldı)(3/ 19), giydirilleridin (giydirillerdi)(3/ 30), gelilleridin (gelirlerdi)(3/ 32), bindirilleridin (bindirirlerdi)(3/ 35),

3.1.5.1.6.3 Şimdiki Zaman Eki:

- **(ı)yor, -yo(l)** Şimdiki zaman eki eklendiği kelimenin hareketinin içinde bulunduğu zamanın, şimdiki zamanda ortaya çıktığını haber verir ve görev itibarıyla kesinliği ifade eder.

yapıyollar (yapıyorlar)(2/ 4), zannedyollar (zannediyorlar)(2/ 5), déyivériyom (deyiveriyorum)(2/ 6), göremiyom (göremiyorum)(2/ 7), giyivériyollar (giyiveriyorlar)(2/ 55), biliyorum(3/ 24), buyur édiyor (buyur ediyor)(3/ 53), çoalıyor(çoğalıyor)(3/ 98), muradına eriyor(4/ 29), çocū olmayan (çocuğu olmuyor)(4/ 61), vériyor (veriyor)(4/ 73), göyuyor (koyuyor)(4/ 74), yiyor(4/ 77), gidiyor(4/ 79), geliyor(4/ 85), göyuluyor (koyuluyor)(4/ 87), avlanıyollar (avlanıyorlar)(4/ 89), geziyollar (geziyorlar)(4/ 89), geliyollar (geliyorlar)(4/ 90), görüyor (4/ 95), soluyor(4/ 100), dönüyollar (dönüyorlar)(4/ 112)

3.1.5.1.6.4. Gelecek Zaman Eki:

-AcAK Gelecek zaman kipi şekil itibariyle bildirme, zaman itibariyle hareketin gelecekte olacağını bildirir.

oturacım (oturacağım)(3/ 2), çıkacān (çıkacaksın)(4/ 379, dıracın (duracaksın)(3/ 100), nêrecen (ne göreceksin- ne yapacaksın)(3/ 25)

3.1.5.1.6.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

-mİş Bu kip şekil ve zaman ifadesi taşır. Gerçekleşen hareketin konuşanın gözlemi ve bilgisi dışında geçmişte yaşandığını anlatmak için kullanılır.

binellerimiş (binerlermiş)(2/ 29), yıkanılılarımış (yıkandırlarmış)(2/ 30), démişler (demişler)(1/ 11), açılmış(4/ 5), açılmış(4, /10), démiş (demiş)(4; 31/ 32/ 33/ 34/ 35/ 36/ 37/ 38/ 39/ 40), merā_étmiş (merak etmiş)(4/ 47)

3.1.5.2. Kipler

3.1.5.2.1. Emir / İstek Kip Eki

Tasarlama kiplerinden olan emir- istek kipi sadece şekil ifadesi olup zaman ifadesi içermez. Ekin hangi çekimde olduğunu anlamak için cümle içi bağlama bakmak gerekir.

Emir:

otur (1/ 9), götür(1/ 12), müsāde vér (müsaade ver)(4/ 129), getirin(4/ 235), anlatın(5/ 6),

İstek: Metinlerde tek bir örneğine rastlanmıştır.

seslenmeyeyim (13/158)

3.1.5.2.2. Şart Kip Eki

Tasarlama kipi, hareketin şart şeklinde tasarladığını ifade eder.

güzel isen (4/6), ben güzel isem (4/11), ben ermeni olsam (4/15), sen ermeni olsan (4/18), gördüyse (13/32)

3.1.5.2.3. Gereklilik Kip Eki

-mAlli Standart Türkçede kullanılan gereklilik kipiyle aynı kullanımdadır. Metinlerde örneklerine rastlanmamıştır.

3.1.5.2.4. Birleşik Çekimler

Birleşik zaman, “bildirme ve tasarlama kiplerinin bağlı oldukları şekil ve zamanın görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman içinde meydana gelen ve şarta bağlı olarak ortaya çıkar” şeklinde açıklanabilir (Korkmaz, 1992: 28).

3.1.5.2.4.1. Hikâye

Hikâye birleşik kip, “asıl fiilin şekil ve zaman ekleriyle çekimlenmiş şekline, ek fiilin bilinen geçmiş zamanı ile çekimlenmiş şeklinin getirilmesiyle olur” şeklinde meydana gelir (Atmaca, 2017: 179).

3.1.5.2.4.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

giddiydi (gittiydi)(4c/117), yedimiydi (yedimiydi)(4/310), gittimiydi (gittimiydi)(5/ 87), vérdileridi (verdilerdi)(10/67)

3.1.5.2.4.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.1.5.2.4.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

görüyödu (çıkıyordu)(29/7), çıkıyordum (çıkıyordum)(29/4), yapıyıllarıdı (yapıyorlardı)(7/35), diyilleridi (diyorlardı)(7/37)

3.1.5.2.4.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

çıkamayacādı (çıkamayacaktı) (2/80), yuyacādı (yıkayacaktık)(10/94)

3.1.5.2.4.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi

giydirilleridin (giydirirlerdi)(3/), dirilirdi (dirilirdi)(5/30), olurdu(5/31), dirilirdi(5/44), gelirdi(5/59)

3.1.5.2.4.2. Rivayet

Rivayet birleşik kipi,“asıl fiilin şekil ve zaman ekleriyle çekimlenmiş şekline, ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman ile çekimlenmiş şeklinin getirilmesiyle yapılır.” şeklindedir. (Atmaca, 2017: 180)

3.1.5.2.4.2.1. Görülen Geçmiş Zamanın Rivayet

Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.1.5.2.4.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayet

Metinlerde tekörneğine rastlanmıştır.

öyleymişimiş (öyleymişimiş)(13/116)

3.1.5.2.4.2.3. Şimdiki Zamanın Rivayet

ğayboluyorumuş (kayboluyormuş)(3/ 222), seviyorumuş (seviyormuş)(3/ 225), çıkıyormuş (çıkıyormuş)(3/ 267), yazıyorumuş (yazıyormuş)(3/ 290), değiyormuş (değiyormuş)(3/ 332), uyuyollarımış (uyuyorlarmış)(3/ 333), duruyorumuş (duruyormuş)(3/ 36), parçalıyorumuş (parçalıyormuş)(3/ 390)

3.1.5.2.4.2.4. Gelcek Zamanın Rivayet

Pişireceklerimiş (pişireceklermiş)(3/392), gideceklerimiş (gideceklermiş)(2/86), olmayacāmış (olmayacakmış)(14/16), bakmayacāmış (bakmayacakmış)(14/16),

3.1.5.2.4.2.5. Geniş Zamanın Rivayet

gelirimiş (gelirmiş)(3/ 369), derimiş (dermiş)(3/ 376), gelirimiş (gelirmiş)(3/ 371), öterimiş (ötermiş)(6/241), varırmış (varırmış)(6/286), geçerimiş (geçermiş)(13/19), çevirirlerimiş (çevirirlermiş)(6/287), anlatırmış(9/11)

3.1.5.2.4.3. Şart Kipi:

sen güzel isen (4/6), ben güzel isem (4/ 11), ben ermeni olsam (4/ 15), sen ermeni olsan (4/ 18)

3.1.5.2.5. Ek Fiilin Çekimi

Ek Fiilin Zarf Fiil –ken ile Çekimlenmesi: “i- fiilinin zarf fiil ekidir ve i-kökünün yutulup zarf fiille ekleştiği zaman –ken zarf fiili ünlü uyumuna girer.” (Özmen, 2014: 89)

hocaydı hekimdi dërken (hocaydı hekimdi derken) (4/ 114), duruka (dururken)(2/ 67), otururgana (otururken)(4/ 44), beklellerkene (beklerlerken)(4/ 52), dërken (derken)(4/ 125), giderkene (giderken)(4/ 136), ilerlerkene (ilerlerken)(4/ 362), elmelerkene (elmelerken- emeklerken)(4/ 360), ğakarkan (kalkarken)(4/ 374), varıkına (varırken)(4/ 388), dërken (derken)(5/ 22), giderkene (giderken)(6/ 23), çıkarkene (çıkarken)(7/ 53)

3.1.5.2.6. Birleşik Fiiller

3.1.5.2.6.1. İsim + Fiil Yapısında Olanlar:

“İsim soylu kelimenin ardından etmek, olmak, eylemek ve yapmak yardımcı fiillerinin birleşmesinden veya iki ayrı fiilin şeklinin anlamca kaynaşmasından oluşmuş” fiil türüdür (Korkmaz, 1992: 27).

İsim + et- Yardımcı Fiili: devam étti (devam etti) (4/ 82), dūn éttiler (düğün ettiler) (2/ 92), yardım étti (yardım etti) (2/ 91) merāğ_étmiş (merak etmiş) (4/ 47), buyur édiyor (buyur ediyor) (3/ 53), beddua étmem (beddua etmem) (7/30), emānı yālî ét (emeğeni yağlı et) (7/33), ilān édilir (ilan edilir) (15/16)

İsim + Ol- Yardımcı Fiili: gelin olduk (29/12), yārim oldu (yârim oldu) (29/24), ēsik olmaz (eksik olmaz) (32/32)

İsim + Yap- Yardımcı Fiili: dōum yapıyılar (doğum yapıyorlar) (7/35), fatiha yapallar (fatiha yaparlar) (15/34), dua yapallar (dua yaparlar) (15/34)

İsim + Eyle- Yardımcı Fiili: Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

İsim + Kıl- Yardımcı Fiili: namazımı ğıların (namazımı kılarım) (22/17)

3.1.5.2.6.2. Fiil + Fiil Yapısında Olanlar

Birleşik fiil, “zarf fiil biçimindeki bir esas fiile, bu esas fiildeki oluş ve kılışı tasvir niteliği taşıyan bir yardımcı fiilin özel anlam meydana getirecek şekilde birleşip kaynaşmasından oluşmuş şekli” denir. (Korkmaz,1992: 172)

Süreklilik Fiili: Eklendiği kelimeye kattığı anlam, “eylemin devam ettiğini veya devam etmekte olduğunu gösterir” şeklindedir (Atmaca, 2017: 187).

-(I) p git-: sekip gider (1/ 5), döküp gider (1/ 6), geçip gider (1/ 8), götürüp gideller (götürüp giderler) (5/ 77), yükledip salar (yükletip salar) (4/34)

Yeterlilik Fiili: Atmaca’ya göre yeterlilik fiili, fiilin karşıladığı işin ve hareketin mümkün olup olmadığını göstermek için olumlu durumlarda bil-, olumsuz durumlarda da bugün eriyerek kaybolmuş Eski Türkçe u- iktidar fiilinin anlamını üzerine alan zarf fiil ekleriyle kurulan tasviri fiildir (2017: 188).

Tezlik Fiili: “İvedilik ve tezlik anlamına gelen ver- tasviri yardımcı fiilinin, -(y)I, -(y)U zarf fiilinin üzerine getirilmesiyle oluşan birleşik fiildir” (Atmaca, 2017: 188).

yapıvırdıydım (yapıverdiydım) (2/3), acışivériyollar(acışiveriyorlar) (2/7), atıvérdi (atıverdi)(29/10), salıvérin (salıverin)(1/7), tükenivéridin (tükeniverdin)(3/84), yatıvérmışin (yatıvermişim)(5/75), ğohalıvéreydiñiz (koyalayıvereydiniz)(5/82), ğalkıvérdim (kalkıverdim)(5/76)

Yaklaşma Fiili: “Esas fiilin –A zarf fiil biçimi üzerine yaz- tasviri fiilinin getirilmesiyle oluşan” birleşik fiildir (Atmaca, 2017: 189). Metinlerde yaklaşma fiilinin örneğine rastlanmamıştır.

3.1.6. Soru Eki

Soru eki, bir cümle unsurudur, “Bu ek bir cümlede hükme bağlanan muhatabın davranışlarını yönlendirir. Bu ek cümlenin hangi unsuru soru haline muhatap ise o unsurun sonuna gelmektedir” (Atmaca, 2017: 189).

sen gelin olmadın mı (3/ 25), dönme misin(dönmez misin) (4/ 16), dönme misin (dönmez misin) (4/ 7), dönme misin (dönmez misin) (4/ 23), gidebildin

mi(4/ 245), öldürür mü(4/ 303), açılmaz mı(4/ 359), tarif édebildin mi (tarif edebildin mi)(4/ 366), alın mı (alır mısın9(4/ 371), evlenir mi(6/ 146), buādar yetme mi (bu kadar yetmez mi)(11/ 92)

3.2. Kelimeler

Kelime, “cümle içinde tek başına var olan, kendi başına anlamı olan, diğer kelimelerin anlamına ihtiyaç duymayan ve sözlükte madde başı olabilen gramer unsuruna kelime denir. Kendi başına var olabildiğinden dolayı asıl unsurdur.” şeklinde açıklanabilir (Atmaca, 2017: 191). Türk dilinde iki çeşit kelime türü vardır. İsimler ve fiiller olarak ikiye ayrılır. Gramer olarak ise cümle içinde kazandığı fonksiyon olarak farklı kelime çeşitleri vardır.

3.2.1. Sıfat

Bir varlığı vasıflayan ve belirleyen kelimelerdir (bkz. Banguoğlu, 1998: 341).

3.2.1.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatını Atmaca, isimlerin önüne gelerek, onları durum, şekil, renk bakımlarından vasıflarını bildiren kelimelerdir, şeklinde tanımlar (2017: 191).

gümüş ğuşak (gümüş kuşak) (2/ 50), gümüş gümüş bişşē (gümüş gümüş bir şey)(2/ 52), ğuccük yér (küçük yer)(2/ 57), ıcık büyük yér (azıcık büyük yer) (2/ 58), ğara ğazan (kara kazan)(1/ 21), esKi Köyümüz (eski köyümüz)(3/17), ğadifeden ğumaş (kadifeden kumaş)(3/ 28), ala çuallı aPtallar (ala çuvalı abdallar)(4b/ 31), her Türlü adam (her türlü adam)(3/ 67),

3.2.1.2. Pekiştirme Sıfatları

Pekiştirme sıfatı, “anlamı kuvvetlendirmek için kullanılan” kelimelerdir (Atmaca, 2017: 192). Metinlerde tek bir örneğine rastlanmıştır.

ğapğara ğapı (kapkara kapı)(6/ 76),

3.2.1.3. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları, “nesnelere belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar, nesnenin bünyesinde olan bir sıfatı göstermez, nesneyi belirtirler” şeklinde ifade edilir. (Ergin, 1998: 247)

3.2.1.4. İşaret sıfatları

İşaret sıfatları, “nesnelerin yerlerini işaret eder” sıfat türleridir (Ergin, 1993:247).

bu: bu güzel (4/26)

şu< şo<ho: şu ahırda (3/12)

o: o zamannar (o zamanlar)(3/ 56)

öte, öteki: öteki lokeller (3/48)

3.2.1.5. Sayı Sıfatları

Varlıklar, “sıra ve topluluk yönlerinden belirten sıfatlara” sayı sayı sıfatı denir (Banguoğlu, 1998: 353).

a) Asıl Sayı Sıfatları: Nesnelerin sayı ve miktarlarını belirten sıfatlardır.

üç dört dene ğız (üç dört tane kız)(3/ 9), dört beş delanlı (dört beş delikanlı)(2/ 83), iki bacı(2/ 74), iki ğardaş (iki kardeş)(2/ 74), iki üç gün (3/64), üç nesil (3/ 68), üç tane dünürçü (üç tane dünürcü) (3/ 70)

b) Sıra Sayı Sıfatları: Asıl sayı sıfatına +Incl eki getirilerek oluşur. Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

Üleştirme Sayı Sıfatları: Asıl sayı sıfatına +(ş)Ar ekinin getirilmesiyle oluşur.

Kesirli Sayı Sıfatları: Kesirli sayıları gösteren sıfatlardır.

3.2.1.6. Soru Sıfatları

İsimlerin soru yoluyla belirten sıfatlardır.

Ne: ne gün gördük (22/5)

Hangi: hangi gün (21/100), hangi köydensin (6/214)

3.2.1.7. Belirsizlik Sıfatları

Nesneleri, belirsiz olarak belirten sıfatlardır.

Bütün: bütün gayıtları hâlâ durur (bütün kayıtları-eşya-hala durur) (2/72)

Bazı: bazı zaman (6/4)

Her: her Türlü adam (her türlü adam) (3/67), her ürünümüz (3/ 93)

Birkaç: birkaç kadın (birkaç kadın) (5/4)

Filan: filan yere (filan yere) (4/117)

Bir: bir gece (bir gece) (3/ 12), bir gün (4/ 22),

3.2.1.8. Topluluk Sayı Sıfatı

Asıl sayı sıfatlarına +z, +II/, +IU eklerinin getirilmesiyle meydana gelir. Metinlerine örneklerine rastlanmamıştır.

3.2.1.9. Sıfatlarda Küçültme

Küçültme sıfatları, “niteleme sıfatlarının bazı küçültme eklerini alarak kendilerinden sonra gelen adların anlamlarında küçültme ve azaltma meydana getiren” yapılardır (Atmaca, 2017: 196).

ııcık büyük yer (azıcık büyük yer) (2/58), güccücük yer (küçücük yer) (2/57)

3.2.1.10. Unvan Sıfatları

Bir şahıs adı ve bir unvan, akrabalık gösteren ismin eksiz olarak yan yana gelerek oluşturduğu gruptur.

šā ismayi(şah ismail)(4/220), yörük bey (4/120), gāliPā(galip ağa)(10/102)

3.3. Zarflar

Zarf; fiillerin, fiilimsilerin, sıfatların ve kendi türünde olan zarfların anlamını yer, zaman, durum, miktar ve soru açısından yönlendiren ve etkileyen kelimelerdir (Atmaca, 2017: 197).

3.3.1. Zaman Zarfları

Oluş ve kılışın zaman içindeki yerini gösteren zarflardır.

āşam (akşam)(4/ 91), zabahtan (sabahtan)(4/ 92), zabahtan(4/ 163), sabahtan(4/ 378), zabattan (sabahtan)(4/ 385), zabattan (sabahtan)(10/ 96), esKiden (eskiden)(5/30),

3.3.2. Yer Yön Zarfları

Fiillerin yönünü ve yerini gösteren zarflardır.

yannıye (yana)(5/49), nireye (nereye)(5/80)

3.3.3. Hal (Nasıllık- Nicelik) Zarfları

Bağlam içinde fiilin anlamını nasıllık ve nicelik yönünden etkileyen zarflardır.

yeñi ğuran ğursuna başladım (kuran kursuna yeni başladım)(3/23), pat çat biliyorum (pat çat biliyorum)(3/25), horantılı yérdik (orantılı yerdik) (3/97), acayıP söylemiş (acayıp söylemiş)(5/378), güle güle yatır (güle güle yatar)(5/53), gümbür gümbür aldılar(2/ 23)hõle dayandılar (öyle dayandılar)(23/36)

3.3.4. Azlık Çokluk (Miktar) Zarfları

Azlık çokluk zarfları, “Fiillerin, sıfatların ve kendi türünden zarfların anlamını miktar ve derece yönünden kısıtlar ve genişleten” zarf türüdür (Atmaca, 2017: 200).

az gitmiş, uz gitmiş(6/262)

3.3.5. Soru Zarfları

Fiillerin yön, sebep, yer, nitelik ve niceliklerini soru yoluyla ifade edilen zarflardır.

nā'hal (nasıl)(2/ 84) nāhl dayanmışlar (nasıl dayanmışlar)(2/ 86)

3.4. Zamir

İsimlerini yerini tutan kelimelerdir. Zamir terimiyle ifade edilmek istenen zamir fonksiyonlu isimlerdir.

3.4.1. Şahıs Zamirleri

Kişi ve nesnelerin yerini tutan zamirlerdir.

Tablo 3.6: Hâl Ekleri ve Zamir Çekimleri

	Şahıs	Şahıs	Şahıs
Yalın Hal Eki	Ben	sen, seņ	O
İlgi Eki	Benim	Senin, seniņ	Onun, onuņ
Belirtme Eki	Beni	Seni	Onu
Yaklaşma Eki	bana, baņa	Sana, saņa	Ona, oņa
Bulunm Hal Eki	Bende	Sende	Onda
Çıkma Hal Eki	Benden	Senden	ondan
	Şahıs	Şahıs	Şahıs
Yalın Hal Eki	Biz	Siz	Onlar, onnar
İlgi Eki	Bizim	Sizin, siziņ	Onarın, onnarıņ
Belirtme Eki	Bizi	Sizi	Onnarı
Yaklaşma Eki	Bize	Size	Onlara
Bulunm Hal Eki	Bizde	Sizde	Onarda
Çıkma Hal Eki	Bizden	Sizden	Onardan

3.4.2. İşaret Zamirleri

Varlıkları işaret yoluyla gösterme yoluyla karşılayan kelimelerdir.

şurdan (6/158), bunu (6/157), o (6/186)

3.4.3. Belirsizlik Zamiri

Nesneleri ve şahısları belirsiz bir şekilde temsil eden zamirlerdir.

Kimse: kimseye görünme (6/188)

Herkes: herkesten önce (6/210), herkes (6/267), herkes (22/112)

3.4.4. Soru Zamirleri

Nesneleri, “soru yoluyla temsil eden, onların soru şeklindeki karşılıkları olan ve onlara soru sormak için kullanılan” zamirlerdir (Ergin, 1998: 276).

Kim: kimlerdensiniz (kimlerdensiniz) (3/5)

Ne: nêrecen (ne göreceksin- ne yapacaksın) (3/25)

Kaç: kaç yaşındasın (3/99)

Hangisi: hangisine varsam (6/24)

3.6. Edatlar

Edatlar, ünlemler, seslenme edatları, son çekim edatları ve bağlama edatları başlığı altında incelenmiştir.

3.6.1. Ünlem Edatları

Ünlem edatlarını; ünlemler, seslenme edatları, gösterme edatları, cevap edatları, tekerrür edatları başlıkları altında incelenmiştir.

Acı ve ızdırap ifadeleri için: *ah ah*,

Şaşırtma ifadeleri için: *abbō, hay* (8/ 90),

Memnuniyetsizlik ve kızgınlık için: *annah* (5/ 76) *allā allā* (6; 161/ 240/ 242)

Tasdik bekleyen soru ifadesi için: *hā* (8/20) (8/ 74)

3.6.2. Gösterme Edatları

Bir kişi veya nesneyi göstermek için kullanılır.

Uzaktaki nesnelere göstermek için: *deydāna* (5/), *şōrda* (şurda) (5/ 41), *horaya* (oraya) (22/ 94)

Yakındaki nesnelere göstermek için: *şōnun* (şunun) (3/ 41)

3.6.3. Cevap Edatları

Olumlu cevap ve tasdik bildiren: *hī*, *eh*, *hā*

Olumsuz cevap bildirenler: *yok*, *hayır*

3.6.4. Bağlama Edatları

+nan: *annesiynen* (annesiyle) (6 /275), *topladıynan* (topladığıyla) (6/ 261), *taşman* (taşla) (6/ 122), *arabıynan* (arabayla) (5/ 36), *makineynen* (makineyle) (5/ 43), *ayşeynen* (ayşeyle) (5/ 47), *babaynan* (babayla) (6/ 145)

ve: Metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

ki: hangisine varsam ki (6/24)

3.6.5. Çekim Edatları

gibi: *ondördübi* (on dördü gibi)(4/ 227), *mis gibi* (11/ 78), *evladım gibi*(10/ 117)

için<üçün: *onüçün* (onun için)(17/ 30), *ödemēçün* (ödemek için)(27/ 7)

ile: *inneyle* (iğneyle)(2/ 4), *sütile*(2/ 4), *külle*(2/ 4), *atıla* (atla)(2/ 9), *oñıla* (onunla)(2/ 14)

kadar: ğuyusunādan (kuyusuna kadar)(5/ 51), doyuncayādan (doyuncaya kadar)(4/ 363), zabādan (sabaha kadar)(3/71), esKiyene ğadar (eskiyene kadar)(6/ 118),

sonra: onnonsoņra (ondan sonra)(4/ 271), ondan zoņra (ondan sonra) (5/ 46), öldüKTen soņra (öldükten sonra)(6/ 17), onnonsoņra (ondan sonra)(5/ 70), onnonsoņra(6/ 144), onnonsoņra(6; 146/ 164/ 170) , onnonsoņra(6; 267/ 269)

ke(i)ri: ondakiri (ondan keri)(2/ 93), nedenkiri (neden keri)(6/ 236), ondankirim (ondan keri)(7/ 36), gavrıldıkthankiri (kavruktan keri)(8/ 41) senedenkiri (senden keri)(2/ 39)

göre: dediklerine göre(28/ 59),

eveli: evveli(32/ 12), evveli(32/ 2), evvel(29/ 57), evvel(29/ 53), evvelkinler(26/ 7),evveli(16/ 32), evveli(13/ 42),

SONUÇ

Türkiye’de çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye Türkçesi ağızlarının konuşurları azalmıştır. Ağız çalışmalarına önem verilmiş ve bu çalışmada da Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızları kayıt altına alınarak incelenmiştir.

Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresinin tarihî, sosyal, ekonomik ve etnik yapısı hakkında birinci bölümde genel bilgiler verildi. Konya ili Karapınar ilçesi ve yöresi ağızlarından derlenen ve çalışmada kullanılan metinler, ses ve şekil bilgisi yönünden incelenmiştir. Yörenin ağızlarında dağ köyleri ve merkez köylerinde farklı ağız özelliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Yörede, Yörük ağızı, Türkmen ağızı ve yerel halk ağızı olmak üzere üç ayrı ağız özelliğine rastlanılmıştır.

Yapılan çalışma, tespit edilen metinlerin ses ve şekil bilgisi incelemesiyle Yeni Türk Dili alanına yönelik bir hizmet olmasının dışında folklorik unsurların da kayıt altına alınmasıyla Halk Edebiyatı alanını da kapsamaktadır. Tespit edilen metinlerde yörenin; gelenek- görenek, doğum- evlenme- ölüm adetleri, yemek tarifleri, türküler, halk hikâyesi, masal, dualar- beddualar, oynanan oyunlar ve manileri kayıt altına alınmıştır.

Konya ili Karapınar ilçesi yöresi ve ağızlarından derlenen metinlerin incelenmesiyle ulaşılan ses ve şekil bilgisi hususları şöyle özetlenebilir:

Ses Bilgisi

Kapalı /e/ (~é), Karapınar ağızında kullanılan karakteristik ünlülerden biridir.

yardım étti(2/ 9), salivérin(1/ 7), dédi(2/ 3), diyivéiriyom(2/ 6), şē(2/ 10), yé(2/ 58), éyi(3/ 4), émine(3/ 14), şēmiz(3/ 21), yéñi(3/ 24), yémek(2/ 39), éltin(3/ 51), méydana(3/ 68), vérmış(3/ 73), yétiştiremezdik(3/ 87) vb.

Açık /e/ (~ /á/), yörede kullanılan karakteristik ünlülerden biridir.

álettirik(2/ 10), gánç(6/ 297), difániz (2/ 92) vb.

Diş- Geniz Damak /n/’si (~ŋ), KİKİYA’da kullanılan karakteristik ünsüzlerden biridir. İlgi, 2. Teklik ve çokluk şahıs ve iyelik ekleri bazı kelime köklerinde korunmaktadır.

yéŋi(3/ 24), baŋa(2/ 3), oŋūla(2/ 13), kimlerdensiŋiz(3/ 5), ónūŋe(3/ 34), Puŋarın(4/ 50), derdiŋe(4/ 58), yanıŋa(4/ 74), beŋzemez(4/ 139), soŋra(4/ 158), eliŋile(4/ 387), onlarıŋ(5/ 29), seniŋ(5/ 71), içiŋe(6/ 141) vb.

Karapınar ağzında ön, iç ve son seslerde /k/ > /ğ/ değişmesi işlek görülür.

ğuş(6/ 100), ğaPğara(6/ 76), ğara(6/ 78), ğız(6/ 85), ğaPı(6/ 56), ğadın(6/ 7), ğocası(6/ 11), ğuru(7/ 4), ğırğ(8/ 1), ğuzum(8/ 1), ğonuğonşu(14/ 20), ğuyu(18/ 9), merağ(4/ 48), hağğın(4/ 221), ğamber(4/ 372) vb.

Yörede ön, iç ve son seslerde /t/ > /T/(~d) değişmesi/ ötümlüleşmesi işlek görülür.

dörT(3/ 14), Tülbend(3/ 33), üçTe(3/ 55), TürLü(3/ 67), vesāTimiz(3/ 86), gayeT(4/ 13), yiğiT(4/ 26), müddeT(4/ 50) vb.

KİKİYA’da ön, iç ve son seste /k/ > /K/ değişmesi işlek görülür.

esKi(3/ 17), Köyümüz(3/ 17), Kendi(3/ 40), asKer(28/ 35), Kendin(4/ 66), geçtiKTen(4/ 130), esKiden(5/ 59), Keçeli(6/ 186), Keçesini(6/ 211), ayşeciK(6/ 290), sinek(6/ 294), Kesmiş(6/ 385), ineK(6/ 370), Kişi(26/ 65) vb.

Karapınar ağzında ön, iç ve son seste /k/ > /K/ değişmesi işlek görülür.

halKımız(15/ 1), artıK(15/ 4), aKıllı(15/ 7), Kalmadı(15/ 10), yaKınları(15/ 12), Kırş(15/ 11), Kabristan(15/ 22), Kabir(15/ 44), talKın(15/ 57), fuKaraya(15/ 63) vb.

Metinlerde iç ve son sesteki /ç/ > /ş/ değişimi işlek görülür.

kireşli(3/ 22), geşlik(4/ 82), genş(6/ 297), piriş(7/ 8), dolamaştan(4/ 4), işlik(17/ 10) vb.

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki en karakteristik ses değişimlerinden biri de ötümsüz ünsüzlerin ötümlüleşmesidir. Karapınar ağızlarında işlek görülen

ötümlüleşme hadisesi kelime başında, ortasında ve sonunda /p/ > /P/(~b) dönüşümüdür.

Parnak(11/ 35), DePe(4/ 95), sekiP(1/ 5), döküP(1/ 6), geçiP(1/ 8), Pek(2/ 82), çıkıP (4/52), gaPıya(2/ 83), Pek(3/ 39), Puñarın(4/ 50), Para(11/ 29), gaP(11/ 34), yaPrak(10/ 136) vb.

KİKİYA'da kalınlık incelik- uyumu genel olarak vardır. STT'de uyumu bozan +ki eki, Karapınar ağızında uyuma girer.

onuku(onunki), ölumunku(oğlumunki), sabākı(sabahki)

Yörede kelime başı +I ve +U ünlü türemesi işlek görülür.

ilazım(12/ 27), ırāmetlik(5/ 45), ırahmetlik(5/ 93), irezillikler(5/ 58), ırzza(10/ 118), ırahmiye(10/ 127), ırahmetlik(19/ 1), ırza(25/ 19), urus(4/ 3), urus(4/ 23), vb.

Karapınar ağızında işlek olmamakla birlikte ötümsüzleşme hadisesine de rastlanır.

aPlam(> abla) (3/ 35), güPre(3/ 98)

KİKİYA'da ünsüz erimesi veya ünsüz yutulması sonucu ikincil vokal uzunlukları meydana gelir.

ayā(1/ 10), dē(1/ 13), şē(2/ 10), hōle(2/ 40), teslimēlin(teslimegilin) (3/ 7), ikūne(3/ 97), ēsik(4/ 9), şērinde(4/ 42), şā ismayi(4/ 86), éppī(4/ 82), bişşē(4/ 106), gulā(4/ 126), pādişā(4/ 53), oñula(4/ 135), nādā(4/ 300), şuncāz(5/ 1), ırāmetlikle(5/ 13), silā(5/ 10) vb.

Orta damak ünsüzleri yanında oluşan ü > ú değişimleri Karapınar ağızında karakteristiktir.

küçük< güccük, düğün< dún vb.

Yöre ağızında ü > ö değişmesi karakteristiktir.

güzel< gózel< gözel, hükümet<hókümet<hökümet

Karapınar ağızında s- > z- ötümlüleşmesi yaygın olarak görülür.

sarhoş< zeroş, sabaha kadar< zabādan

Karapınar ağızında ünsüz ikizleşmesi ses olayı sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir.

küçük< güccük, çile< çille, ama< amma

Karapınar Türkmen ağızlarında ‘öyle, böyle, şöyle’ kelimelerinin daha çok karakteristik olarak *iyle, biyle, şiyile* biçiminde olduğu kaydedilmiştir.

Yörede ikinci hecede ve dudak ünsüzleri yanında bulunan yuvarlak ünlüler karakteristik olarak düzdür.

çamır, yağmır, armıt, davıl, avıç, hamır, ğarpız, tavık,

Karapınar ağızında pek çok ünsüz benzeşmesi ses olayı görülmekle birlikte *nl>nn-*, *-ls- > -ss-* ve *-rl- > -ll-* benzeşmeleri çoğu kelime ve ekte yaygın olarak görülür.

anla-< anna, olsun< ossun, derleridi< délleridi

Şekil Bilgisi

Karapınar ağızlarında -(ı)yor şimdiki zaman eki 3. Çoğul şahıs ekinin etkisiyle –yor şeklinin yanında –yol şekliyle de kullanılır.

giyivériyollar(2/ 55), biliyorum(3/ 24), yapıyollar(3/ 46), göyuluyor(4/ 87), avlanıyollar(4/ 89), geziyollar(4/ 89), dönüyollar(4/ 112) vb.

Karapınar Türkmen ağızlarında -(ı)yor şimdiki zaman eki –yor şeklinin yanında –yIr/ -yIl şekliyle de kullanılır.

şindi gurana bakıyıllar(şimdi kurana bakıyorlar), gız evlenmek istemiyir (istemiyor), gına yakıyıllar (yakıyorlar), bayraklı götürüyüller(götürüyorlar)

gelmiyir, bilmiyrim, diyiller, yapıyıllar...vb.

Karapınar ağzında görülen geçmiş zaman (-dı) ve duyulan geçmiş zaman (-mış) eklerinden önce –I sesi işlek kullanılır.

yaParıdık(2/ 10), tutarıdık(2/ 34), yapallarıdı(2/ 41), açmazlarıdı(2/ 44), istelleridi(2/ 44), yatırıdı(2/ 57), çıkarıp gidecekleridi(2/ 86), giydirilleridin(3/ 30), gelilleridin(3/ 32), bindirilleridin(3/ 35), seviyorumuş(3/ 225), ğayboluyorumuş(3/ 222), yazıyorumuş(3/ 290), duruyorumuş(3/ 360), parçalıyorumuş(3, 390) vb.

Karapınar ağzında görülen geçmiş zaman –dı ekinden sın –n ünsüz türemesi görülür.

suyumuz youdun(yoktu), vesaitimiz youdun(yoktu), çay akmazdın(akmazdı) çıkmazdın(3/ 19), çoaldın(3/ 19), gelilleridin(3/ 32), bindirilleridin(3/ 35), giydirilleridin(3/ 30) vb.

Yöre ağzında bildirme kiplerinin fiil çekimlerinde birinci teklik kişi için /m/ yerine /n/ kullanılması karakteristiktir.

seni kimden sorayın(sorayım), can evime ğoyayın(koyayım),

sorayın(1/ 2), ğoyayın(1/ 4), diyeyin(8/ 12), zorundayın(6/ 307), soların(8/ 40)

KİKİYA’da “iken” zarf fiil eki “-kan, -ken” şeklinin kullanımının yanında Karapınar ağzında “-GAnA(-kana, -kene, -gana, -gene)” şekilleri karakteristiktir.

durukana(2/ 67), otururğana(4/ 44), beklelerkene(4/ 52), giderkene(4/ 176), ilerlerkene(4/ 362), elmelerkene(4/ 360), ğakarkana(4/ 374), giderkene(6/ 23), çıkarırkene(7/ 53), duruka(2/ 67) vb

Karapınar ağzında +(I)IA +nAn İsimleri vasıta halinde kullanılmasını sağlayan bu ek, Standart Türkçedeki “ile” ve ek halinde kullanılan +(y)la ile aynı görevi üstlenir.

oňūla(2/ 4), atıla(2/ 9), arabıynan(5/ 36), makineynen(5/ 43), makinesiynen(5/ 44), ayşeynen(5/ 47), annesiynen(6/ 275), topladıynan(6/ 261), taşınan(6/ 122), babaynan(6/ 145) inneyle(2/ 4), sütle(2/ 4), külle(2/ 4) vb.

Karapınar ağzında için, ile, kadar ve gibi edatları kendisinden önceki kelimeye bağlanır ve uyuma girer.

ondördübi(4/ 227), onūçün(17/ 30), ödemēçün(27/ 7), inneyle(2/ 4), sütle(2/ 4), külle(2/ 4), atıla(2/ 9), oňūla(2/ 14), gıyusunādan(5/ 51), doyuncayādan(4/ 363) vb.

Yörede, yönelme hâl eki +ηA şeklinde ekleşmesi karakteristiktir.

başıña(4/ 50), yanıña(4/ 52), derdiñe(4/ 58), yanıña(4/ 74), hanımıña(4/ 75) vb.

Karapınar Türkmen ağızlarında ‘gibi’ edatının, *gibi* biçiminde görülmesinin yanı sıra, g-< k-, -b- > -m- değişikliğiyle kimi/ kimin biçiminde de görüldüğü tespit edilmiştir.

gibi< kimin

ēşimiş erik kimin (ekşimiş erik gibi)

uzamış oluk kimin (uzamış oluk gibi)

EKLER

Ek 1. Metinler

METİN 1

Derlenen Kişi: Asiye KÜÇÜKDURMUŞ

Yaşı: 52

Öğrenim Durumu: İLKOKUL

Memleketi: Konya /Karapınar/ SALUR

Konusu: Mâni

Mâni

- 1) denizdedir sarayın
- 2) seni kimden sorayın
- 3) senden gelen mekTubu
- 4) cane vime göyayın
- 5) arabam sekiP gider
- 6) limonu döküP gider
- 7) salıverin hökümet bey
- 8) gençlİM geçiP gider
- 9) şu dağda otur yarım
- 10) ayā poytin yarım
- 11) sana asKer demişler
- 12) beni de götür yarım

13) maydanoS ot dē mi

14) yaPrā dōrt dē mi

15) ben sevdim eller aldı

16) bana dert dē mi

17) kaleden indirdiler

18) tirene bindirdiler

19) yūrē yareliyi

20) asKere gönderdiler

21) ğara ğara ğazanlar

22) ğara yazı yazanlar

23) cennet yüzü görmesin

24) aramızı bozanlar

METİN 2

Derlenen Kişi: Durdane ERDEM

Yaşı: 1942

Öğrenim Durumu: Okuma yazma bilmiyor

Memleketi: Konya /Karapınar/ Ekizli

Konusu: Düğün adetleri, geçmiş anı

-a-

(1) güccüyen güzel olsun diye yapallardı (2) bilmeziye yapmışlar (3) emminde yap başa dedi yapıvırdiydim (4) İnneyle yapıyollar, sütle, külle yapıyollar (5) bazen beni doğulu zannediyollar (6) ben diyivériyom getirdiler beni (7) anamı babamı göremiyom dedim mi acışiviryollar (8) aksekide álettirimiz

yoğudu (9) atıla gelin oldum ben (10) alektirik yok su yok şē yaparıdık (11) çıra yakardık, iplikten bir fitil yaparıdık (12) onada az gaz dökerik (13) oñūla ben çorap öreridim (14) cehizi oñūla düzdüm (15) orgama dokurduk, kilim dokurduk (16) ata bindirdiler beni(17) başımı şōyle düzdüler(18) alı burdan attılar (19) tā aşşadaydı bizim evimiz (20) bindirdiler getirdiler beni buraya (21) atıla gelin oldum (22) deveye de böyle çan daktılar (23) çanlar böyle gümbür gümbür, aldılar çıktılar (24) o zaman salih ne de varıdı ya bizim dūne okumussunuzdur onları da (25) ē benim sandımı kilimimi cēhizimi dōşşēmi yúlettiler deveye (26) deveye de üçer dörder genş biniyordu (27) öyle gelirdik buraya (28) yağma dē bir yér var burada (29) at arabasının üstüne binellerimiş(30) orda yıkanırılarımış (31) yağmayı dōramcadan bilirsizdir (32) biz orda pek çok çamaşır yıkadık (33) benim adamıla ikimiz hayvanlara yúkletirdik (34) el elden tutarıdık (35) gelin gızıdım (36) gider ordan yıkar gelirdik (37) iki sene gelin gız oturdum (38) ben ondan gelin oldum (39) geldim, üç senedenkiri de bu gacı (40) dūnde güleş yapallarıdı kapının önünde (41) güleş yaparken adamın golu gırıldı (42) adam hōle çekeridi de öldü (43) golu gırılmış güleş yaparkan (44) gapiyı açmazlarıdı, para istelleridi (45) benim dört gardaşım varıdı(46) sandımın üstüne oturdular (47) bunlara vérmediler sandımı kilimimi (48) eziyet virdiler bunlara bissürü (49) desti gırallarıdı, sōvan ezelleridi (50) gümüş gūşak gūşanırdık (51) bunlar baña gūşaddıydı (52) inne parası dilleridi, gümüş gümüş bişşi varıdı onu takallarıdı (53) horama iyi çok gözēl olurudu (54) amma hindi böyle olmuyor (55) şindi ak bişşī giyivériyollar bitti gitti.

-b-

(56) Biz bir evde oturduk zati bunūla biz bir arada oturduk (57) güccük yérde o yatırıdı (58) ıcık büyük yér de benimidi (59) evleri yōdu bunların (60) ya bizim çektiğimiz çille (61)öküz vardı, düven sürerdik, düven varıdı babamın sabanı varıdı (62) ta hala bizim evlerde dururumuş oralarda (63) sabanı sen görşen şōyle odunlardan yaparlardı (64) onūla çif süreridi babam (65) ben iki sene oturdum (66) benim adamda öyle hizmet étti onlara (67) duşuka durūka bir de adam vurdu orda (68) hapis yatdı ben orda gelin gız oturdum (69) başımıza gelmedik galmadı

(70) babamgilin evi ışıkların orda (71) ben aşşā indimiydin ağlarım (72) ğayıtları ğamatları durur tā orda (73) ilāzım olmadık şeler (74) biz iki bacı iki ğardaşı aldık (75) onu ğaçırdılar (76) beni gelin ittiler (77) ben iki yıl gelin ğız durdum (78) bi de adam vurdular (79) hapıs yattı bi de af geldi (80) bizim adama af gelmese çıkamayacādı (81) o zaman bir af geldi (82) bacısı varıdı Pek ğözelidi (83) dört beş delānlı gelmiş, ğaPıya dayanmış ğapı da kitliymiş ğırmalar varıdı (84) benim adam ğırmayı almış ğapıdan vurmuş nāhal denk geldi (85) bilmem ikisini de vurmuş (86) nāhal dayanmışlar ğapıya ikimizi de çıkarıp gideceklerimiş (87) ikimiz orgama yastık dokuruduk (88) bunların arabası vardı, hapıs yatınca aldılar vardılar beni hapıshaneye (89) gösterdiler nişanlımı, ğucakladık ğoyuvėrmeyivėrdik (90) aralaştıramadılar ben salmam nişanlımı dē (91) allah yardım etti işte de af geldi (92) bizim diġamız gerçekte işte af çıktı (93) dūn ettiiler ondankirim çocuk oldu (94) selamet koydular adımı selamete çıktık diyė (95) bizim ğaynata selamet kodu.

METİN 3

Derlenen Kişi: Emine ŞİMŞEKLI

Yaşı: 1944

Öğrenim Durumu: okur yazar değil

Memleketi: Konya /Karapınar/ Kesmez

Konusu: a)eskiler, b) âdetler, c) efsane

-a-

(1) alūküm selām (2) ben de oturacım otur sen (3) hoş gelmişsin (4) iyiyim seni gördüm daha éyi oldum (5) oturuġ bālım sizlerde iyisiġiz? Kimlerdensiġiz (6) ğayallı mısınız siz Pek tanımayız ğayallıdan (7) teslimēlin yaylası nirēdin (8) biz başKa Tanıyamayız (9) buradan üç dōrt dene ğız göturdüler (10) lokmanın ğızı iki dene de ferziden göturdüler (11) o da benim herifin mapus arkadaşıydım (12) şu ahırda bir gece misafirimiz oldun (13) bunu kim sōlediyse yāniş sōlemiş (14) adım soyadım émine şimşekli, bin doġuz yüz ğırġ dōrT doġumluyum(15)babamı sorarsan ise āmet ercan babamın adı, fatma ercan annem (16) doġum yérım

Kesmezliyim (17) esKi Köyümüzde döduk büyüduk gelin olduk (18) ordan da buraya göçebelik yaPtıK (19) suymuz yödun vesât çıkmazdın (20) hâ ordan da buraya geldik (21) suyumuz da bol şēmiz de bol burada da (22) hastalığımız çöaldın sularımız kireşli, işte bilmem sor bālım

-b-

(23) okur yazarlīm, yok yēni ğuran ğursuna başladık (24) pat çat biliyorum yēni (25) ğız nōrecen sen benim gelin oldūmu (26) sen gelin olmadın mı? (27) biz esKi köyde buralar gibi dēil böyle şē giyinmezdik (28) gelinlik mülünlük giymeزدik dolamalar varıdın, ğadifeden ğumaştan (29) gelinlerin bende varısa saçada giydirirler, oçada giydirirler (30) ötekine de giydirirlerdin (31) hani herkeşte yoğudun alıllar giydirirlerdin (32) bir de inne dēriz, baş innesi ğomşuların hangısında varırlarsa bulur gelirlerdin (33) ğaynana tarafı geline Tağar öñüne al örteller arkasına yeşil Tülbend diriz (34) yörülerde var işte bizim esKi başlardan yörelerde var, onlardan şēderdik (35) ata bindirirlerdin, kimin akrabası benim ağam varısa aPlam varısa onların atı varısa onlara bindirirlerdin (36) bi çit eyer heybesi dokurduk, iki Tane (37) birini o bindimiz atın evine ğondururlardın, o eyer heybesini de onlara hediye iderdik (38) onlarda gelini ğondururlar ellerinde ne hōrmet varısa ğuymak ğaymak (39) yā yēmek ō'nün behrinde Pek buādar ğörenek yōudun (40) onunan işte Kendimize oyun türkü éderlerdin (41) şonun gibi bī ırbık doldururlar vérirlerdin (42) gelinin eline dóke dóke o ğonşunun evinden evime getirinciyādan dóke dóke getirirdim (43) ondan sonra da içeriye girerkene ğapının şēne sâ tarafına böyle yā virirlerdin (44) şēye onu çalardım, yā gibi buraya öyneşsin dē yapallardın (45) bi de soan ğollar ayāmızın altına, vurr vur ğundurarı (46) ne biliyim onu da gelin ğuvatlı mı dē yapıyollar işte tā ebeden deden yapalar (47) onunan içeriye gireller (48) bey de öteki lokelleri alır giyer (49) duayı okullar, ğapıda ğüve de ğaçabilirse deynekten ğaçar ğurtulur (50) ğaçamazsa ya yumruk yér ya deynek yér (51) ondan sonra da allān emri yatānız hazırca, yapallar éltin mi var görümcen mi var onlar yapar yatānı (52) ondan sonra da namazını ğılan allān evine giren herifiyin argasına durun (53) buyur idiyor elinden duDuyor buyur namaz ğılacaz diyor (54) ğıların ondan sonra da işTe sonra da herkeş vazifesini yaPar (55) ğızım hincikinler öle dēl biz atmış üçTe evlendik, dūnlerimiz yémekli olurdun (56) şinciki yémekler çok o zamannar azıdın (57)

hoşaf, çorba pilaf patatiz yémeği fasille bunlar olurdun (58) helva hinci o helva irmik helvası mı ne bişşi yapıyollar (59) o helvalar kaḲDı yaprağ sarması varıdı (60) sarallarsa pilafDa yine aynı şēdiyollar

(61) bunlar olur yémekTe de hincide gelinlere nişanlılık giydiriyollar (62) ğınalık giydiriyollar, döndürüyollar (63) gelinlik giydiriyollar çıkacāün(64) iki üç gün gider gelir olan evi (65) gelin evini özelleştirecēn dē (66) allah insaflısına şētsin çattırsın (67) öyle édende var böyle édende ğardaşım, her Türlü adam.

-c-

(68) biz üç nesilden méydana gelmissiz (69) ğızım bir adamın bir ğızı varmış (70) üç Tane de dünürçü gelmiş, üç dünürçünün üçüne de söz vérmış (71) allahım benim bir ğızım var hangisine véreyin zabādan köpekTe ğız olmuş eşsekTe ğız olmuş üç ğız olmuş (72) hangı ğızı gendiysin oldūnu bilememiş adam (73) üç düğürçüye vérmış ğayrı adam (74) birinin evine varmış, damaT ğızımınan nasısın iyi misin (75) iyiyim baba memnun oldum sizden démiş (76) birin yanına dā varmış, damadım nērün iyi mīn dimiş (77) memnun musun ğızımdan, ha dimiş eşek gibi inadı olmasa iyi de eşek gibi inadı var démiş (78) öteki bir damadının yanına dā varmış, damaTım nasısın iyi min ğızımnan (79) iyiyiz amma dimiş köpek gibi cemkirir, yüzüme démiş (80) bu da köpekten méydanāldı (81) üç ğısımdan miydanālmisiz biz ha ..

(82) çok ğızlarımızı Ḳaçırdılar ordan (83) suymuz yōudun (84) zāroşlar tükenivéridin üstünden (85) dökme su nārācak, çay akmazdın (86) hastamız olursa vesāTimiz youdun (87) yétişTiremezdik tā asfaTa inecēz de ordan vesāT döndrecēz (88) giderse yétişirse yétişecek yétişmezse yarı yola varına gériye dönüp gelecek (89) öyleydik burda vesāT'da çok asfatında altı iyi amma suyu kireşli (90) hastalık çoaldı, varanlara ğanser déller varanlara şu déller(91) esKi Köyde suyumuz iyiydin (92) havamız iyiydin ama ğıdıdın (93) şinci her ürünüme kendimiz üretme yaPardık (94) buydaya çavdara hiç güPre ilaç atmazdık ğoyuna güPreli şē yidirmezdik (95) dağların otunu yér gelirdin (96) sütlerimiz varıdın, pindirlerimiz varıdın (97) yılınādan yéterdin bu düğğandan bi kilo pindir alın iküne varmaz, horantılı yir (98) o da güPreli ilaçlı, öyle olunca hastalık çoalıyor (99) ğaç yaşındasın sen (100) ğaç yaşınādan bekar duracın sen .

METİN 4

Derlenen Kişi: Veli SERT

Yaşı: 1939 doğumlu (81 yaşında)

Öğrenim Durumu: İlkokul mezunu

Memleketi: Konya /Karapınar/ Kayalı/ Deromca

Konusu: Halk Hikâyesi

-a-

RUS KIZI İLE TÜRK ASKERİ HİKÂYESİ

(1) şimdi bi Tane asker hüdüdde asKerimiş rusya hüdüdünde (2) orda bir urus ğızına Dutulmuş (3) Dutulunca tabi buna söylerken söylerken urus ğızını Kendine belli étmiş adam

(4) dolamaştan_inen yolun_olayın

(5) açılmış bahçada gülün_olayın

(6) sen güzelisen ben senin yârin_olayın

(7) dönme misin urus ğızı imana

(8) o da diyor

(9) dolamaştan_inen yol_ēsik mi olur

(10) açılmış bahçada gül_ēsik mi olur

(11) ben güzelisem bana yar_ēsik mi olur

(12) var git_ölan var git dönmem diniye

(13) hacılar hacca gider hacı olur

(14) başında da altın tac_olur

- (15) beŋ_ermenî olsam gayeT güc_olur
(16) dönmemisin_urus ğızı imana
(17) hacılar hacıya ğitsin hacı ossun
(18) sen ermeni olsan gayeT güc_ossun
(19) var ğit_olan var ğit dönmem diniğe
(20) öyle öyle ğonuşurken_olan bu seferde;
(21) adımî sorarsan aslîm_alidir

- (22) bir_gün_uslu bir_gün delidir
(23) dönmemisin_urus ğızı imana
(24) o da allahın taĒdiri;
(25) adımî sorarsan beŋli_émîne
(26) nérden düşTün yiĒiT bu güzelin peşine
(27) işTe döndüm muhammedin diniğe
(28) sığa ğollarını dola boynuma

Diyor (29) onlar orda muradına eriyor (30) Bu tā çok da aklımda kalanlar
bunlar

-b- köylere yazılan mani

- (31) ğiçişlaya geldim démiş omuza ala çuallı aPTallar ğopar démiş
(32) bādaylıya vardım démiş bir bölük sakar dēmiş
(33) sırçalıya vardım ğavĒa mis gibi ğokar démiş
(34) salıra vardımı da ne yaman çiçekleri var yakkoça bakar démiş
(35) bizim ğayalıdan ışıklardan dolandırmış böyle ğitmiş;

(36) gayalıya vardım démiş avratlar gelenki Tuzāi gurallar démiş

(37) ıhlara vardımıdı démiş demli çayı yapmışlar ğadınlar kif çatlatır démiş.

(38) duġavratlar sakar kehile cihanda bilmem ne démiş

(40) ayrana vardım démiş ğadınlar ponçak sallaTır démiş

-c-

Şah İsmail Hikâyesi

(41) mesele baġ şörda harP olur ya (42) ğandiyar şerinde bî hükümdar varmış (43) ğandiyar şerinin hókümdarı (44) bû hókümdar tabî sarayda oturġana ġarşında da bir fakirin evi varmış (45)orda çocuġlar evin_eTrāfında oynallarımış (46) fāKirin_isi durmadan tüTerimiş (47) hókümdar merāġ_étmiş (48) hókümdar buña merāġ_édinceK veziriñe démişkine yaû yarın bir gezintiye çıġalım (49) çıġalım mı çıġalım (50) gezintiye çıġallar bî müddeT giTTiKTen sonra bir Puñarın başıña varılar (51) atlarını çakallar orda oturup eylenir bekleler (52) beklelerkene bir aġ sakallı çıkıP gelir bunların yanıña (53) onlara dér sen pādīşāsın sen de vezirisin (54) pādīşā o zamanādan pādīşā aġ sakallıya (55) yaû sen benim pādīşā oldūmu bildin (56) onun da vezir oldūnu bildin (57) benim derdimi de bilin (58) sen derdini anlatmassan ben senin derdiñe çare bulamam diyor (59) derdini annadıyor (60) böyle böyle benim çocūm olmuyor (61) né yaPmamız ilāzım (62) orda bunlara hókümdara bir elma veriyor (63) bu elmayı dīyor alacaksın (64) hókümdarın atı da ġısrāmış (65) ġabını ata yédireceksin (66) elmanın yarısını Kendin yarısını da hanımın yiecek (67) hanımıñ bir çocā hāmile ġalacak (68) o ġısrak da bir tay douracak dīyor (69) olur mu olur (70) tabî devriş ortadan ġayboluyor (71) bunlar orda ata biniyollar (72)eve geliyollar (73) şindi elmayı soyuyor pādīşāġ ġābını ġısrā vériyor (74) onun yanıña bir_iki at ġoyuyor (75) bunu dutuyor elmanın yarısını hanımıña vériyor (76) yarısını da kendi yiyor (77) ġarısı da hāmile oluyor cenabı allah onlara da nur topu gibi bir ōlan vériyor (78) bu ōlan tabî adını ben ġoyacān démiş amma o aksakallı devriş (79) bu çocuk okul çāına gelince okula gidiyor (80)buna arkadaşları adsız beg déllerimiş adsız beg adsız beg (81) bu yedi sene okumuş (82) éppī tabî devam _étmiş geşlik çāına girinceyedar devam _étmiş (83) ondansonra geşlik çāına gelincek bunlar tabî

arkadaş arasında ava gidelim dē ğarar çekmişler (84) bunlar bir arkadaş kâfile ava gidecē olular (85) bi anda o aksakallı devriş çıkıP geliyor (86) tayın ismi ğamber tayı olanın ismi de şā ismayil diyor (87) tamam bundan ğayrı adı ğoyuluyor (88) ağ sakallı devriş ğoyuyor, bunnar ordan ava gidiyollar (89) avlanıyollar, geziyollar, édiyollār (90) bir buñarın başña geliyollar (91) aşam ğeceyi orda geçiriyollar (92) zabahtan kalkınca argadaşlar şā ismayik soruyor, bōün ne tarafa gidēcēz dīyollar (93) ben şu depeye gidecēn siz de herkez ıstedī yēre gidebilir diyor (94) ordan atıña biniyor, silānı kabızısını şanını alıyor (95) o depeye çıkıyor depeye çıksa ki depenin arkasında bir ovada bir ceylan su içerkene görüyor (96) ceylanı ğovalamaya başlıyor (97) ğoalarken ğoalarkēn bir yörük çadırını geçiyor (98) yörük çadırına varınca yörük beyinin ğızı gülizar ğapıda dikiliymiş (99) şā ismayil görüncē bayılıP düşüyor (100) benizi soluyor, ğızda ona aşığ oluyor amma benizi soluyor (101) o zamanlar bir aşıklı evlenmiş bir ihtiyar ğadın varımış (102) ğızım bu yiğidi senden başğa kimse ayıldamaz dīyor (103) sen git o yiğidi ayılt (104) Gülizar varıyor bunu ayıldıyor (105) orda gülizar buna altın darak vériyor (106) şā ismayilde de bişşī olmadıñdan şāından bir tüy koparıP ona hediye édiyor (107) ordan ayrılıyollār (108) haydi bālım git bālım yine aynı buñarın başña geliyollar (109) yine orda yatıyollar ğakıyollar (110) bu sefer gine aynı şā ismayil nériye giden dīyollar (111) orda türküyñen söylüyor avcılıkDan vazgeçtim dönmeliyiz artık geri dīyor (112) türküyñen söylüyor bu sefer ğandiyar şēriñe géri dönüyollar (113) geliyollar bu sēr kendini bir sedire atıp düşünmeye başlıyor (114) şuraydı buraydı hocaydı hékimdi dérken bu avagiden argadaşlarına soruyor (115) pādīşā siz nériye gittiniz ava, nasıl oldu (116) şā ismayil nére gitti nérden geldi (117) dérken filan yēre giddiydi ordan hasta olarak döndü diyollar (118) bu sēr pādīşā oraya bir haber yolluyor (119) postacı diyor ki orda bir yörük çadırının olduğunu gördü (120) sırada yörük bey ava geliyor (121) ğandiyār şērine ırast geliyor (122) pādīşā bunu huzuruna çağırıyor (123) sizin aşirette ğözel ğız bulunur mu (124) o da dīyor benim ğızım var gülizar (125) benim öluma vérmen mi felan dérken (126) bunu ğulaktan ğulā yörük beyin ğarısı duyunca çadırı sókülüp ğatırlara develere yükleyip böyük Hindistan şērine göç étmesini emrédiyor (127) o sırada tabi yörük beyide geliyor amma çadır sókülmüş gidiyor (128) yörük bey diyor (129) bana ğırk ğün müsāde vér (130) tabi ğırk ğün geçtiKTen sonra bundan bir cevaP gelmeyince pādīşā gine oraya postacı gönderiyor (131) postacı gidiyor ki yörük çadırının göçüp gittiklerini haber

vériyor (132) bu işe şā İsmayil iyice delleniyo(133) şā ismaiyle diyo ölüm dur böyle olmaz (134) ğandiyarın en güzel ğızlarını çağırılım senin öñünden geçsinler (135) hangısını bēnirsen onūla evlen (136) neyse şā ismayilin önünden geçiyollar (137) kimi uluların vezirin ğızı (138) kimi ğalbinde var bir sızı (139) hiçbirisi gülizara beñzemez dē (140) orda türkü sóylüyor geliyor yatağa atıyor Kendini (141) bu sēr pādīşah ğızıyor buna (142) bir yörük ğızı için Kendini harab_ étmeye dēr mi (143) dērken ben onu aramaya gidecēn ölmeHTen çekinmeyecen diyo (144) bu atını heybesini silāni gine aynı ğuşanıyo (146) anasının yanına varıyo (147) anasının bişşēden habarı yok (148) ya anasıyan halallaşmaya varıyo (149) orda türküsü var ana sütün halal ét (150) doslar şā ismayili hatırlasın (151) orda türkü sóylüyor (152) ya onlar pek ğalmadı ağlımda onuynan (153) bu tabi ordan ayrılıyor (153) o sırada eskiden işte şehirlerin etrafında sur olurumuş, babası ğale ğapılarını kapatmayı emrediyor (154) bu varsa ki ğale ğapıları kapanmış ğapıya birkaç ğürz vuruyo (155) ğürz vurunca ğale kapısını dāıtıyor (156) ordan çıkıp gidiyo (157) sür bakalım vur bakalım aynı bıñarın başına varıyōr (158) orda oturuyo ālıyor felan ediyor dērken sonra sazını alıp çalmaya başlıyor (159) ne akarsın harıl harıl (160) bu derdi sen vérdin baña (161) ister gücen ister darıl (162) bu derdi sen vérdin baña (163) orda buñara sóylüyor neyse orda yatıyo zabahtan kalksa ki Tepeye çıkıyo (164) baksaki aynı ceylanı su içmekte görüyor (165) bu sēr deh diyo(165) amma çadırın yérine varıyo (166) sevgilisinin izini dā bulamıyo (167) orda yine saziña sarılıp türküsünü sólüyor (168) ya hinde gittin ya yémene (169) bir dā sorayın çayıra çimeñe (170) gülizarım néréye gitti (171)ya habeşe gitti ya da yémene (172) bir dā sorayın dōan güneşe (173) güneş gülizarım néréye gitti, diyo (174) amma ne olacak ordan bişşē çıkmaz (175) ordan meçul bir semte devam ediyor (176) giderkene giderkene bir ovada tek bir saraya raslıyor (177) saraya varıyo (178) sarayda sarayın ğapısı yok (179) her taraf kapalı bu saraya bir türkü sóylüyor (180) saray saña geldim (181) orda iyi sólüyor (182) amma ağlımda ğalğım dēil (183) onnon sonra sarayın duvarlarına bir ğürz vuruyo (184) sarayın duvarları yıkılıyor (185) sonra içeriye girse ki içerde bir ğız ālayarak gergef işledini anıyo (186) varsa ki bu da ğülperi (187) niye ālayarak gergef işlen démiş (188) yedi ğardaşım varıdı (189) şu dām arkasında düşmanlarla savaşa gittiler (190) ürüyamda ikisinin şehit oldūnu gördüm diyo (191) neyse orda yatallar kakalar (192) sen orayı bana tarif ét ben halliderin (193) yokarı TePenin başına çıkıncak vaziyeti görüyor ki (194) ğülberinin ürüyası

hakikatimiş diyor (195) yedi yıt beşe inmiş diyor (196) bu şindi ganber tayını mahfazlıyor (197) düşmanın üstüne salıyor (198) saldırıyor gılcınan girişiyor (199) ölen ölüyor ölmeyen kaçmaktan başka çare bulamıyor (200) o meydan miārebesi bittikten sonra bunu ğardaşları saraya davet édiyollar (201) saraya gelseler ki sarayın duvarını yıkık görüncük ğardaşlarının hayreti sıyrılıyor (202) ulen burada bi bacıları ğaldıydı (203) ya neyse ğapısını açıyollar (204) giriyollar neyse buña diyollar (205) bacımızı saña vérelim (206) bu orda gülperiyile evleniyor (207) bir hafta ğalıyollar(207) gine gülizar bunun aklına düşünce bu diyor (208) ben gidecēn ben anamı babamı memleketimi terk éttim onun yoluña (209) onu bulmayınca kimseye hayrım olmaz (210) buna haydi git diyollar (211) bu orda atına biniyor devam édiyor (212) sür bālim vur bālim (213) gittikçe gittikçe tek çadıra rastlıyor (214) çadıra rastlıyor, amma çok acıktından çadırın ortasında bi zini onun üstünde bir parça pılav bi parça ekmek (215) amma pılavın ğaninan Pişirildīni anıyor (216) ulen oturup oraya yerkene arap üzengi geliyor (217) ğapıya dikiliyor (218) orda birbirlerine söylüyollar amma araP üzengi şā ismayilin ciğerine dokanınca çık meydana diyor (219) sahiden arapısan diyor bunnar iki yıt meydana çıkıyollar (220) hamle senīdi benimidi dérken şā ismayil dīyor (221) ilk hamle senin haqqın diyor araba (222) araP tabī buna hamle édiyor (223) bu bir manavrada Kendini ölümden ğurtarıyor (224) hamle sırası şā ismayile gelince şindi şā ismayil buña bir nara atıyor (225) nara attıynan araP üzengi aTTan düşüP bayılıyor (226) şā ismayil döşüñe oturup hançeri vuracā zaman (227) nisabını ğaldırısa ayın ondördübi bir ğız oldūnu anıyor (228) onnonsonra orda arabı ayıkTırıyor (229) orda arabınan evleniyollar (230) arabın sarayıña varıyollar (231) orda ēleniP éderkene gülizar gine aklına geliyor(232) ah çekiyor (233) araP üzengi néden ah çektin dīyor (234) şöyle şöyle dīyor (235) bana bir ortak getirin gideriz, ordan getirriz diyor (236) ordan sür bālim vur bahalīm (237) bōyūk Hindistan şērine varıyollar (238) bōyūk şēre varıyollār (239) orda tabī o bōyūk şērin pādīşāda gülizara dünür olmuş(240) Gülizar da ğırğ gün şenlikli geçeceğini söyleyince şā ismayil bu gülizarın dūnü mü acaba diye bir ihtiyar ğadına varıyollar (241) ğoca ğarıya soruyollar bacım bu şenlik néci (242) ölüm diyor bu şērin hükümdarıynan yörük beyinin ğızı gülizarın dūnü varıdı (243) ğız ğırğ gün ğırğ gece yas Tutacānı söylemiş bu onun şenliği diyor(244) şā ismayil gine bayılacak gibi oluyor amma ğoca ğarıya diyor (245) nenecīm sen gülizarın yanına gidebilin mi (246) giderin bir avuç altın vériyor (247) şu Tarā al

gölizarın yanına git şā ismayil senin yolunda Türlü eziyetlerinden karşılaşmış da burıyādan gelmiş dé diyor (248) Tabī ihtiyar gadın Tarā da alıyor gidiyor (249) gülizarın yanına varıncak gülizara diyor (250) gızım şöyle şöyle (251) Tarā görüncük zaten gülizar biliyor o sırada (252) gocārının elini ayānı öpüyor (253) neneciğim o beni gülistan bahçesinde beklesin ben oraya varın (254) diyor bu sefer tabī bunlar arabınan oraya varıyollar (255) beklerkene gülizar oraya geliyor (256) orda neyse sarmaş dolaş olurlar (257) o zaman araP söylüyor (258) bir sızıntıya méydan vérmeden gidelim ordan atlara biniyollar (259) şā ismayillen gülizar gamber tayına biniyor (260) araP kendi atına biniyor sürüyollar (261) sür bālım it bahalīm (262) bıñarın başına varıyollar (263) orda araP diyor (264) atlar burada dinleşsin siz de şurda ıcık yatın (265) ikiniz bir atın üstünde geldinizden yoruldunuz (266) ben bekleyeyin diyor (267) o sırada o hindistanın pādīşā bunların arkasına asKer gönderiyor (268) araP bu sēr asKerlennen savaşa giriyor (269) vur allah gır allah vur allah çal allāh (270) orda bissürü asKeri gırıyor (271) araP onnonsoğra bıñarın başına geliyor (272) uyan ey sevdiğim bak neler oldu (273) dişlioiva al gızıl gana boyandı (274) uyan ey sevdiğim bak neler oldu diyor (275) şā ismayil uyanıyor ki ordan hemen atlara biniyollar (276) arabın sarayına geliyollar (277) orda dinleniyollar oturuyollar gakiyollar (278) ordan bir at da gülizara alıyollar (279) ordan üç atlı devam édiyollar (280) sür bālım vur bahalīm gülperinin yanına geliyollar (281) orda bir at da gülperiye alıyollar (282) gülperiyi de alıyollar ordan (283) sür bahalım vur bahalīm (284) gāndiyar şērine yaklaşıarak köylülerden birisi şā ismayili görüncük hemen goşa goşa gidiyor (285) pādīşā müjdeliyor (286) şā ismayil şöyle şöyle diyor (287) pādīşā bunu davulla zurnaynan gārşılamaaya çıKıyor (288) bunun ikinci karısı araP şā ismayile bir şehrin dışında ev dutalım (289) oraya oturalım belki bir isabet olur ne olur nolmaz (290) oraya oturalım babayın evine varmayalım diyor (291) olur mu olur (292) bu ikinci gārısının sözünü dutuyor (293) ordan bir ev dutuyollar (294) orda oturuyollar (295) orda otururlariken bu sefer pādīşā ölunun evine gezmeye geliyor (296) gelinleri de ona íkram édiyor (297) hizmet édiyor (298) bu memnun g alıyor tabi gidiyor (299) ertesün gārısı geliyor (300) gārısına nādar hürmet éttilerdiyse de nādar íkram éttilerdiyse de gārısı hiç memnun olmuyor (301) eve varıyor pādīşāha diyor (302) ölumu öldüreceksin gelinleri eve getireceksin (303) ulen gadın bir ölumuz öldürülür mü ölmez (304) yō ya beni boşayacaksın ya ölumu öldürüp gelinleri eve getireceksin (305) ulen gadın bu iş böyle olmaz felan dérken (306)

bunu pādīṣān ğafasına yérleşTiriyor (307) pādīṣā bunu öldürmeye ğarar çekiyor (308) nasıl diyor (309) yémē dāvet édelim yémē zehir atalım (310) bu yédimiydi ölür (311) amma araP_üzengi biliyor bu vāitsiz davet Pek iyi bir davet değil diyor (312) ṣā ismayil al bu mühürü yémēn üstünde gezdire yé diyor (313) bu mikrobu alır (314) saña zarar vérmez dīyor (315) olur mu olur (316) neyse varıyollar (317) yémē yéyollar (318) tabi bu mührü üstünde gezdirep yémē öyle yiyor (319) ulen buna bişşi olmuyor (320) zehir tesir étmiyor(321) bu ölmedi nērecēz (322) bu sēr satırnaç oyununa dāvet édelim (322) satırnaç oyununu oynarken éderken babası ğarşına çıkıyor (323) babasına hafif yénilecek gibi oluyor (324) hah yénildi diyor (325) bağlayın ölümü bunu bağlallar çatır çatır ğoparıyor (326) ulen ölüm seni ne zaPdéder diyor (327) beni okumun kirişinden başkası zaPdédmez (328) okunun kirişini getiriyollar (329) bağliyollār ğurtulamıyōr (330) bunu nērelim zindana atalım (331) hoca dalyan geliyor (332) bu sēr zindana atman dīyor (333) ıssız bir dağa götürün gözlerine ğızargın mil çekin (334) orda ğalsın diyor (335) ulen bunu ıssız dağa götürüyollar (336) gözlerine de ğızargın mili çekiyollar (337) ellerini çiziyollar (338) bu orda ğalıyōr (339) Őindi de gelelim araP_üzengiye(340) pādīṣā gelinleri getirmek için bu sēr adam salıyor (341) araP_üzengi ṣā ismayil gelmeyince bu sēr Őüpheleniyor(342) bu ṣā ismayile acaba néddiler naPdılar ki dē (343) o anda araP ğıyafetini giyiyor (344) dīyor bizim ādētımız ğırk ğız gelir (345) ğırk da hammal gelir (346) ğırk da çuval gelir dīyor (347) ğırk ğızı keser araP_üzengi(348) ğırk çuala doldurur hammaların sırtına vérir(349) yükledip salar (350) bu sēr pādīṣā ğüPlere biner gelinlerimi öldürün üleşlerini köpeklere atın dér (351) amma araP_üzengi méydana çıkıyor (352) çıkıyor amma bunu bī Türlü yénemiyollar (353) méydanda ceset saçıyor (354) ulen nōrelim bu araP gelinlerimüçün niye ũraşır diyor (355) pādīṣā Őura bura dérken bi müddet tabi savaş yapıyollar (356) gelelim ṣā ismayil orda allā yalvarıyor(357) üstünden iki ğóercin geçiyor (358) ğóercinler tabi ellerine sürünce savaşmaz mı (359) gözlerine sürünce gözleri açılmaz mı dē (360) elmelerkene ğóercinin tūleri eline geliyor (361) bunu gözüne sürüncek gözleri açılıyor (362) ordan bu tabi çıksa bir semte ilerlerkene (363) bir buņara varıyor ğarnı doyuncayādan ğayrı su içiyor (364) ordan yine yoluna devam édiyor (365) sözüm yabana eşekli bir delānlı biri geliyor (366) argadaş bana yakında bir köy ğasaba bişşi tarif édebin mi (367) o da diyor yüz metire gittinmiydi, bilmem nādar döndünmüydü orda bir köye rastlan dīyor (368) onun tarif éddiğinden de bişşi anamıyor (369) haydi saña uğurlar

olsun diyor (370) kendisi bir meçhul semte doğru giderkene bi çitçiye raslıyor (371) çitçiye diyor emmī beni evlatlık alın mı (372) o da alırım diyor (373) neyse çitçiyen eve gidiyollar (374) orda oturuP ğakarkan pādīşaĝ araP üzenginin ğarşına köylerden adam toplarımış (375) köylerden asKer toplarımış (376) neyse řā ismayil diyor baba ben de gideyin(377) neyse buna bir at teciyor adam (378) bu da gidiyor (379) asKere bu varsa ki tabi řā ismayili onlar bilmiyor (380) onları biliyor amma řā ismayil řura bura dërken tabi řā ismayil diyor(381) pādīřām ben çıkayın bu arabın karşısına diyor (382) pādīřā diyor bunca adamları ğireleş éddi (383) sen nōrecēn diyor (384)yav ben çıhayın diyor (385) bu çıhıyor arabın ğarşına (386) bu ilk arabınan karşılaşınca araba bir nara addıydı ya (387) aynı bir nara atıyor (388) araP bayılacak gibi oluyor (389) ulen diyor bu narayı ilk defa řā ismayilden duydumudu (390) bu ikinci naraya köylüden duyuyorum diyor(391) araP yénecek gibi oluyor amma yénmiyor (392) ölüm sen bunun hakkından geleceksin diyor (393) pādīřař ölünün oldūnu bilmiyor ya (394) benim atım silām iyi dēil diyor onukular iyi deil (395) benikiler iyi olsaydı ben bunu yénerim diyor (396) bu yine atına silāna ğavışınca dünyalar bunun oluyor (370) seviniyor bu sēr (371) getirin ölümün atını silānı (372) bu ğamber tayını alınca ğeçe bu evine varıyor (373) amma evine varıncıyādan onlar Kendilerini ürüyada zannēdiyollar (374) orda türkü söylüyor (375) amma o türkü acıklı (376) araP bayramdan iyi sever cengi (377) gülperi kalmış bütün kemikte deri bu şekil sōlemiř (378) amma acayıP sōlemiř sabahtan diyor (379) araba ben yine senin ğarşına çıkacān (380) sen beni yénecek gibi ol (381) bi tarafa çekildiĝinbirle (382)babayn kellesini ben alayın (383) tamam mı tamam (384) bunlar annaşıyollar (385) zabahtan araP üzenginin ğarşına çıkıyor (386) arabı yéniyor (387) o sırada pādīřām al hasımını Kendi elinile öldür diyor řā ismayil (388) bu pādīřař řiře řiře varıkına yana çekildiĝiyle araP pādīřān ğafasını alınca ğandıyar řeri bi acı çıĝlık çıkarıyor (389) sizin yeni pādīřānız řā ismayil benim diyor(390) onlar muradına eriyor.

METİN 5

Derlenen Kişi: Murat TÜNALP

Yaşı: 74

Öĝrenim Durumu: Okur Yazar Deĝil

Memleketi: Konya /Karapınar/ Reşadiye

Konusu: eskiler, âdetler

-a-

(1) şuncâz bacalar varıdı (2) ordan bakardık (3) bunların dñnũ ıcık dâ
cofcoflu olur(4) bir kaç ğadın ğetirirler oynarlar (5) –o irkek için ninden onu
anlatın (6) - ğız irkēi dişisi mi var (7) allah allah, çocũm bunların dñnũ öyle olur
(8) beş altı ğadın gelir (9) řenēl getirirler onlar muhakkak işkili silā atallar tabanca
atallar işte öyle olur (10) –ĝarıřtırma silā milā - (11) ĝarıřtırma olur mu işte
atıyollar ya (12) birinde ben bunların dñnũne gittim (13) bizim ĝayın irāmetlikle
ĝoca çardakDa oturuduk (14) yēdi mi segiz mi avrat geldi (15) oynuyollar
ellerinde deplek işte (16) bakıvėriyollar falan ēdiyollar (17) o zamanda ēppī vakıt
oldu ĝari (18) vakıt bir felan oldu (19) ĝeçe ondan sonra bi deya baktım (20)
çardān içi neřĝördũ dumana kakDI (21) o Dabancıyı çıkardı çat çat bu dabancıyı
çıkardı çat çat (22) o bilmem filan dirken dōüş ēde ĝavga ēde bilmem filan (23)
Pek de dōüşē varmadı ya amma çitmeler havada uçuyor (24) önlediler ondan
sonra (25) içenleri aldı gittiler (26) evlerine goydular (27) bilmem filan ittiler
onnan zabah oldu (28) netice ĝünü dolduk böyle (29) onların dũĝün öyle gelin
almaya gittiler.

(30) ireşbrlik yaparız yavrum, ēskiden ekin dirilirdi (31) ırgat olurdu (32)
ırgat yedi segiz tane bizim şurda on dönũm felan çavdar olurdu (33) ũlan bi deya
baktık bir ĝünde yatırttılar (34) on kişi her taraf buyday çavdar oldu (35) bir kırat
vardı (36) tek atlı arabıynan on beş ĝünde ĝücün çektik (37) bureya harman yiri
almadı, şindi biçer giriyor bir ĝünde iş bitiyor (38) her taraf sap oldu (39) ondan
sonra onu döndere ādıra ĝır atınan da on beş ĝünde sũrdũk (40) on ĝünde de
ĝaldırdık (41) hepsi ĝırk ĝüne vardı (42) heralda esKiden böylüydũ (43) ĝanatlı
makineynen ekin dirilirdi (44) ĝırım makinesiynen ekin dirilirdi (45) esKiden bir
ĝırım makinesi varıdı (46) babam irāmetlik, ĝüdüklünün iprāmā irāmetlik bir de
derviş öcalanın memedā varıdı (47) rahmetlik ondan zonra şindi onun bir kör atı
varıdı (48) onlar ayşeynen şindi kör at zabattan oldumuydu atların ũstüne biner
(49) üç at ĝořarlar ya üç atın biri o yanniye biri o yanniye birini de ortaya ĝořarlar
(50) memedā irāmetlik buna bir biner (51) benim diyelim řō sondaj ĝuyusunādan

govar (52) ordan geri gelir (53) ondan sonra iprāimā irāmetlik güle güle yatır(54) memet atın altına gitti dī (55) ondan sonra ğarnını doyurdularınıyan (56) sonra makineye dēvam neler çekildi (57) Şimdi ne var Şimdi biŐi yok (58) ğoyun gütük guzu gütük (58) çok irezillikler çekildi yalnız varlık yokluk

(59) birinde ānadacaz madem ıcık, ğuzu esKiden ğuşluk gelirdi (60) yabana giderdi (61) ğoyun gelirdi (62) sālırdı ünlerlerdi (63) telefon nārayacak Şimdiki (64) Şakpa sallarlar bilmem filan iderler (65) ondan ğuz sefanı görürse getirir (66) görmese getirmez (67) dedengilin orda Őē varıdı (68) dēyivér neydiki len ızgınımiŐ heralda (69) ızgın olması ilazım başka ne olacak (70) o zaman ızgın varıdı o mēŐurudu (71) ızgın Şindiki seniğ halalar biri zekiye biri de kezban (72) onlar delānğlı ğızıdı (73) onlar benden az güccüğüdü (74) bilmiyorum da belki de akrandir (75) yatıvérmisın oraya canım geçmiş (76) annah ğalkıvérdim ğuzuğun bir beliği ğalmış (77) bir beliğini götürüp gideler (78) tangır tangır tangır (79) ülen ğoptum (80) bunun ikisi ülen yavrum nireye götürün (81) ğoyun ızgına varmış (82) ğohalayıvéreydiniz o yanniye Didim (83) ğuzuyu aldık geldik (84) böyle çilleler çekilirdi (85) esgiden yav, ayakğabı nārayacak naylon yaŵ (86) ayaĒda doĒru lastik çarıĒ (87) ondanda geven dikenini gittimiydi (88) canını alır anādın (89) ha dirili çarıĒ lastik onnan bunnan böyle olurdu (90) bu işler (91) keremettinā ile bir zaman motur almaya gittik (92) buradan deramcaya ben bi vardım (93) derviŐaliā sā irahmetlik sā (94) oturduğu bir yer varıdı daŐdan ...

METİN 6

Kaynak Kişi: Cennet Güdül

Yaşı: 53

Eğitim Durumu: İlkokul

Derleme Yapılan Köy: Karapınar/ Kayalı Mahallesi /Deromca Köyü

Derleme Konusu: Masal

(1) biz yazamcada çobanken ip eĒirirdik akşamları (2) ondon sonra haĒğı hocanın hanımı vardı (3) onun da ğızları varıdı (4) annem bazı zaman bizi oraya gönderirdi (5) erkek oĒlu yok diye orda otururduk (6) o ğızlarla anlaŐırdık (7)

ğadın da çok iyiydi (8) bize akşamları hani birbirimizle yarış giderdik ya (9) birbirlerinlen iddā étmesinler dē masal anlatırdı (10) ki herkes kendi bildiği gibi eğirsin ipini dē (11) ğadın bize bu masalları anlattı mesela

Fatmacık Masalı

(12) bir varmış bir yokmuş (13) pireler berber_iken, develer tellal_iken (14) ben annemin beşiğini şingır mingır sallar_iken (15) bir annenin bir babanın fatmacık adında yedi yaşında bir ğızı varmış (16) annesi ölmüş yedi yaşındayken (17) öldüKTen sonra da babası üvey anne getirmiş (18) üvey annesinde aynı fatmacık yaşında bir ğızı varmış (19) onun adı da fatmaymış (20) biraz büyüdükçe üvey annenede bir ğısğançlık oluşmuş (21) babasından habersiz ben bu ğızı démiş evden çıkaracām gitsin démiş (21) ğızın elinden tutmuş bir gece (22) çıkarmış ğızı gece ğarannığda göndermiş (23) ğızcāz ağlaya ağlaya giderkenē bir bacası tüten, ev bir köpek uluya ev, bir de ışığı yanan ev görmüş, hangisine varsam ki diye düşünmüş (24) Fatmacık ışığı yanan eve varmış (25) ğapıyı yaşlı bir nine açmış (26) bu nine fatmacın elinden Tutmuş (27) gel ğızım démiş (28) ben seni bir yere götürēcēm (29) ammā ğorgma démiş (30) hem de bi yerden geçecēz hiç topuklarını yere basmayacaksın (31) ayaklarının ucunda yö'rüyeceksin démiş (32) o da tamam démiş (33) her yerde iğne varmış (34) ayaklarının ucunda gidecekleri yere gitmişler (35) ğarannığda amma hiç démiş bağırmayacaksın démiş (36) tamam bağırmam démiş (37) amma o ğadar ğorkmuş o ğadar amma hiç bağırmamış (38) sabaāydınlanmış (39) gün dōmuş (40) sapsarı bi altın renginde su akarmış (41) nine fatmacığa git ğızım suyun altına (42) yuņ démiş (43) ğız çeşmenin başına varmış (44) yuņmuş (45) sāpsarı altın gibi olmuş (46) onnansoņra ğuşlar bile altın fatma altın fatma dérimiş (47) nene elinden tutmuş bunu(48) babasının evine götürmüş (49) götürüncek bunu üvey anne yine ğısğanmış (50) ben Kendi ğızımı da götürëyin, benim ğızım da böyle olsun gelsin démiş (51) annesi ğızının da elinden Dutar çıkarır dışarıya (52) ğız ālaya ālaya gitmiş (53) gitmiş gitmiş (54) is tüten eve mi gitsem köpek uluyan yere mi gitsem ışığı yana eve mi gitsem demiş (55) o da ışığı yanan eve gitmiş (56) o da varır, nene ğapıyı açar (57) nene gel ğızım démiş (58) ğızı almış, yedirmiş içirmiş (59) démiş ki gel ğızım sennen bi yere gidicez démiş (60)onnan soņra gittiğimiz yerde hiç ğorkma démiş (61) hiç bağırma démiş (62) tamam démiş (63) topuklarını yere

dēdirme Parnaklarıyın ucunda yürüyeceksin démiş (64) Parnaklarının ucunda yörürken yoruldukça topūnu yere dēdirmiş (65) inne ayāna gitmiş (66) hep bāırmış (67) ğarannā doğru yaşlı nineyle yö'rüyüP gitmişler (68) nene bāırma sus démiş (69) ama inne giTTiKce ğızın canı yanmış, bāırmış (70) onnan sonra sabā aydınlık olmuş (71) ama çeşmeden bu sefer ğaPğarā bir su akıyormuş (72) nene, gideceksin o suyun altında yunacaksın démiş (73) ğız ben gitmem dérimiş (74) nene yō gideceksin diyorumuş (75) zorunan nene ğızı suyun altına almış varmış (76) ğāpğara olmuş (77) ğara Fatma olmuş (78) ğuşlar bile ğara fatma geldi diye dile gelmiş (79) herkes görüyormuş (80) ā ğāpğara ğız dé (81) neyse yaşlı nine bu ğızı anasının evine almışvarmış (82) bu ğızlar ondörT_onbeş yaşlarına gelince isteyicileri dünürçüleri çoğalmış (83) daha doğrusu altın fatmanın isteyicisi çōālmış (84) onnan sonra bunu üvey anne gene ğısğanmaya başlamış (85) bu ğızın dünürçüsü var da benim ğızımın niye yok diye (86) babasından altın fatmayı istemeye gelmişler (87) babası da altın fatmayı vermiş (88) ğısğançlık ya baştan beri bir ğısğançlık gitmiş (89) altın fatmanın dūün günü gelmiş (90) ğınasını bile yakmışlar altın fatmanın (91) amma gelgelelim gelin çıkacak zaman altın fatmanın elini ayāını bālamış āzını da bālamış tandıra ğapatmış (92) tandırında āzını örtmüş altın Fatma hiç ğıpırdıyamıyor bairamıyormuş (93) Kendi ğızını çıkarmış ortayazıya (94) gendi ğızını gelin étmeye ğarar vėrmış (95) onnon sonra altın fatma nerde, gitti (96) bu ğız var (97) benim ğızımı alın démiş (98)ya olur mu öyle şey deseler de (99) yō dérimiş (100) gitmiş démiş yani ondon sonra ğuşlar gelmiş démiş ki (101) altın fatmacık tandırda elleri kendirde (102) allah allah dimişler (103) bu ğuş ne söyler böyle dimişler (104) niye böyle dir (105) anlasalar ki altın fatmanın tandırda ğapalı oldūnu (106) gitseler varsalarki altın aatma tandırda elleri kendirde (107) elleri ağzı bağlı ordan çıkarmışlar (108) gelin almış gitmişler (109) onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Keçeli Kız

(110) bir varmış bir yōmuş (111) evvel zaman içinde ğalbur saman içinde (112) bir annenin bir babanın bi Tane ğızı varımış (113) bu ğız güccükken annesi ölmüş (114) annesi öldüKTen sonra babası hiç evlenmemiş (115) baba evlen baba evlen (116) ğızım démiş bir elbise var anneyin elbisesi var démiş (117) bōçada duruyor (118) o esKiyene ğadar ben evlenemem démiş (120) onnansoñra ğız

büyümüş (121) gızın ağına şeytan girmiş (122) gitmiş bir  gün çıkarmış (122) Taşınan giymiş giymiş vurmuş vurmuş (123) her tarafı giyilmiş elbisenin (124) baba démiş elbiseye bağısana esKimedî mi démiş (125) hani sen evlenecen ya démiş (126) gızım dā o elbise esKimez démiş (127) baba gine de sen bir bağı démiş (128) belki esKimiş olabilir démiş (129) babası bağısakī elbise gerçeKTen de esKimiş (130) esKiyincēk onnansonra gızım démiş (131) ben evlenecēn démiş (132) Tamam baba evlen démiş (133) kimi alacaksın démiş (134) seni alacān démiş (135) baba démiş sen şaşırđın mı (136) baba beni nasıl alacağısın démiş (137) seni alacān démiş (138) o elbiseyi sen esKiTTin démiş (139) onnansonra baba o zaman beni alacāsan öyle bi ayağıgabı alacağısın ki dünyada eşi benzeri olmamış (140) bir  ayağıgabı alacağısın démiş (141) bir de elbise alacağısın ki findığ ğabūnun içine sıācağı şeKilde olacağı démiş (142) bir de Keçeden bir elbise diKTireceğsin démiş (143) Tamam gızım démiş (144) onnonsoņra allām bunların dūn günü olmuş (145) babaynan gızın dūn günü başlamış (146) onnonsoņra babaynan gız evlenir mi hiç (147) evlenmez amma masal ya işTe (148)dūn başlamış (149) gız elbiseyi giymiş (150) dūn alayına ıkacağı (151) gız ha ığdı ha ıkacağı (152) gız dūn alanından o elbiseyi giymiş (153) üstüne de Keçeden elbiseyi giymiş (154) gız dūn alanından ğaşmış (155) ğaçarken ğaÇarkēn dūne gelen bir atlı gence démiş ki (156) nolur atıņa beni de al götür démiş (157) ğenş de bunu almış gitmiş evlerine (158) olan gıza amma sen hiç şurdan bi yere ığmaycağısın (159) annemle gız ğardeşim görmesin démiş (160) o da tamam démiş (161) alla allā bu gız keçesiynen dururmuş (162) hiç ıkarmazımış (163) keçeli gız gel keçeli gız git (164) onnonsoņra o evden hiç dışarı ığmıyormuş (165) bazı bir gözüküyörumüş (166) geliyormuş annesiynen gızın yanına (167) onlardan ekmek istiyörumüş (168) vėrmıyöllarımış (169) yemeğ istiyörumüş, ğadın vuruyörumüş vėrmıyörumüş (170) onnonsoņra olanın annesinin yanına varmış (171) annesi ekmek yapıyörumüş (172) yuka ekmek açıyörumüş (173) Teyze démiş ben çođ açım (174) getir ben saņa yardım edeyim de baņada ekmek vėr démiş (175) yō Keçeli gız démiş (176) sen ne egmē édeceksin dē oğlavayı vurmuş (177) gız ālaya ālaya gitmīş (178) bi yeri varmış gücücük orāya oturmuş (179) onnonsoņra bunlara bi dūn okuntusu gelmiş (180) bunları da keçeli gız takiP_édıyörumüş (181) orda bayā bi ğalmışkī ne oluP ne bitiyör takiP_édıyörumüş (182) onnonsoņra neyse gencinen ğonuşurumüş (183) o gence démişki siz nēreye gidıyörsuņuz démiş (184) biz filan yēre dūne gidecēz démiş

(185) anneñi babanı ğoy gel beni de o dũüne gtr dmiş (186) o da git Keçeli ğız dmiş (187) ben seni ne gtrecn dmiş (188) lanı ikna tmış gtrrn amma kimseye grnmeyecen dmiş (189) lan Keçeli ğızı dne gtrmş indirmiş atından gitmiş (190) Keçeli ğız keçesini çıkarmış (191) dn alayında gezerkene bu lanın anası bu ğızı grmş (192) amma tanıyamamış (193) ğızım sen kimlerdensin pek gzelsin dmiş (194) ğız, ben oğlava kylym dmiş, halbisem Keçeli ğız (195) ğızım dmiş oğlava ky nrdeymiş (196) lan zati aşık olmuş anası dmiş (197) ben bu oğlava ky bulacn bu ğızı saña alacn dmiş (198) oklava ky aramaya çıkmışlar (199) oklava kyn bulamamışlar bulamamışlar (200) neyse gnner geçmiş (201) lanın annesi tandır çekiyormuş (202) keçeli ğız gine gelmiş (203) teyze ben de tandır ekeyin saña yardımdeyin dmiş (204) ğız ğayrı orda ğalmış (205) yni ğadın git buradan Keçeli ğız sen ne tandır çekeceksin d ğızın ğafasına tandır atmış (206) bu laya laya gitmiş kulbesine oturmuş (207) neyse gn gelmiş gn geçmiş bunların hepsi bi dne d gitmişler (208) dne gidincek Keçeli ğız bu dne de gitmiş (209) dne gidincek Keçesini ıkarrımış (210) herkesten nce gelirimış (211) Keçesini giyerimış (212) bu ğızı dnde yine grmşler (213) ğızım dmiş okl kylym ddin amma biz seni bulamadık (214) sen hangi kydensin dmiş (215) ben okl kyl dilim tandır kylym dmiş (216) ben biraz unuttum biliyonmu (217) ağlıma geliyor annaddığca (218) ğızım sen geçende bize okl kylym ddin (219) bize dru syle sen hangi kydensin dmiş (220) ğız ben tandır kylym okl kyl dilim dmiş (221) onnonsoñra lan tabıki gryrumuş ğızı dn evinde (222) amma ğız nında ğayboluyorumuş (223) landa aşık olmuş ğayrı (224) ğadında çok seviyorumuş ğızı, amma ğız ğayboluyorumuş (225) keçeyi giymiş, neyse allm bunlar yana yakıla bu ğızı ararlarımış (226) Keçeli ğız da keçenin altından bunlara kıs kıs kıs glerimış (227) bunlar tandır ky ararlarımış (228) lan ata binmiş gnlerce tandır ky aramış (229) bulamamış bulamamış (230) sonra Keçeli ğız armış gelin dmiş (231) ve keçesini bir çıkarmış (232) gelin işte tandır kyl beniğ dmiş (233) onnar ikisi evlenmişler

Kesik Baş Masalı

(234) bir varmış bir ymuş (235) bir ğadınla bir adamın uzun yıllar oc olmamış (236) nedenkiri bir ğızları olmuş (237) adını ayşeciK ğoymuşlar (238)

ayşeciK okula gitmeye başlamış (239) bir ğuş her ğün o okula giderken cik cik ayşeciK diye ötüyörumuş (240) alla allā ğız buña içerlerimiş (241) her ğün öterimiş (242) alla allā niye öTer niye öTer diye düşünürümüş (243) ğız okula gider ya (244) annesi banyosunu yaPtırmış (245) hay ğızım sen ğünden ğüne zayıflıyon niye démiş (246) anne démiş bir ğuş var (247) ben okula giderken her ğün cik cik ayşeciK cik cik ayşeciK diye ötüyor démiş (248) ğızım démiş sormadın mı neden cik cik ayşeciK diyon bana démiş (249) yō démedim démiş (250) iyi o zaman birō daha öterse sor bakalım démiş (251) neyse gine okula giderkene ğuş çıkmış karşına (252) cik cik ayşeciK diye ötmeye başlamış (253) bu sefer ayşecik sormuş (254)ne dén hay ğuşcuğ (254) ne dē cik cik ayşeciK diye öten démiş (255) ğuş, sen yedi yıl ölü başı bekleyeceksin démiş (256) ayşeciK ālayarak annesine gitmiş (257) anne ğuş bağa dēdiki, sen yedi yıl ölü başı beklīcen dēdi démiş (259) ğadın ğocasına sōlemiş (260) adam ğızımız ölü başı beklemēcek démiş (261) ğočü topladīnan ailesini de almış ordan ayrılmışlar (262) āz gitmişler uz gitmişler dere dePe düz gitmişler (263) yorulmuş acığmış susamışlar (264) demir ğaPısı olan bir evin önünde durmuşlar (265) her yeri demirdenimiş bu yerin (266) ğōcāman bir binaymış (267) onnonsoņra herkes giriP çığıyörumuş, ihTıyaçlarını ğörüyorlarımış (268) bunlar da su içmek için girmişler (269) onnonsoņra girmişler çığmışlar herkes çığmış (270) ayşeciK su içerkene demir kaPı kapanmış (271) ğız orda ğālmış (272) ğız dā seKiz_on yaşlarında ğuccüK (273) onnonsoņra allām o ğadar Kesmeye ūraşmışlar (274) o ğadar demiri açmaya ūraşmışlar (275) ğızı annesiynen babası ğurtaramamış (276) annesiynen babası ālaya ālaya ğızı orda bırakıP gitmişler (277) dēmeKKi ğuş bizim ğızımıza bōyle sōledi (278) bizim ğızımız burada ğalacak démişler (279) onnonsoņra ğız orda teK başına ğalmış (280) bina da o ğadar çoğ o ğadāar çoğ_odalıymışKi (281) gezmiş o ğaPıyı açmış bağmış (282) o ğaPıya girmiş (283) o ğaPıdan çığmış (284) bu ğaPıya girmiş, o ğaPıya varsa ki sen buradan ğiT démişler (285) her Taraf mezar doluymuş (286) o ğaPıya varırmış (287) o ğaPıdan ğovarlarımış (288) bu ğaPıya giderimiş, bu ğaPıdan çevirirlerimiş (289) neysē bir ğaPıyı açsa girse Ki orda bir mezar varırmış (290) ayşeciK buñun başında bekleyeceksin dē yazıyörumuş (291) mezarın başında onnonsoņra ayşeciK bu mezarın başında bekleyeceksin (292) birō mendil varırmış, mendili de sallayıP duracaksın yazılıymış (293) ayşeciK yēdi senē yēdi āy yēdi ğün yēdi sāat o mezarın başında uyumadan mendil sallamış (294) o mezardaki adama sineK gelmesin bişey

ğonmasın dē (295) o mezardaki adama mendil sallamış (296) yēdi senē yēdi āy
yēdi gūn yēdi sāt sonra o ğabirdēKi çocūĝ ğalgmıř çıĝmıř (297) ğenř bir delānlı
olarāĝ bu ğız da ğenş bir ğız olmuş (298) onnan ikisi evlenmişler

Fatmacık ile Yusufcuk

(299) bir anneynen bir babanın çocūymuř (300) onnonsonra yusufcūynan
fatmacīn annesi ölmüş (301)yusufcuĝla fatmacīn anneleri öldüKTen sonra
babaları evlenmiş (302) üvey anne ya (303) ben démiř bunları istemiyom evimde
(304) nāp nēt bunları gönder ē vimden gitsin démiř(305) babası démiř ki yā hanım
olur mū (306) bunlar benim çocūm (307) anneleri yōk ben onlara bakmak
zorundayım (307) yō istemiyorun (308) onnonsonra baba ürēi ya (309) ana ürēi bi
ayrī baba ürēi bi ayrı (310) ğızım démiř ipiņi āl, çuālını āl (311) onnonsonra
neyini almıřlār (312) yusufcūn cebinde de küçücük bī Pıçak varımıř (313)
onnonsonra bunlār ğabaĝ almışlar (314) şeye çikmişlar, ormana (315) odun
Keselim gelelim démiřler (316) odun Kesmeye gitmiřlēr (317) odun keserkene
odun keserkenē fatmacīn uykusu gelmiş (318) onnonsonra baba ben uyukladım
démiř (319) babanın maĝsadı odun kemek dēil çocukları ormanda bırakıP gitmek
(320) çocukların uykusu gelenādar ormanda odun kesiyor baba (321) çocukları
oyalamak peşindeymiş ya (322) haydi ğızım giT de hararın içine yaT démiř (323)
harar da büyümiş o ğadar büyümiş ki belki beş Kişi sıācak şekilde büyümiş
(324) fatmacık da gitmiř hararın içine yatmīř (325) onnonsonra da yusufcūn
uykusu gelmiş (326) baba benim de uykum geldi démiř (327) ölüm git sen de yat
hararın içine ğardeşin yanına démiř (328) bunlar yatmış (329) ğabā āca bālamıř
(330) ğabaĝ tak tak tak éTdikce babam odun keser sansınlar dī (331) ğabaĝ āca
rüzgardan deTiyormuş ya (332) çocuĝlar babam odun Kesiyor dī uyuyollarımış
(333) bunların yattī hararın āzını bālamıř babası (334) onnonsonra gitmiş (335)
neysē çocuĝlar bi uyansa kalksalar ki babā babā dī ünlüyollarımış (336) amma
ses yōĝ (337) tak tak tak ses varımıř amma babadan ses yōĝ (338) ūrařmıřlar
yusufcūn cebinde kötü bir bıçak varımıř (339) onūnan hararı kesmiřler (340)
onnonsonra birisi çikmiş (341) ğabaĝ da ācTa ötüyor ya (342) öbürü de çikmiş
(343) tak tak ğabācık bizi aldatan babācık, tak tak ğabācık bizi aldatan babācık dī
(344) bunu ormanda démiřler (345) bunlar az gitmiřlēr uz gitmiřlēr dere dePe düz
gitmişler (346) onnonsonra bunlar giderken giderken yusufcuĝ démiř (347) ki

fatmacık o ğadar susadım o ğadar susadım ki démiş (348) inekler varımış (349)inēin işeklerini yusufcūa içirmiş (350) Kendisi dayanmış amma yusufcuğ dayanamamış susuzluā (351) yusufcuğ ineK olmuş (352) mō mō TuTmuş yusufcuğ, sarı bir ineK olmuş (353) yusufcuğ ğardaşım yū dérimiş (354) ineK mō dérimiş (355) git inek ben saña démem dérimiş (356) yusufcuğ ğardaşım yū dérimiş (357) ineK mō dérimiş (358) yusufcuğ yanında ineK olmuş ğız ona inanamamış (359) git inek ben ğardeşimi arıyorum dérimiş (360) fatmacıĝ beline iP taĝmışımış ya o duruyorumuş (361) onu çıkarmış inēin bōynuzlarına o ipi bālamış (362) o sarı yusufcuğ inēi almış (363) babasının yanına gitmiş (364) tak tak ğabācık bizi aldatan babācık dī varır babasının yanına (365) baba démiş (366) sen bizi niye ormana ğoydunda bizi harara dıkdında yalnız ğoydun démiş (367) ğızım démiş naPayın üvey annēyz öyle istedi démiş (368) sarīneK de sarīnēK fatmacıĝdan başka yusufcuğ inēin yanına kimse varamazımış (369) ālarımış ālarımış inēin yanına gelirimış (370) ğardeşinin ineK oldūnu annamış ya (371) varırmış yanına ālarımış ālarımış gelirimış (372) onnonsoņrā bir ğün gelmiş ğünler geçmīş (373) üvey anne démiş ki (374) benim canım bu sarı inēin etini istiyor démiş (375)onnonsoņrā babası ğız avraT olur mu, o yusufcuğ (376) ben ona nasī ğıyaym da Keseyin dérimiş (377) yō sen onu Kesecen ben onun etini yiyecēn dérimiş (378) Keserdin Kesmezdin Keserdin Kesmezdin (379) ğız o ğadar ūraşmış o ğadar ūraşmış kī (380) yusufcū Kesmeye ğarar vérmişler (381) yusufcuğ démiş bıçaklar seni Kesmesin démiş (382) babası yusufcū yatırmış (383) ālamış ālamış ālamış ğız (384) yusufcuğ seni bıçaklar Kesmesin démiş (385) babası yusufcū Kesmiş (386) kesildin de yüzülme yusufcuğ démiş (387) kemişler yüzmüşler (388) inşallah seni ğol buT édemesinler démiş (389) ğol buT da étmişlēr (390) ğız bi yandan duvā édiyormuş bī yandan da babası parçalıyormuş (391) ğazanları ğurmuşlar(392) ğazanlarda Pişireceklerimış ya (393) inşallā yusufcūĝ ğazanlara sīma démiş (394) ğazanlara da sīmīş (395) ğazanlara sīarsan da Pişme inşallah démiş (396) ğazana da ğoyuP Pişirmişlēr (397)onnonsoņrā inşallā boāzlarından geçme yusufcuğ démiş (398) boālarından da geçmiş yémişler (399) boāzlarında geçTin de hani şey ğıçlarından da çıĝma démiş (400) geriye çıĝma gebersinler démiş yani (401) o ğadār yusufcuğ için ālamış yani (402) o da çıĝmīş (403) yémişlēr içmişlēr kemikleri ğalmış yusufcūn (404) fatmacıĝ götürmüş yusufcūn kemiklerini (405) toPrā gómmüş ekmiş yani (406) hani ğardeşi yā kemiklerini gómmüş yusufcūn (407) bi ğaç ğün soņra gitse de varsa ki

(408) allahım rengarēK dünyā güzeli çiçekler olmuş (409) varsa ki yusufcū gómdū yere bir çiçekler bitmiş bir çiçeklēr (410) allāh fatmacıg hem ālamış hem o çiçekleri toPlamış (411) yusufcūn çiçekleri yusufcūn çiçekleri dī

METİN 7

Derlenen Kişi: Esmē YILMAZ

Yaşı: 67

Öğrenim Durumu: İlkokul mezunu

Memleketi: Konya /Karapınar/ HOTAMIŞ

Konusu: adetler

(1) nası biliyim amma onnarı bilemem ki (2) biz türkmenik buralıyık (3) yörük yok burada (4) ğuru fasulleyi içi kemikli vuruyruk (5) ocā kömüyrük çölmēnen (6) yimesine doyamıyım (7) dünlerde aççı gelīr (8) dünlerde piriş pilavı yapallar, bamya yapallar, çorba yapallar, irmik yapallar, zerde yapallar (9) nakışa gidilir salırık nakış işleller (10)ondankirin ğasnak işleler (11) başka ne olacak işte sarma işleler (12)dokumayā saldık şū türkmenleri dokudular (13) halıyı dokullar, delmeyi hepsini bililer (14) benim çocuklarım evlendi gelin olduda hepsini işlettim ben (15) hepsini gösterdim (16) allān emri peygamberin ğawli ğızını ōluma istemeye geldim déller (17)ğız babası da sen mīnasīb gördüysen ben de mīnasīb gördüm dér vérácāse (18) vérmejecāse ğız evlenmek istemiyr dér (19) ğızının gizli bir ğonuştū varsa(20) anasını ālatmak için ilahi söylenir (21) ğız ğız anası ğız ğız anası hani bunun öz anası déller (22) tā çok da getiremiyrim şimdi ben (23) onlar da ğorkusundan āzını sarıyir (24) sizi kim nédecek ğorkman alıp ğaçan ne yok (25) boşa yorulman (26) aklıma gelse tüm sayārim ben (27) en çok yo'ruk oyununda oynallar (28) erikli türküsünde oynanır (29) ğaşşık oyunu da var (30) beddua hiç kimseye étmem (31) ters çevirir allām korusun (32) dua herkese yapabilirim (33) allahım şu masum çocūn emānı yāğlı ét allām (34) istediğini vér allām (35) eveli evde doğum yapıyıllardı (36) ondankirim ğadın eşi düşmedimi yahut çok leke ğiTTi miydi bayılırdı ğadın(37) vay albastı diyillerdi al avradı diyillerdi (38) bir allık getirilirdi ondan bundan ğafasına sarıyıllardı (39) şindi o yok (40) eveli ebenin dedenin ölenlerin adını ğoyūllardı (41) şindi ğurana

bakıyılar (41) ğurandan ğoyüller (42) mesela Şu döne dödndü o adlar ğünah (43) vay öлана dönsün vay dört ğızı varmış öлана dönsün dē döne ğonurumuŐ (44) en ğö'zel ad ğurandan ğoymak (45) çocuk nasıl ğırklanır (46) bir sülā doldurun ılık su (47) helkinin içine elekten geçirin (48) bir elekte dē ğaçyüz ğöz var (49) ğırk delikten geçti olur (50) ondankirin çocuk ılıştırın suyu banyosunu yaptırın (51) ğırkı çıkmış olur (52) asKere gidene ğına yakı yıllar bayraklı götürüyüller binecā yere (53) gelin evden çıkarırkene ölan evinde bayrak kalkar (54) gelin geldiği bilinecek (55) düün evi (56) Şorda ğara ğazanda biŐiriyiller bulgur (57) ondankiri içi nohutlu melengiŐli içinin Kenevirini fındık fıstık ğatallar (58) ğarıŐtırıllar iki sufrayı upuzun seriller (59) tabakları düzeller (60) ondankirin meyvelerde düzeller (61) ğaş akraba varısa onu da davet édeller (61) çerzei bulguru yiyiller (62) ondansonra da ğöynünden ğopan dişi çıkan çocukā haŐlık atar (63) ğiysi atar, çorap atar (64)dişini ğördüğün için kolay çıkısm dē.

METİN 8

Kaynak Kişi: Narin KÜÇÜKDURMUŞ

Yaşı: 1947'li (73 yaşında)

Eğitim Durumu: ilkokul

Derleme Yapılan Köy: Kayalı/ Tilkili

Derleme Konusu: yemek tarifleri, düğün adetleri

(1) ğırğ yedilın ğuzum (2) gerçi güccük yazılma da var da (3) yođumuŐ yoğ (4) yetmişüç yaŐındayın (5) ız mı hay Őē (6) annen benden böyüğüdü lán (7) bizim cāde rahmetliğinen ikisi burada yabanda harman ğaldırıldı (8) ben güccüdüüm (9) ğoyunları kör ğoyun mor ğoyun varıldı (10) beni çevirmeye salallarıldı (11) ikisi laf édellerdi (12) ben ağlardım, beni salarsınız da Kendiniz laf édersiniz dē

(13) ne diyeyin ğuzum Şindi (14) zamanında yémek PiŐirdim, yémekciydim (15) düğünde ne olur her yémē yaPardım (16) bamya yapan fasille yapan pilaŐ, yapan komposto yapan (17) tā ne yapayın dēmi Őē (18) kebabını yapan

YEMEK TARİFLERİ

ARABAŞI

(19) suya çalarız unu (20) hā ondan sonra unu şēne varıncaya ğadar ğarıştırırız (21) ğarıştıra ğarıştıra hokur hokur ğaynar (22) ondan sonra sinilere dōkeriz (23) çorbasını da nasıl mı yaParız (24) eti Pişirriz (25) çorbanın içine onu dideriz (26) ekleriz salarız salçasını biberini (27) ğıvamına getirriz (28) ondan sonra limon sıkar içeriz

BAMYA

(29) bamyayı önden ıslarım (30) sonra haşlarım (31) haşladık mı temizlerim (32) temizledikTen sonra limon sıkarın o ğapalı durur (33) ondan sonrada ipleri çekeriz temizleriz (34) tekrar gavıracāmız zaman salçasını etini biberini fazla idecēn (35) ondan sonra onuda atan gavırın (36) gavırdıkTan sonra suyunu ğon (37) ıcık suyu ğaynadıktan sonra bir limon dā eklerin (38) o zaman eyşi nārasın bişer ğayrı

FASULYE

(39) fasılyayide nērürüz biliyon mu (40) eti önceden gavırız gavırdıkTan sonra yānı soanını saların (41) et gavrıldıkdankiri, onlarla gavrılır (42) sonrada salçasını biberini ekleriz (43) ondan sonra fasıleyi önden haşlarız (44) fasıleyi da salarız gavırız (45) ğaynar suyu üstüne ekleriz (46) onu da öyle Pişirriz

PİLAV

(47) suyu ğaynadırız iyice su ğaynadıkdankiri yarmayı salarız ğarıştırırız (48) diri Pişirriz (49) dūn pilavı dē (50) diri Pişirriz maçkābi olmaz (51) onun etini neyni eklerin (52) yāynan etiynen kıymasıynan onu PişirdikTen sonra yānı gavırın (53) tabaklara DıkTık mı etiynen yāynan üstüne ğoruz servis yaParız

KOMPOSTA

(54) Kompostanın neyisini Pişireceksin (55) iyi kötü ğaynar suyla ğaynatacaksın (56) on, on beş daKKa ğaynar (57) ondan sonra şekerini salarız (58) indirriz soğur suyunu dōkeriz (59) ğarıştırırız (60) komposta olur

ÇORBA

(61) yourt çorbası Pişiririz (62) dūnde, yourTunu atan onu iyce ğarıştırrın (63) ğarıştırdıkTan sonra piricini yıĶarız (64) atarız onu iyce ğarıştırrız ğarıştırrız (65) iyce Őēni varıncaya suynu da dōkeriz (66) az suyunan faklaTırrız (67) ondan sonra su dōkeriz o da PişTi.

HAMURAŞI

(68) hamırı sıkıca yōurruz (69) Őde Őde bezi DuTarız (70) bezileri açarız (71) iki Parmak kalınlığı Őerit gibi keseriz(72) onları da ince ince keseriz(73) suyu ğaynaTırrız (74) hā ğaynayınca içine salarız (75) hamir içinde Pişēnādar ğarıştırrız(76) bir ayrı tavada yā yumurta salçayı ğavırrız (77) ğaynayan hamırın üstüne dōkeriz (78) özleşēnādar ğarıştırrız. (79) ekmē Kendimiz yapıyoruz (80) güz ekmē ayrı yaz ekmē ayrı olur (81) onuncu ayın başında filan ğışlık ekme yaParız (82) Şindi evelkēbi oturupTa sinitte ekmeğiden yoĝ (83) bir ekmeğidilir onunla da ğış ekme gelir (84) onu da sıkıca yōurruz (85) üç ğişi ēder bir Kişi bezi dōker (86) bir Kişi de Pişirir

(87) yakın dūnümüz var (88) amma ğızı aldık ğaçDık olmaz (89) Bizim evlilikte ne var (90) hay ğızım bizim gūnümüzde ne varıdı da ne diyeyin (91) gī okuldan çıkTık on üç on dōrt yaşımda gelin olduk (92) adamı gerdeĝeden görmezdik (93) öyle Őēler yōudu (94) olanın anası gelir görür (95) beĝenir (96) sonra istenirdi (97) aĝız Tadı yēnilir (98) sözde aĝız Tadı olur (99) aĝız Tadı lokum Pūskūt yēnirdi (100) sonra Őerbet içilir (101) nişan olunur (102) ğıza bellik Takılırdı (103) dūn bizim burada üç gün evelinden başlar (104) ğız evinin önüne çadır ğurulur (105) yēmek Cuma akşamından vērilmeye başlanır (106) cumartesi gūnü ğına yanar (107) ğına yakıcılar gelir (108) olan evinde oyun türkū olur (109) ğıza olan evinde evli mutlu biri ğınayı yaKar (110) o ğēce ğız kendi anasının evinde ğalmaz (111) akrabası varsa dayısı filan o gece onun evinde ğalır (112) ğınası yunur misafir ēdilir (113) sabah da gelin alıcısı gelir (114) gelini baba evinden alırlar (115) olan evine götürürler (116) orda atkı atılır (116) TesTi ğırılır (117) geline sōan ğırdırırlar (118) acı gūnü olmasın diye (119) başından bulgur atarlar, hanesi bereketli olsun diye (120) bir ellerine TesTi alırlar bir ellerine nohut üzüm bulgur alırlardı (121) gelin merdivenden çıkarken TesTiyi ğırarlar

(122) nohuTu üzümü bulguru da saçarlardı (123) saçı dinir (125) bizim günümüzde yapılma ne yōudu (126) bi al atallarıdırı (127) bi de fes giydirirlerdi oyudu (127) anneyin dñüne giTTiyidik (128) tā o zamanlar güccüdüm çocūdum (129) at arabsıynan gelin olduk (130) taksi mi varıdı (131) nearasın at arabası varıdı (132) atlar Pek iyi olurudu (133) amma ğalgıya ğalgıya dolaşırdık ğabirleri öyle

METİN 9

Derlenen Kişi: Ramazan ERDEM

Yaşı: 1947’li (73 yaşında)

Öğrenim Durumu:

Memleketi: Konya /Karapınar/ EKİZLİ

Konusu: halk hikâyesi

Ağa Kızı ile Çoban Hikâyesi

(1) zalim bir āğ a varımış (2) zalim mi zalim (3) bir de çoban varımış (4) çoban āğ anın ğızına sevdalanmış (5) dāda ğavalı çalarımış (6) ğız da evde o ğavalın sesinden ne dédiğini anlarımış (7) bir gün āğ anın ğızına düğürücü göndermiş çoban (8) āğ a demiş ki vérmem (9) vérmemiş ğızı gine (10) çoban ğavalını almış (11) çünkü ğavalla derdini anlatırmış ğıza (12) ğaval çaldığı zaman her kelimesini “seni seviyorum” dédiyse bile anlarımış (13) gel zaman git zaman dillere düşmüşler (14) bakmış ā olmayacak ğızı hastalanmış (15) demiş ki şu ğoyunu bir hafta dağlara Taşlara Tuz atmışlar (16) bir hafta ğoyunlara su vérmemişler (17) eğer bi hafta sonra suya ğoyun gelir de içmezse ben sana ğızımı véricen demiş (18) çoban da tamam demiş (19) bir hafta dağlara Taşlara Tuz aTmışlar (20) ğoyun bir hafta su içmemek şartıyla Tuzu yemiş, otu yayılmış (21) gün gelmiş ki ırmaktan ğoyunu suyu içirmeden geçerse ğızı alacak çoban (22) ama ğoyun suyu içerse ğızı alamayacak, ğızı vérmeyecek ā (23) bir hafta dolmuş (24) çoban ğoyunun önünde geliyor (25) ırmağın yanına içmeden geçecek (26) amma ğarabaş ğoyun ğoşmuş suya (27) ğavalı eline almış çoban (28) ğavalla demiş ki dön ğarabaş ğoyun dön demiş (29) bütün ğoyun gölün başına varmış

durmuş (30) ğarabaş ğoyun çobana bir bakmış ki çoban gine demiş (31) ğavalla dön ğarabaş ğoyun dön démiş (32) amma ğarabaş ğoyun malağını suya dēdirmemiş (33) ğafasını ğaldırmış suyun içinden (34) hiçbir tanesi de işmeden ırmaktan geçmiş o yanniya (35) ondan sonra āĝ a ğızını çobara vérmış.

Padişah Kızı ve Uşak Hikâyesi

(36) zamanı birinde birō Padişah varmış (37) onun da güzeller mi güzel birō ğızı varmış (38) birō de onun uşāĝı āhmed varmış (39) Padişah ne dērse yumuşundan dönmez ne isterse yaparmış (40) sözünden çıkmazmış (41) gün gelir gün geçer (42) birō gün Padişah teftiše çıkmış (43) gölün başına varmış (44) birō Tane aK sakallı birō adam iki Tane Daşı birleştirep gōle atıyoōrumuş (45) Padişah adamın başında dikilmiş (46) Padişahı görmemiş adam (47) son Daşı atana kadar, son Taşı atınca Padişah adama sen náPıyon demiş (48) adam da ben ğader yazıyorum demiş (49) Padişah sormuş peki en son birleştirdiĝin ğader kimindi (50) adam demiş Padişahın ğızı ile uşāĝı āmedin ğaderini birleştiriyorum demiş (51) Padişah orda sinirlenmiş eve dönerken aklından binbir türlü hile düşünmüş (52) ben bu uşāĝı nasıl etsem de göndersem demiş (53) āmed gel oĝlum demiş (54) āmedde buyurun Padişahım demiş (55) şu mekTubu al güneşe götür demiş (56) uşāĝ'da böyle saf ğalPli öyle Kötülüĝü bilmezimiş (57) almış mekTubu almış azıĝını suyunu çıkmış yollara (58) günlerce yol gitmiş birō gōlün kenarında dinlemeye başlamış (59) yemēni azzīni yemiş (60) āmed oraya uyuya ğalmış (61) bir uyansa ki güneş eğilmiş gōle vurmuş (61) gōlün ortasında pırıl pırıl böyle güneşin narını görüncük demiş ki ben güneşi buldum (63) soyunup dökünmüş bi mintanı kalmış (64) gōle atlamış (65) güneşin vurduĝu sandıĝa ulaşmış (66) sandıĝı çıkarmış (67) āhmedinde Teni ğapĝaraymış (68) suya girincek her yeri bembeyaz olmuş (69) yalnız mintanının olduĝu yer yine aynı ğalmış rengi deĝişmiş (70) sandıkTada birō mekTuP bulmuş (71) sandıĝın içi de mücevher altın doluymuş (72) ondan sonra demiş ki artık beni kimse Tanıyamaz demiş (73) adını da deĝiştirip ülkesine geri dönmeye ğarar vermiş (74) adını da memeT olarak deĝiştirmiş (75) köye tüccar memed olarakTan dönmüş (76) herkesin dilinde birō tüccar memeT (77) Padişah meraK_étmiş tüccar memedi (78) zengin filan sarayına davet étmiş (79) bir ziyafet düzenlemiş (80) tüccar memedi de çağırılmış (81) ğızını da tüccar memede vermek istemiş (82) ğızını vermeK_üçün

evinde mi safir etmiş(83) sonunda Padişah memnun etmiş (84) gızını tüccar memede vermiş (85) gün gelmiş gün geçmiş düğün dernek gurulmuş (86) yemekler gazanlarla gurulmuş (87) ahmedle gıza atkı atılmaya başlamış (88) ahmedin takısı bi ara yere düşmüş (89) ahmed yere almak için eğilincek beli açılmış (90) Padişah belinden tanımış ahmedi, okelenmiş (91) olum ahmed gel buraya demiş (92) tabii ki tüccar memed şaşırır (93) benim adımi kim biliyor burada diye (94) Padişahın yanına goşa goşa varmış (95) ölüm benim yazdığım meKTubu güneşe verdin mi demiş (96) verdim Padişahım demiş (97) Padişah demiş ki bana karşılığı var mı demiş (98) o da var Padişahım demiş (99) getir onu bana demiş (100) meKTubu almış ahmed Padişaha meKTubu vermiş (101) Padişah meKTubu açınca meKTuPda (102) heyy Padişahım güneşe yazı yazılmaz (103) yazılan yazgı da bozulmaz demiş (104) onlar ermiş muradına (105) biz çikalım kerevetine..

METİN 10

Kaynak Kişi: Zekiye GÖRAL

Yaşı: 70 Yaşında

Eğitim Durumu:

Derleme Yapılan Köy: Karapınar/ Kayalı Mahallesi /Deromca Köyü

Derleme Konusu: geçmiş anılar

(1) adim zekiye goral (2) bindo_zyüzgırgılıym guzum (3) yetmiş yaşındayn (4) buraya gelin gelmedim guzum buralıym (5) o vāt biz gıyalıdaydık gıyalıdan bu yazıya góçtük geldik (6) biz analınan orda bóyüdük (7) babamın_evi varıdı anamın_evi varıdı hepsini orda goyduk geldik (8) o vātler baharın yaylaya gelinirdi (9) ónden gelinirdi goyun sāmaya (10) yāı yourdu çalallarıdı (11) biz góçer gelirdik (12) sinidimizi sacımızı yur yıKardık (13) ıccık ıstarımız olursa onu keserdik yıKardık, góçerdik temizce (14) gışın gıyalı da ēleşirdik (15) gışın dāul çallallarıdı davılçılar (16) dōramcanın işi āır olur kulā sār olur dilleridi (17) onnan orucumuza galkarıdı (18) daul da yoğudu teneke çalardı (19) eveli öyle olurudu işte guzum (20) bayram gelirdi herkes bayramlaşırđı (21) herkes herkese varıdı (22) gonşularımız çoğudu şindi kımse kalmadı kimi öldü kimi galdı diyen

gib i(23) evler kimsesiz ğalınca góçtı ora bura (24) eveli şuncāz şeker olurudu
(25) abam, gülüm aba dērdik işte anamıza onnan oruç tutaradı başka şeker yoğudu
(26) abam hazırlaradı ocā yakarımış, mayalıyı éderimiş ğayfaltıyı hazır éderimiş
bizi öyle çağıradı (27) şeker bittimiydi ya çaydanlık ortadan ğalkaradı (28) bī
pilavınan bī hoşavla doyuruduk ğarnımız (29) on yedi yaşında gelin oldum ben
(30) altı ğız dōrd_ōlandan hepisi öldü (31) dōrd ğız ğaldık (32) ğızların da biri
kepezde, biri tozlüyuda (33) çocūm sekizidi gülüm biri öldü (34) yedi çocūm
yaşāyor (35) gelin buradan olup gittim emir dāina (36) galiP_ā varadı ğuzum(37)
ğaynatamız çoban gitti (38) iki evliydi o adam (39) çoban gitti ğaynata biz de
sādık (40) ben ğızıkā gittim oraya(41) ğaçıracaklarıdı (42) dedāmgil şēttiler
ğecedden aldītti (43) onlarda gezmeye gelmişlerimiş (43) sülūmanā varadı şindiki
çalgıcının dedesi (44) o arabaynan bizi yaylaya aldītti (45) orda ben bir ay
eyleştim (46)anamınan dedām gelmiş (47)seni alıP gidecēz dē gelmişler (48)orda
ğoyun sādık bir ay (49) abam ben tulla sādık ğoyunu (50) ordan da geldiler bir
kilo tereyā aldık (51) beni aldılar geldiler buraya gelingızım ya (52) burada yuduk
éttik, tekizledik (53) atmış kilo yún_éttik yatā yorgana dıkdık (54) gittik kemir
dāina, tehne yér (55) ğınamız neyimiz evimizde yandı gülüm (56) ertesī_ün gelin
alıcımız oldu (57) otobüsünen gelin aldılar beni (58) oturdumüz yérde bir göz (59)
oturdūmuz yérden çıktın mı ğoyunun içine çıkan (60) gittimiz yer öyleydiki bi
galiP_ānın avratlar var, bir de ben varıdım (61) bir odaya oturumu yēni gelin (62)
bir arada oturduk işte (63) ğaynatamın elinde yoğudu işte (64) çoban gittiydi bir
arada oturduk (65) abamın ev ayrıydı (66) iki üç ğün sonra ırazziyeyi getirdiler
(67) oraya evlatçılık vérdileridi (68) bizim ğaynata oraya buraya alacak olunca
durumu dōru (69) benden üsbaş istediler şu etek şu da entari (70) gücüklerin varsa
vér de ğiysin dédi (71) abam ağasını aldıydı ben de oğulluğunu aldım (72) öyle
oldu zamanında işte (73) bi gücük şalvarı varsa vérdim o da ayāna dolaştı
giyemedi ki (74) üstüne buluz mu ne vérdik hay anam geçen ğün (75) alışmadı o
da dōru durmadı canı sıkıldı aldı_eldi (76) ğızılāy gelmiş emir dāina ırazziye var
onu görelim déller (77) allāh göreceksin de neyi göreceksin yavrım dédim (78)
ğızımızı getirdik ordan biz (79) sizlere vérmez ğaynata dédim (80) işte öyle öyle
halasının ōluna çevirdik (81) halanın ōlunu alacaksın dédi burhan babası (82) bīr
hafta ekmek aş yémedi (83) bir hafta āzına bişşi almadı ırazziye (84) bir ğün
bağırdı babası (85) senin éttīn ne neyn ekmek aş yémen dē (86) öyleynen ekmēni
de yédi herifi de aldı işte (87) sonra da ğayalıya góçtük gittik ferat énişte de sonra

onu aldı açtı (88) babası çairdi dē onu bi tarafta oturtmuş sonra almış gitmiş kepeze (89) ondonsonrada burhan çıktı çıktı mahkemyede sulf oldu (90) bacısının oğlu ya işte (91) çocuklar sidikli ya abamın güccük Adnan lokman ben oraya yatmam dēdi (92) nérde yatacaksın benimde bir göz oda ya (93) biz de ilēnlere bir geysi dikardık cennet geçmiş gün (94) zabattan ben abam tulla yuyacādık (95) irazziye geldi işte (96) yuduk ğayrı zabattan elimizde (97) ıslattık geçmiş gün ıslatılırdı (98) ondankirin oraya yatmam dēr (99) gocaman ğız ğī yētişġn (100) ordan çocū getirirsen ēdecē belli (101) senin yanıġa yatacān dēdi (102) gitti buran galiP_āye çiççi durdu (103) onūla ikimiz yazdık musafir dōşşēni yattık (104) öyle éttik (105) zekiyaPlanın yanıġa beni yıkın dērimiş taksicilere (106) iyılımi gördü de onūçu (107) irazziye ġuzum bakele eşşē binip eline de bir tandır alıp caġ illik ya eline bir tandır bir de pindir eşşēnen gideridi (108) ġoyun ġudeller tirenin içinde (109) bakele irazziye gitme o yanrıya ayıP_olur dērdim (110) ayıP ġoca ġız galiP_ānın bir ōlan var (111) gitme diyincek beni kötü anlardı (112) kötülüm olmadı görümlerime (113) elime bıçaġ alırım dōrarım seni dēdi (114) bizim görümler böyle işte (115) benden bişşī görmediler (116) iyilik éttim ise éttim (117) hanifeye de aynı evlādım gibi davranmadımise Allah beni ġahri ġazaP_étsin ġülüm (118) tulla da aynı irazza da aynı anaları böyle deġilidi ġülüm (119) anaları melēdi melek (120) ġün görmedik ki (121) saossaydı çocukların boyunlarını böyle severidi (122) genciken otuz yaşındayken öldü (123) saçı ġapġara, dalında saçı taha (124) verem hastalıydı ona çare yoġudu cennet (125) galiP_ānında bir ōlu varıdı Harun dē o da öldü (126) avradı nē ġaldı (127) ġızı varıdı irahmiye elġanemidi herifi üstüne evlenmiş (128) ġünlerimiz böyle geçti (129) ġün görmedik ġülüm (130) buradan gelin gittim mayısın ġoyunun içine çıkardık (131) ev yōdukī (132) galiP_ānın ev var avratlarıman oturu (133) bizim yōudu (134) bizim gelinler varıdı (135) sultan gellabamla ayşānim gellaba (136) azzām ayşānim gellabayı yeşil yaPrak étti de dedām sultan gellabamı ġara toPrak étti (137) dedām ıcık gezmeyi sever (138) ıcık eziyetli adamıdı (139) bak nasıl sinek ġondu kerehat (140) dōrd ġün görecē vāt gitti cicinin ġızı aldāştı (141) nörecen haydi şindi (142) dedām ġaPıdan girince ne yatın dē bana aġlardı (143) canımın sıkısından yatırıdım (144) ben ölecēn dé gitti üstüme evlendi (145) hay hay ne çektik (146) şindi öldüitti evlatları ġaldı benim evlatlarım nasılsa aynı (147) düġünlerini de yaparın, evlerini de

METİN 11

Kaynak Kişi: Şekibe İNCE

Yaşı: 70 Yaşında

Eğitim Durumu: okuryazar değil

Derleme Yapılan Köy: Karapınar/ Kayalı/Deramca

(1) ğayallıdan buraya gelin geldim (2) annen benden hafif güccümüş (3) güz éderidik eveli düğünü (5) on yedi yaşında güccüdüm (6) yedi çocüm var (7) ha öyle diyelim yéter (8) geldik buraya oldu işte (9) bizim zamanımızda öyle gelin damat durmak yoğudu (10) gelin gelirdi damat buraya bir pardüsü giyer durudu (11) dambaşıya çıkarıdı (12) eveli at arabasıynan gelirdi (13) ebeni ney şordan at arabasıynan aldık geldik (14) ben ağılından iyiydim, yani gelin geldim yer ıcık zengin olmuş oluyor beni moturunan getirdiler (15) ikūç insan gelirdi allān emriyinen istelleridi (16) öün görüdün damadı ondankiri görmek yok (17)düğünādan görmezidik (18) düğün vātı pırtı alınmaya çıkılırdı (19) gelinin üstü başı alınırdı (20) düğün zamānı cumartesün ğımacılık gün olur, ğıma ölan evinden biri yaKar (21) ondankiri ğızı alıllar gideler bir evde yatırılar (22) o vāt ādēt öyleydi (23) Kendi evinde yatmazdın (24) giderdin bir ğonşunun evinde yatarsın ya da bir ağrabanın evinde yatarsın (25) zabattan gelirdin érkenden gelinlik yoğudu (26) ğöföör yoğudu evde yapallarıdı (27) gelin eve girmeden ğapıda yüzellik yaKallarıdı, nazarı alsın dē (28) bir desti ğıralarıdı (29) içine ıcık bozuk Para ıcık nohut ğoyallarıdı (30) evin önünde ğıralarıdı aynı sizin şinci salonda ğırdınız gibi (31) āşam olunca da eve girmeden siftahnan bir sovan çiyneDiller (32) bir de ğaPıya yā sürülür (33) sovan acıyı alır délleridi (34) yağıda ğaPıya sürelleridi bu haneye yā gibi öyneşsin dē (35) bir Parnak da gelinin āzına bal çalallarıdı Datlı dilli olsun dē (36) yere ğóbüt atallarıdı onu yerden ğaldıracaksın (37) ayrı bir adetidi (38) ha gelin baba evinden çıkmadan babasının sā ayānın altını öPerimiş

(39) bizim esKi ebelerden diyelim gayri dönēbembgilden mi bu taraftan mı iycede bilmiyorum amma (40) al ğırsı basmış (41) basarımış délleridi (42) bu da hazār can çabasıynan eli başındāfesine mi tacına mı dekgelmiş (43) bu da onu

vérmemek için bez yırtmış üstünden ona vérmiş (44) bu bezin oldū yedi göbek ben gelmem yeterli tacımı vér demiş (45) böyle délleridi, al ğırısı gelir basar délleridi yeni doğum yaPan ğadını yalnız bırakmam lazım gelir (46) yalnız yatılmazdı (47) sovanın içini delerdik gücücūken ekmē basardık çocūn yakasına Dakardık (48) iĝde çibī getiridik onu saradık onu Dakardık (49) o adetler tüm ğalkDı (50) iPİ şöyle saĝar saĝar toP éderdik (51) ona da bir al bālardık, sovanı da delerdik (52) bir de gücücük ekmek yapardık onu da delerdik (53) çocūn şuraya sarardık (54) o durudu ğırkı çıkanādan, ğururdu (55) ekmek ğururdu, sovan da büzülürdü (56) gücücük iskāibi bişşēdi (57) ikūn çocūn ğolunu dışarı çıkarmazdık (58) belēn içinde çocū sarardık (59) sarılık olmasın dē ğumunan sarılırdı (60) biz sardık ikūç ğün (61) çocuĝa da Duz atallaradı, bāzısı ğızardı, o da makbul olur muydu ki (62) Duzsuz dénmecek dē (63) Duz atallaradı çocuk iyi olurumuş diri olurumuş, ğolayınan hastalanmazımış délleridi (64) derisi iyi olacāmış dē dénirdi (65) ğoltuk altılarına ğasıklarına üçcecik serpilirdi kī çocuk koĝmayacak(66)ĝırk basması ğoyunda da var (67) iyi ğırkmadın mı ğırk basar ğoyun ölür (68) saya ğünü olur bizde ğoyun bu dönemde ğırkılması lazım (69) üç ayānı bālayacaksın bi ayā serbert ğalır (70) amma hızlı olacaksın (71)ĝırklık basınca ciĝeri Patlarımış ište (72) sütü saĝıP geliriz, makineye döküyollar (73) āşam odlumuydu ya bastırık dériz, ğeçe açar sabah ğaPatırız amma dolaptan neden iyi olur (74) ğaymānı ayrı bir ğaba dökeler Peynirini öyle (75) bizim buranın küflü Pindiri var (76) onu da tuluk dériz biz tuluĝa basarız, deri yani (77) ğoyunun derisine basarız hamlarımız, Duzlarımız(78)unnan ğazırlar tertemiz mis gibi olur (79) tuluĝa basarız güzeden duru ğayrı Pindir(80)ğüzün açarız küflü olursa olur bazı da beyaz oluvérir(81)bizim burda küflüyü makbul sayıyoruz(82)eveli ğonu ğonşu toPlanır bazı oyun türkū édelleridi, bazı kirman varıdı iP ēridik (83) çoraP örerdik (84) çocuklūmuzda mı bizim bir beş Daşımız varıdı (85) evde oynayınca anamĝil ğızardı, bereketsizlik getiri evde Daş oynamayın déridi (86) bizi okula göndermediler, āşam olunca böyle ışık nārasın (87) gücücük bir gaz lambası oluru okulādenler etrafında ders yapallaradı (88) ha bide ğanavçe işlerdik, belki oya örerdik (89) halı dokuruduk (90) aralıkDa dokuruduk (91) bir odayı ıstar evi yaparıdı (92) buādar yetmemi

METİN 12

Kaynak Kişi: Recep ERGEN

Yaşı: 70 yaşında

Eğitim Durumu: okuryazar değil

Derleme Yapılan Köy: Kayalı /Karapınar

Konusu: Ocakçılık

(1) ben de termiye ocā var (2) dedemden galdı (3) dedem bağa sā elini vérdi (4) ben termiye cızdım tükürdümmüydü ya termiye geçer (5) bir gaç çok adam geliyor (6) gelen adamlarda memnun oluyollar (7) termiye cızıyoruz (8) termiyenin etrafını çeviriyorun (9) sağa sola geçmesin dé etrafını cızıyorum (10) böyle sağa sola da serPmez (11) üç ğulfü bir elam okuyorun (12) çiziyorun böyle adaları geçiyor (13) bana dedemden geşti (14) dedem inneynen yaparımış (15) ben inneynen bilmem bunun bi ğalemi var(16) o ğaleminen yapıyorun(17) dedem inneynen iyce ğanatırıldı Pis ğanını akıtırıldı(18)o Pis ğanı çıktımıydı tā iyi olurumuş (19) seninkībi neyim dēl amma nāhl ğaya gibi dōru (20) töbe geçmezdi (21) termeye böyle bicikillerimiş inne geçmezdi (22) cızdımın ğarşılında bir lira elli ğuruş vériyollar (23) onu vérmessen geçmez (24) onun afiyeti oluyorumuş göz aydınlı vérmem lazım (25) demir Para alırım kiyad Para almam (26) bir de Kendi ğanından birine mesela òluna ğızına olmaz (27) ona başka yérde cızdırmak lazım gelir (28) o da niye bilmem (29) sana bişşie dérin amma darılman dédim (30) dé bālım darılmam dédi

(31) behirdar ol bet görme, (32) kemik yala et görme,

(33) yedi sene sıtma Dutsun, (34) ondankiri dert görme

dédim (35) bir de baharın dédim (36) bir Türkü çīrayın amma darılma dédim

(37) azzīm yumurta olacak, (38) arĶadaşım ğız olacak

(39) ben bu oyunu güderin dédim.

METİN 13

Kaynak Kişi: Ayşe TUGAN

Yaşı: 81

Eğitim Durumu: Okuryazar değil

Derleme Yapılan Köy: Ortooba

(1) merdindēn merdindēn

(2) ölüyorum derdimden

(3) tasalanı tasalanı tasalak getirdik

(4) ortasından püselek getirdik

(5) ne déyim amma ben (6) oturun, sen otur sen müsafirsın (7) nérden gelirsığız (8) sen esKileri mi soracān millete (9) ben buralıyım dōma büyüme buralıyım (10) ğocadık amma bizde akıl fikir ğalmadı ki şinci (11) sor bālım (12) bizim buranın yémē mi (13) ne vār (14) topalak var (15) bamyamız var mēşur (16) bir de hoşmerimiz var (17) esKiden gelinin biri helvaya duz atılır mı atılmaz mı démiş (18) kime sorsam kime sorsām (19) yoldan dedenin biri geçerimiş (20) helvası duzlu ēmmi démiş (21) sen helvaya duz atılır mı atılmaz mı bilmen amma helvaya duz atılmaz démiş (22) hoşmerim has ğonyanın ğaymāndan yapılır (23) elīn_ozanınca alın (24) içine bir yumurtanın sarısını atan (25) hafif ııcık bi duz atan ki boazına durmasın dē (26)ğavırın ğavırın rengi gelincē hafif bi de su döken şekerini atan āzıyın hoşuna göre tamām (27)olsa da yések şinci (28) zamānı geçti (29) ācı ğurudu (30) şinci gülüm ğız isteme dé bişşī ğalmadı (31) ğızla olan annaşıyor (32) esKiden ana baba kimi münasīb gördüyse gidilirdi (32) ğız evine gidilirdi (33) babası vérecēse ğızım ben seni vériyom ne dén dér ya da démez (34) ğız da baba sen minasiP gördüysen dérdi tamām oldu bitti (35) izinnemeye ğadar ne ğız olanı görüdü ne de olan ğızı (36) şinci annaşacak nişanlanacak falan filan (37) geline ğına yakarken ilahi söylenir (38) o telleri bilmem amma (39) yeni yeni oyunlar türedi develi oyunu var definen oynanır (40) ğara tiren geldi durdu ğurbetin yolunu sordu dē türküler söylüyüller (41) ğırğ gün dōum yapan ğadına

gırmızı giydiriyiller (42)eveli yeni evlene gız başğa dūne gitmezidi (43) senin
gırkın onu basmasın dē (44) şinci gelin oluncu iki gün sonra başka dūne sür (45)
gırk basması çocuk büyümeS ufak galır (46) gırklı gelinde onun üstüğe varırısa
onun da çocū olmaS déleridi (47) gırğ gün başını bekliryleridi (48) yalnız
bırakmıyırleridi (49) esKiden inek dōum yapıncada inē bakmaya giren
gırmızıynan girip bakıyilleridi (50) çocū gırğlarıken gırğ daş dişirilir (51)
mezerden dişirilirdi (52) caminin önünden toplallarıdı (53) gırğ mezerden gırğ
tane daş dişirilirdi (54) onūla çocu gırğlallarıdı (55) esKiden öyleydi şinci o
adetler yok (56) gırğ daşınan gırğ gāşık da su sayallar (57) sonra bu çocūn
başından dökülür (58) çocuk ya annenesinin evine gidecek ya dedesinin yanına
gidecek (59) gırkı öyle uçacak öyleydi (60) çocūn dişi görününce diş bulguru
yaparız (61) çocūn ilk dişini gören çocā atkı atar (62) para atarız (63) bi iki
oynullar gızlar (64) üstüne gücün neye yéttiyse çerez fıstık alınır (65) Kenevir
menevir (66) ıcık îde olur (67) makas gönur, guran okunur (68) galburun üstüne
makas, kitap gönur (69) çocuk hangısını alırısa (70) kitabı alırısa hoca olur déller
(71) makas alırısa terzi olur déller (72) gālem alırısa öretmen olur déller (73) ha
ōle délleridi guzum işte (74)burda onlar olurudu (75) çoban yédi göyuna gitti (76)
ōlan yédi oyuna gitti (77) cocūken oynanımız oynunnār (78) daşı dikeridik (79)
düzgün bi daş alırik elimize (80) addıkmyıdı ya herkeş daşı dikerdi (81) üterdi
(82) oynallardı hōle (83)delānlılar aşık oynallarıdı (84) göyunun aşşı var bilinmi
bilmem (85) ha göyunun aşşını alıllarıdı onūla oynallarıdı (86) şaka édelleridi (87)
göyunun büyük aşşıklarını alıllarıdı şaka édelleridi (88) delānlılar oynallarıdı
esKiden şinci onlar yok (89) şinci çocuklara gösteriyon aşığı bu ne dīyor (90)
köyün ortasına bir de gıcırdan dikellerimiş (91) āğaçları birbirine bağladınmyıdı ortası
hōyle açık galırıdı (94) o ağacın üstünden gıvranırdıgızlar (95) delānlılar gıcarğan
gurallarıdı (96) şinci şē çıktı (97) adını sen söyle Park çıktı (98) Parkta oynayıp
geliyollar (99) esKiden Park yoğudu havluda oynarıdık (100) devir döndü Park
çıkı (101) sallangaç var onda sallanıyor (102) gızlar birikirdi bayram günü ip
atlallarıdı (103) delānlılar şorda aşık oynallarıdı (104) bili dérdik billa atallarıdı
(105) tahtadan dīrek yapallarıdı ondan atallarıdı (106) havanın yüzüne gaPallarıdı
(107) kim kimi yenerse (108) eveli öyleydi (109) şinci delānlılar ne oynuyō ne
oyun vār ne bişşē var yok (110) şinci telōn var hepsinin elinde (111) ben gārda
dipide gelin oldum (112) deyiş vérilmişim (113) o benim gārdaşımı aldı, ben de

onun ğardaşını aldım (114) ğardaşıma görücüye gittik (115) görücüye gittimiz
gızın ğardaşına da beni istediler (116) esKiden öyleyimişmiş (117) söz vérdinmi
tamam (118) benim seKiz gızım var iki de ölüm var (119) ölümün biri burada
onun yanında ğalıyorun (120) birinin evi de damın argasında (121) gızlarımı
tastasına gelin éttim gittiler (122) çocuklarımdan da mutluyum çok şükür (123)
şinci de torunlarım var (124) cehizim de namazlıha varıdı (125)işleme varıdı
(126) geçinin tüyünden uzun uzun filiklerinden geçinin tülü dokurduk (127)
işleme varıdı işliyorduk (128) ğaneviçe işlerdik (129) şinci ğaneviçe neyn
işlemiyollar makinede yapıyollar (130) inne oyası var (131) düğünden önce ev
döşemeye gidilirdi (132) şinciki gibi ayrı ev nérde (133) vérirlerise bir oda (134) o
odayı çakmaya gidilirdi (135) ğaçkişi gidilirse toplarırdık (136) gelinin ğayıtını
götürülleridi (137)duvarlara çakallarıdı(138) şinci o adet yok şinci masalara
döşüyollar (139) şindiki cehiz evelinin cehizinden ağır, bahalı (140) esKiden
Kendin elinde yapıyordun (141) şinci gelinlerin eli dēmiyor (142) ya okumaya
gidiyor ya şéye gidiyor (143) şinci temizlik de fazla eveli bunca temizlik
aranmazdı (144) bi cila süreridin duvara bir de yere süreridin tamām (145) şinci
ğağacan silecen zabānan temizleyecen öyle oturan (146) babam ğucakladı beni
at arabasına bindirdi ben öyle gelin oldum (147) yiğirmi yaşındaydım gücük olur
mu ne güccü (148) o zaman gızlar otururudu (149) şinci gızlar okuyor (150)
gelinlik mülünlük yoğudu (151) elbise giyyordun (152) içlik şalvar giyyorduk
(153) başlarımıza bir de fes varıdı altına gümüş innelik takardın (154) esKiden
ğayınbabaya seslenilmezdi (155) şinci buyur annecim buyur babacım (156) ses
hiç yoğudu (157) beyim öldüğünde benim büyük gelin dedeye seslenmeden gitti
(158) bu dédi ben de seslenmeyeyim (159) dédim bari sen seslen

METİN 14

Kaynak Kişi: Ayten ERGEN

Yaşı: 60

Eğitim Durumu: okuryazar değil

Derleme Yapılan Köy: Dereomca/ Kayalı/Karapınar

Derleme Yapılan Konu: a) acıgöl efsanesi b) düğün adetleri

-a-

(1) acıgöl esKiden köyümüŝ (2) hatta yakın zamanādan ıstarāçlarının göründünü söylüyollar (3) bir kimseler diyelim gayrı (4) bir adam misafir olmuş (5) ğadının birinden su istemiş (6) ğızım bir ıPrik çıkar abdez alayın dē (7) ğadın duymazdan gelmiş (8) adam başka bir ğaPıya varmış bir gelin (9) bu gelinin de üç cocū varmış (10) birini sırtına hop_étmiş ikisinin de elinden tutmuş(11)adam da ğızım arkana bakmadan çık bu köyden démiş (12) ne duyarsan duy ama sakın arkana bakma démiş (13) ğadın ŝindi oldū yere gelmiş ğum sēriye (14) dömüş bakmış arkasına ki köy göl olmuş (15) ğadında taş olmuş (16) arkasına bakmayacāmıŝ biŝŝē olmayacāmıŝ (17) çocuk sırtında gibi bir taş varya ondan ğalma

-b-

(18) ğarābārın düĝünü Perŝembe āŝamdan başlar (19) Perŝembe Teyzesinde ğına yaņarsa Teyzesi ğurudur (20) arkadaşları ğonu ğonŝusu toplanır Teyzesinin evinde ğına ğurudulur (21) Perŝembe ğecede dayısının evinde yıkanma olur (22) cumaya ğünü gelin hamamı gibi biŝŝē olur (23) gine ğonu ğomŝu gelinin arkadaşları toplanır oyun türkū eylence yaPılır (24) cumartesi ğünü de ğınacı gelir, damat tarafı gelir (25) damadın yēngesi, halası genelde yēngesi yağar ğınayı, gelin ālatılır (26) el ğınası yağallar (27) Pazar ğün gelin gelin alıcılar gelir gelin babaevinden çığar (28) damadın evine varıncak da gelin gireceĝe yere girmeden yüzellik kurusunu yağallar ki nazarı alsın dē (29) dambaŝıya biri çığar gelinin başından bulgur, nohut ŝker tuz saçalar (30) eve bereketiyle girsin démek (31) hā gelinin eline yaĝ vériyer onu kapıya sürer gelin (32) yaĝ gibi öyneŝsin buraya dé (33) sovan vériyollar ayānın altına (34) sovanı ğırdırıyollar gelin bu evde acı üzüntü görmesin dē (35) ğaynan desTéyi ğırıyor (36) āzına bal süreller āzı datlı olsun (37) ben bir bastım ezilmedi sovan (38) ben gelinlik de ğiyemedim elbiseyner çığtım (39) esKi ğadınlr gibi (40) babam ırahmetlik ğadifeden dağım aldı (41) zehrada başımı yaPtı (42) berbere filan gitmek yoĝudu (43) esKiden ğıŝ ekmekleri āŝamdan yoĝurulurdu (44) zabādan ekmek yapılırdı (45) halı doğunurdu (46) halı ipini Kendimiz eĝirirdik (47) boyadırdık (48) bazen bor boyasıynan yaPdık bazen de normal boyacılara véridik (49) halı yasdık doğurduk, seccede doğurduk (50) Selçuk dérdik Selçuklu onlardan doğurduk

(51) mesela benim dörd çocüm varısa hepsine birer doꞤudum (52) hayat ağacı var ilan bahçesi var (53) yere serileceklerin ğalın doꞤunurdu amma duvara asılacak olanlar ince doꞤunurdu (54) onlara aynaltı déridik ince olurudu (55) ben ğarābārın merkezinde oturdum (56) bunlar da köyünde oturūlardı (57) irecep dayınla aramızda on yaş var (58) irecep dayın başꞤa yérlere çok dünürçülē gitmiş (59) bende yéni okuldan çıktım yéni deliānlılıım sıra (60) ille buna gidin ille buna gidin (61) benim annennem de bunun deyzesiydi ya (62) irebiş abayı eline almış ille bana ayteni alın dē (63) bir ğün gine ben halı yastıꞤ doꞤurun (64) girdiler ben de nérden bileyin normal misafir dē (65) annennem dayım cennet deyzem, bunları bakışı bağa bir deĝişşik geldi (66) bunlar gitti neyse ertesūn annem bağa açıldı (67) ğızım bunlar böyle böyle dē bağa açıldı (68) sağa bakmaya gelmişler ne dén (69) görmedim ki ben ne diyeyin dédim (70) beĝenme şēn ne yoĝudu (71) arkada kezban ebenin evi varıdı daş evdi (72) benim seccedem namazlālarım çoĝudu (73) mıhınan çaꞤarıdık düşüdüşüviridi (74) tutmazıdı (75) abamın canı sıkıldı dopladı dürüyü bohçaladı ğoydu (76) bacım duttū yok duvarlar dédi kötü evidi (77) oralarda oturduk

METİN 15

Kaynak Kişi: Yüksel BİRER

Yaşı: 70

Eĝitim Durumu: İlkokul

Derleme Yapılan Köy: Karapınar Merkez

Derleme Konuları: Ölüm Adetleri

(1) burda halꞤımız tutkundur birbirine(2) düĝünümüz olsun cenazemiz olsun topyekün gitmeye çalışır(3)birbirine sahip çıkar(4) zaman deĝişiyor artıꞤ(5) eskiki örf adetleri uygulayan pek Ğalmadı(6) yeni yetişenler biraz daha kendi başına buyruk yaşamaya başladı(7) bu aꞤıllı telefon aꞤıllı televizyonlar çıktıꞤtan sonra büyüĝe küçüĝe saygı da Ğalmadı(8)bizler öyle deĝilidik(9) büyüĝümüze küçüĝümüze sonsuz hürmetimiz varıdı(10) amma şimdi o hürmek pek Ğalmadı(11) biraz üzerine varsan Ğarşı Ğoyuyor hemen(12)ölümlerde mefāt eden kişinin yaꞤınları selāları védirirler(13) belirli camilerde aꞤrabalar

dağınıktır(14) eş dos başka mahallelerde(15) selâlar verilir(16) ölüm ilan edilir(17) cenazenin ne zaman Kâlfacâ, nereden Kâlfacâ söylenir(18) halqımız hem burda hem de Kâlfacâ yerde toplanır(19) burada cenaze saati yaqınlaştı zaman cenaze yıkanır(20) hazırlanır, kefenlenir tabutuna konur(21) saati gelirken cemât cenazeyi alır(22) kabristana hareket eder(23) aralıysa araçla gider aralı değilse halqımız bu konuda hassastır çok toplanır birikiller(24) omuzda götürülür(25) kabristanda namazı kıılır(26) cenaze defnedilir, ikindinden önce defin edilir (27) dualar yapılır(28) ondonsonra mezardan çıkılır(29) Kuranı kerim okunur(30) okunduktan sonra cenaze evine gelinir(31) taziye amaçlı(32) cenaze evinde taziyeler kabul edilir(33) Kuranı kerimi bilenler okullar(34) Fatıha yaparlar dua yaparlar âmin dendir(35) belediye taziye çadırı kurar(36) gelen vatandaşlar taziye dileklerini çadırda belirtirler(37) taziyeler iki üç gün sürer(38) taziyelerde hatmi şerif yapılır(39) hatim duası yapılır cenaze için(40) dualara katılır, ölü evinde yemek verilir(41) cenaze evinde pek yemek yapılmaz bizim bura saolsun eş dos iki üç gün yemek getirilir(42) cenaze evine yemek yaptırılmaz(43) hatim duasının yemeğini cenaze evi oldu kadar kendisi veriyor son yemeği(44) cenazeyi kabire indirmek için cenazenin en yakın iki kişi iner(45) kadınsa mesela kardeşi varsa oğlu babası dayısı amcası indirir(46) mahremi olan kişiler olmalıdır(47) kocası indiremez, artık nikâh düşmüş oluyor(48) ana babaysa evlatları iner yine erkek olmalıdır(49) bunlar cenazeyi tabuttan alır(50) sapma dedimiz cenazenin içerisinde kible tarafa oyulan kısma yerleştirilir cenaze(51) yerleştirildikten sonra cenaze oraya meyledilir(52) başının ucundaki bā çözülür(53) ayak ucundaki bā çözülür(54) üzerleri beton kapaklar var(55) onlar konur sonra toprakla doldurulur(56) sonra ikücuna da taş dikilir(57) son duası yapılır sonra talkın deriz ölen kişiye hoca talkın verir(58) cenazeye hitap eder yan(59) ondonsonra vatandaş ordan dılır(60) bizde yedisi kırkı ellikisi olmaz amma gücün yeterse arkasından yemek yedirebilirsin(61) mevlüt okutabilin, hayır hasenat yapabilin(62) eskiden evin damına baykuş konarsa o evden ölü çıkacana işaret olurmuş dellerdi(63) ölen kişinin eşyaları fakir fuqaraya dılır(64) yaqınlarına verilmez, iyi değil deller

METİN 16

Kaynak Kişi: Tefrika UZUN

Yaşı: 85

Eğitim Durumu: Okuryazar Değil

Derleme Yapılan Köy: Hotamış

Derleme Konusu:

(1)iyiyiñ iyiyiñ de nérelisin(2) ğayallımın(3) hotorafımımı çekecēn(4)ben nāl mı gelin oldum(5) ğüz vātı gelin oldum(6) gelinlik giymedim(7)cuka giydik, fesimde varıdı(8) innelik varıdı oya varıdı(9) bu kim ğızın mı gelinin mi(10) iyimin-bizde iyiyik(11) dā gelin étmedin mi(12)okuyunmu(13) nōldun(14) öretmenoldun(15) isminney(16) ğözelmiş(17) adım tevīke(18)türkmenik(19) arabaynan gelin çıktık(20) cehizim varıdı(21) on iki yastık beş namazlā iki yatak (22)atmalı dokumayı bilirdik amma unuttuk(23) dede ğırğ dōrd yaşında mefāt étti(24) öleli ğırğbeş sene oldu ben de sēsen beş yaşıdayım(25)esKiden orāla ekin de biçtik sürdük (26)atınan öküzünen, üç atınan sürdük, gelin olmadan öküzünen(27)tinās attık(28)badās dédiydik(29)kirmennen iPeğirdik(30)çoraP ördüm kazak ördüm

(30)üç ölannan bir ğızım var(31)olanın biri bura biride dışarıda(32) atlar eveli yaylıma giderimiş(33)ordan at ğunnamış(34)at ğurumuş ğitmiş(35)alavratlar binerimiş(36) ordan bu at niye ğuruyır démiş(37)atın üstüne bir ğara dakı dakalım(38)çizelim ğitsin at dimiş(39) oraya varmışlār atın binmiş üstüne alavradı(40)bir ilēn hamır yōrmuřlar(41) ekmē étmişler(42) haydi yırt bahalım démişler(43)çocukların olmadı mı(44) ğöğüslerin sızılamadı mı déllerimiş(45) hamır çok gelmiş(46)gel belet kes keset démiş(47) étmiş étmiş saç ğızarmış(48) ğolundan dutmuşlar(49)saçı yanmış bi dā cinsimizin kökümüzün uğramıcan(50) bizim cinsimize kökümüze ūramaz

(51) yiğirmi ğün yarı ğırğı (52) ğırğ ğün tüm ğırkı çocūn (53)içeriye su dolduruyur (54) ğaşşınan ğırğ su sayılıyır (55) ğırğ dař topluyur (56) onūla çocuk yunurumuş (57) evlere serpilirimiş (58) çocuk böyle ğırkılırimiş (59) bunun ebesi

türküydü (60) çek deveci develerini dolansın (61) dolansın da cavır dölü dolansın (62) elli direm Pırasan çıra yakta gonyalıyı arasan (63) çek deveci develerini sulansın, çek deveci yorganını üşüdüm dé çığırıyirdi

METİN 17

Kaynak Kişi: Mercan SOYLU

Yaşı: 63

Eğitim Durumu: okuryazar değil

Derleme Yapılan Köy: ORTOOBA

Derleme Konusu: Geçmiş Hatıralar

(1)hoşgeldin(2)aslen bēn camili kóyündenim(3)babam ölmüş, ben üçyaşındiykana ölmüş(4)annem hotamışa göciya gelmiş, beni de yanığa almış(5) hotamışda böyüdüm buraya da evlendim geldim(6)burıya has yémeklerimiz var gızım(7) yoğurt çorbamız var, pirinçli çorbamız var salçalı(8)yaPrak sarmamız var, toPalāmız var(9)ne istersen var(10)bu hanımğız bağa soru sarmay gelmiş ben de cevaPlıyırım(11)ğız isteme, varın allān emri Peyganberin gavli benim öluma senin gızı istemeye geldin dénir(12)ğızın gönlü olursa olanın gönlü olursa olur(13)şinci zati herkeş Kendi buluy(14) o düğür işi de kağDı(15)nezaketen yinede düğür düşülür(16)ğız allān emriylen istendimiydi ya ağız tadı yénir(17)nişan günü de şerbet içilir (18)galan zaman da olan evi gız evine getiriy(19)ğızın cehizi şincī havlısı olur(20)mıtvak Dakımı, oda Dakımı yaPan yaPır da yaPmayan da yaPmıy yapmadan gidiy(21)biz işleme yaPardık(22)ganevçe işlerdik, duvara çakmaya işleme işlerdik(23)yastık örtüsü işlerdik yaygı diriz biz ona, namazlā işlerdik(24)kirmen eğrir halı yastı doğurduk(25)biz iyleydik(26)ğına gécesi herkeş gelinin etrafında dönür, sonra gelin oturuy(27) gelini alatmak içit türkü söylüyer, oynallar(28)ilk çocüsa ya da bir evin bitecik gızıysa anası arğasından iyi ağıt yağar(29) sen benim görPemidin şinci gelin mi oldun, sen benim elim golumudun dē anası ağıt yağar(30) gerçi şinci cenazede bile sesli ağlanmiy allā isyan étmemek için onüçün çok sesli ağlamazda gine de ağlar(31)önceden cenaze giderken da yağılıydı, gelin çığarkene de yakılıydı amma şinci Pek galmadı(32)iyle ağlamak da ne biliyin

cahillikmiş(33)rabbim bile dīyki ben vėrdim ben aldım size noluy sۆzüm yabana köpeklerin āzını bāla dėrimiş(34)cenazeye eziyetimiş sen ağladıksıra o orda şişōrumuş(35)benim üç gızım varıdı(36) üçü de gelin ęttim (37)amma ben hiç ağlamadım(38)saPrėttim ağlamadım(39)ben bu hacı dedeni aldımda yüzünü görmedim (40)o da benim yüzümü görmedi(41)mesela bir de sādıç olurdu(42) şinci eveli bir motur arabasına gelinin ne ciyizi varısa yüklenirdi(43)ōlan evine giderisi(44) o anda da ōlanın yanında da bir sādıç olurdu(45) diyelim ki halı yastı gıcaklıyan damadın yanığa gāçardı(46)varan vuru varan vurudu bi ton dayak atallarıdı(47) sādıç ne gadar güçlü olursaogadar damadı savunur görürüdü(48)sādıç güçlü olmasa damat tavatır dayak yėyir(49)mesela gelinin cihiz sandı gelinle bir çıkar evden(51) amma gelinin bacı gardaşı varısa yoğusa ağrabası sandın üstüne oturudu(52)damat eve girdimın ayakkabıları alınır saklanırdı(53)damat hem ayakkbıyı gurtaracak hem sandı (54)bizim burda yeni geline, asKere gidip gelen ōlana, hac umre dönüşü yaPan hacılara bir de yėni ev araba alan kişilere ğurban kesilir(55)asKerden gelen ōlan kesilen ğurbanın anlamı burnu bile ğanamadan sāsālim gitti geldi dé(56) yėni ev alan Kişi kestı ğurbanın ğanını evin duvarına yėni araba alan da tekerine sürer (57) ğaza bela vėrmesin dē(58)bir ğoca ğarı ināşları var oluy mu mesela ğeçe sakız gevdirmezler bize(59) neymiş ölü eti çiğnen dē iyi olmaz diyiller(60)annaDiyrim(61)güccūken oynadımız oyunlar varıdı(62)beş Daş oynardık, ğıf oynardık(63)odalar yapardık ortaya da bir ocak yapardık(64)oyunun sonunda da ğar mı yağcak, yāmur mu yağcak dē bekleridik ğıf da(65) beş Daş oynatmazlardı ki Daş oynama ğıtlık gelir dēlleridi(66)elimizin üstüne ğor atardık

METİN 18

Kaynak Kişi: Şenel GÜDÜL

Yaşı: 52

Eğitim Durumu: İlkokul

Derleme Yapılan Köy: Dereomca/ Kayalı

Derleme Konusu: Halk Hikāyesi

Kesikbaş Hikāyesi

(1)kesikbaşın ğafasını dév yémiş(2) o da hazret efendimize şikâte gitmiş(3) hazret efendimiz beş yüz ğulaç kefenini alır(4)kesikbaşı yérden ğaldıracā olur ğaldıramaz(5) kesikbaş düldülden hızlı giderimiş(6)gide gide gidē varılar ki bir ğuyunun āzına(7) bu sēr hazret efendimiz kendirin bir ucunu bir ğayaya bağlar bir ucunu da Kendi eline alır(8)kak başı kak ayā dōne dōne(9)ğuyunun dibine iner(10) orda oturur(11) yarım saat oturduktan sonra akli başına gelir(12)orda baksa ki beş yüz sünnü Müslüman elleri boynunda bālı(13)ciğerleri evelinden dālı dé söylüyor(14) orda kesik başın ğarısına diyor gök zehiri sarayı nur eylemiş(15) tanrı gönlünden yar eylemiş diyor(16)ordan da dévin sarayına gidiyor(17) varıyor ki dév gözleri kümpet damībi yanar(18)ğolları şahı çınar gibi diyor(19) orda ali seni yésem dünyada sünnü Müslüman ğomam diyor dév(20) hazreti ali efendimiz diyor Parnak getir tanrının birlīne iman getir diyor(21)bin yaşıma geldim din ğaygısı yémedim diyor(22)Parnak getir dédiyse de olmuyor(23)hazretāli efendimiz ğılıcı çekip boynunu kesiyor(24) kesti devin başını desti saray başına diyor(25)Müslümanları hēp çiziyor(26) ğuyunun āzına geliyollar (27)hazretāli efendimiz bir duva ediyor(28)Kendilerini ğuyunun āzında buluyollar(29)ezrail doğan oluyor cebrail güvercin oluyor(30)bu bunu ğovalıyor tabi(31) hazretāli efendimizin yanına geliyor(32) virgel avımı diyor ona(33)o da diyor adam acı tatlıdır özüz étmek gök müdür kendi etimden véreyim diyor(34)hayır benim avımı vir çocuklarım aç bekliyor diyor(35)alıcūşu adam acı tatlıkendi etimden véreyin diyor(36)boyacı silkindi oldu Cebrail doğan silkindi oldu Mikail

Kerem ile Aslı

(37) kerem bir keşişin ğızına vurulmuş (38) bu keşiş ğarısını ğızını almış ğaçmış(39) ordan ğaçınca erzuruma varmış (40) varınca şindi kereminde arkadaşı varmış sofı (41) bunnan bunların Peşine düşmüşler (42) giderkene böyle bir dāin etēne varınca bunarı bir dipi çevirmiş (43) illere de baharınan yaz gelir bize neden yāmurunan ğar gelir dé kerem orda sazına sarılır çalar(44) ordan erzuruma varılar(45) erzurumda bulular bu sēr de erzurumun ğazası var tercan var(46)oraya geçeler(47) kerem otuziki dişine aslının anasına çektirir(48) erzurumda bulmuşiken yitirdim Tercan da hasta oldum yatırdım(49) bunun ordan kerem oldūnu bilince (50)ordan haydī ğaçallar Suriye halebe geçeler(51)bunlarda sofuyunan kerem bunların Peşine halebe gideler(52)halebe varınca bunlar tabi

kerem sazını çalıP éderkene haleP Paşası bunu huzuruna çağırıyor
keremi(53)kerem annadıyor biz böyle böyle filan yérden geldik(54)neyse aslıyan
keremi birleştirirler(55)aslıya dér kerem sazınan mı sözünen mi(56) o da diyorki
çöz entarimi de nasıl çözersen çöz(57)sazı çalar çalâr(58)keşiş de sihirli bir elbise
yaPTırmış ki otuziki dūmeli(59)kerem otur biri çözüvérmış(60) bir dūmeye
ğalınca yeniden Takılırmış(61) ulen öyle öyle Sabah ezanı okununca kerem bir ağ
çekiyor(62)ah çekmesiyle āzından bir alev çıkıyor(63)kerem orda yanıyor kül
oluyor(64) aslı dérsen kül etrafa dāılmasın dē saçınan süpürükene aslı da
saçından dutuşuyor(65) o da yanıyor(66) ikisinin külü birbirine ğarışıyor arzınan
ğamber bunlar birbirlerine aşık olmuşlar(67)arzının anası ğamabere vérmek
istememiş(68) vérmek istemeyince arzınan ğamber birbirlerine
söylemişler(69)arabatlari hīzlı, arağoyun gider tazı ğuzulu ne var arzım bilezzīn
üstünde yazılı diyor ğamber(70) o da diyor arabatlari gider hīzlı ğarağoyun gider
tazı ğuzulu bilezzīmin üstünde arzı ğamber yazılı diyor(71)ğaya dibi ğuyTuluk su
gelir tuluk tuluk né var arzım bilezzīne muştuluk diyor(72)ğaya dibi ğuyTuluk su
gelir tuluk tuluk bilezzīme bir canım var müjdelik diyor(73) öyle öyle ne var ki
ğambere vérmeyollar(74)şindi anası süTünü sağ yor aş Pişiriyor(75) orda de arzıya
diyorkine aş Pişmeynen loş olmaz yiyenler zeroş olmaz(76) gel yiyelim ğız arzım
sūdūnen ğarışalım diyor ğamber(77) arzı da diyor (78)aş Pişmeynen loş olur(79)
yiyenler zeroş olur(80) gel yimeyelim ğamber sūdūnen ğardeş olur(81)

METİN 19

Derlenen Kişi: Zekeriya YAYLALI

Yaşı: 54

Öğrenim Durumu: okuryazar değil

Memleketi: ORTOOBA

Derleme Konusu: Ocaklık

(1)dedem ırahmetlik temrā yazıyordu(2) onda el varıdı, onū elini aldım,
yazdımmydı geçiyor(3) ğorkuluk ocā var, sınıkçı ocā var(4) misal ğorktun ya
doktura gidiyor geçmiyor misal(5) ğorkuluk ocāna gittinmiydi geçiyor mesela(6)
kurt mu var tükürüler , ğızıl ğızıl olur tükürdü mü geçer(7) misal yeni doğan

çocukta ğurbacık olur ğafasında onun için ğurbacık ocā var, bir ğurbayı bacaklarını ayırıp ğoyuyor ğan akıtıyor ğurbacık geçiyor(8) sarılık ocā var, önceleri insanın ğözüne bakınca annarlarımış sarılık oluP olmadīnı(9) sarılıksa alnına ciletinen cızgı cızallarımış, ğan akıtıllarımış(10)yılcancık ocā var mesela(11) bizim buralarda misal arabaynan ğaza yaPTımıydın ğorkar bi dā arabaya binmiyivirise ödü ğoPtu dériz(12)ödü ğoPana da ğardaş ğanı déller(13) ğutsal toPraklarda bulur(14)ğırmızı bir ğan gibi biřřī(15) ğörünüşü cam gibi de onu ğıralar suya ğarışTırillar (16)onu da ödü ğoPan kişiye içiriller

METİN 20

Derlenen Kişi: Kazım MIRISOĒLU

Yaşi: 78

ÖĒrenim Durumu: ilkokul mezunu

Memleketi: HOTAMIş

Derleme Konusu: Köyün Tarihi

(1)merebā, hoř geldiĒiz(2)hayırdır()bumu dédi(3)hayırına ifade almassız(4)araştırma yaPıyon(5) ne araşTırması banka araşTırması mı(6)biz ne Kültür biliriz biz bir cahil adamız(7) söyle bālım(8)nérelisiniz(9) ğayallı mı, adamın çıkmadī yérden gelmisiz(10)hadi bālım söyle(11)namaza gidicēn(12)bu iřin adamısın da ondan sordum yani(13) belediye bařĒanını ğaybēttik(14)ferāť ānın ölu ali(15)recep esKi bařĒan(16)hakīki türkmenik(17)tüm Türkmen bu köy(18)suriyeden irakdan gelmişler(19) esas hotamış ismini bura şabanlı köyü buradan bu tarafı ayrı(20)ilk kurulan şabanlı köyü, sonradan aksaraydan gelmişler(21)hotamışa asıl simgesini adını véren şabanlı köyü(22)ortōba, kayacık, çiĒil, buralar tamamen bizim ırkımız(23)Ēayrı hotamış simgesi nérden geliyor bilmiyorum (24)Suriye taraflarından gelirken acaba oralarda hotamış diye bir yer vardı da onun adını mı aldı (25) mesela raĒĒa var bizim şabanlı var ordan ismini almış olabilir(26)acaba burda namlı şanlı bir adamı varıdı onun ismi mi Ēondu (27)elli avradı oynadırlar düĒün yapallar(28)Ēeçe Ēündüz çalgı çalallar(29)geçen sazlıPınarda düĒün varıdı tam elli avrad varımış(30)esasında Ēaldırıldıydı(31) şindi gine adet oldu(32)burda duva, bayrak dikme, yémek vérmeye devamlı duva

yapılır(33)burda éppī yāmur yāmadıydı yāmur duvasına çıkıldı(34)camī umumu toPlanır, yūsek bir yere gidilir, ğurban Kesersin otuz, kırk, elli, yémek dökersin(35)evelki sene şükür duvası yapıldı gine aynı yapıldı(36)ben bedduva yapmam ben amma bizim burda bir adam varımış(37) ölu Pek hayırsızmış, bir gün sanırsam babasına el ğaldırmış(38) el ğaldırınca adam da démiş(39) Kendi göynēnin yanına güccük göynek asılmasın démiş(40) ölunun hiç çocū olmamış ğayrı dē duyduk

METİN 21

Derlenen Kişi: Hatice DUMAN

Yaşı: 1944'lü (76 yaşında)

Öğrenim Durumu:

Memleketi: Karapınar Merkez

Derleme Konusu: Mâni

(1) iyi günler hanımım (2) ben bin doğuzüç ğırğ dört dōmluyun (3) sevgilimden ğaldı sigortalıyım (4) ölüm var bōyük õretmen yanımda ğalır (5) onnan yaşıyoruz (6) güccük ölüm evlendi, ğızım istanbulda (7) tā ne déyīm (8) haytalarmanız dumanlıya gelin geldik yığirmi yaşında (9) yavrım ğolayıdı esgiden amma ıstar çoğudu (10) ondangiri işlik şalvar Dakımdı (11)etek entāri yoğudu(12)car giydik gelin olduk hanımım(13)gōzelce tanışılardı ondangiri gelini alır gelilleridi(14)mani bilirin

(15) evlerinin önü makat

(16) ğaraPınarlı tüm sakat

(17) ben yandım aşğın nārına

(18) meyletmem dünya malına

(19) ben ölürsem mezarıma gelme dédi sevgilim gidemem ben mezara

(20) benim sevgilim ğirğ_ üç yaşında mefāt étti size ömürler(21)asKeriye servisi çarPtı(22)berberidi balĝanda yazıcıydı(23)ben on beş sene dış ĝaPının altında yattım(24)saframda Daş varımış(25)bana da yaban innesi yaPtılar(26)dayanamıyacak dē(27)o inne de Daşa dokundu ciĝere yapışmış zatī(28)moralimi bozdu(29)deli dē adanaya attılar(30)ĝafayı bozdu bu çatlak dē adanadāki hastanelere (31)kâmilim aldıĝeldi(32)malımız da gitti canım da gitti(33)şinci iyiyim şükür(34)ameliyet oldum(35)rahatladım(36)şurdan üç kanalıynan safra Daşını alıvérdi ĝurtuldum(37)diline sālık çok çektim

(38) çok vérdi felek derd vérdi dermanını serdi

(39) bu tükenmem yaramı toktor tabib bilemedi

(40) bildi amma on beş sene dış ĝaPının altında yattım_āladım (41) ĝusura bakman üzmiyim sizi (42) estāfurullah tükmain racina ilallah şeytan duası (43) müvtüye üç soru sordum da bi netīce véremedi ĝaçtı camiden (44) estāfurullah tükmain ve tükmain racina ilallah bu duayı abdes alırken okuyacan (45) tükenmez da ilahi mâni (46) dur bi su içim de

(47)dünya handır han_ içinde

(48)yaşar onun can_ içinde

(49)dünya gibi gelir geçer

(50) insanōlu gam_ içinde

(51)annadın mı

(52) sallı musallaya gelindiĝinde (53)sallı musalla nere (54)ĝabirin ordā musalla ölünce oraya ĝoyacaklar ya

(55) sallı musallaya gelindinde

(56) üzerine namaza duruldūnda

(57) ĝomşuluk hakkında soruldūnda

(58) rızayı ĝıymat biçenlerden ét

(59) ğabire varmadan ğomşuluk hakkı başlayacak sallı musallāda

(60) dört Kişi omzuna bindin zaman (61) binecez salın üstüne

(62) ğabirlik şerine indin zaman

(63) ebedi haneye girdin zaman

(64) rüyada manayı seçenlerden et

(65) gün geçip Kefenim yırtıldında (66) Kefen yırtılacak

(67) gün geçip Kefenim yırtıldında

(68)tenim sıratlara sürtüldünde

(69) çoban nizamında tartıldında

(70) rızayı ğıymatbiçenlerden et

(71)tükenmez hanımım(72)ğulāma ğulakçık Dakdılarda kâmilim Dakdırdı
öretmen, şinci müdür yardımcısı oldu(73)ğüccük ölüm evlendi hoca(74)kâmilim
benim yanımda(75)evimiz yıķılacadı durdurduk(76)müdüre gittik anğaraya gittik
başbağana gittik(77)iki sene müsāde ettiler(78)ben hastalandım elin evine olamam
dē(79)şu mahalledē evler yaPılacak(80)ona çıkācan(81)evimizi Kendimiz
yıķtıracāz(82)hükümete yardım(83) onnan da evimizin yerine Park yaPılacak(84)
Allah sālık vėrsin(85) bin douzyüzğirğdördlüyün yetmiş beşi bitirdim heralda(96)
sen sağol ğuzum

(97) felēin altın Kışkı

(98) kâmilimin ömrü boşa geşti

(99) gel felek isPağ éyle

(100) hangi ğünüm boş geşti

(101) üç yaşında babadan oldun (102) ğirğ üç yaşında sevgilimden ğaldım
(103) kâmilim evlenmedi bana bakacān dē (104) kimse bakmadı (105) otē ölüm
ğızım bakmadı (106) kâmilim bakar öğretmen (107) torunlarıma harçlık gönderrin

séydişehirine afyuna (108) onnar telefon _eder babanne harçlımız bitti dē çinke başıynan (109) babam ben üç yaşındıykan apandısdan şehid_olmuş (110) gani gani saol diline sālİK (111) gelin çay içelim (112) güle güle

METİN 22

Derlenen Kişi: Ummuhanı ALAN

Yaşı: 85

Öğrenim Durumu: Okuryazar değil

Memleketi: Karapınar/ Öbektaş

Derleme Konusu: Hatıralar

(1)lokmanda okudu zengende(2) hı o da ikizliydi(3) gıyucunun ölu(4) gıyucu dēlleridi, nūreddin var bir de ğardaşı (4) onnar ikārdaş var gayri ya(5) genşlikden hiçbir zillet almadık ya_vırım(6)çalışacāz da ekmek yiyecēz dē cırmalardık durduk ya_vırım(7)ğayalının üstünde ekin dērerdik(8)hayvan varısa var yoğusa yayak gıderdik tē horaya(9)dā sāmaya çıKardık(10)bizim genşlik gibi irezil genşlik geçiren olmadı annadın mı(11) yannız sırsıl canımız varımız ölmedik(12)sırsıl canımız varmış, allān vērđi güne de şükür ameliyet bir kötü hastalık da geçirmedim (13) allahın bugünüme binlerce şükür(14)elimden geldik ğadar namazı da tüm ğılamaz _ oldum(15)ğıların da ne okudümü ne ğıldımı bilemem(16)namazımı da ğıların ğaçırmam(17)ğıların namazımı da tā acızlīm yok(18)nōreyin hay ya_vırın da bu halimizle giriP çıkarız(19)Allah yardım étsin zabahlarādar bir beş yüz tesPühüm var(20)bāzı yēđi dolanırın bāzı beş dolanırın(21)ba_zı üç dolanırın bāzı hiç dolanamam(22)bazı uykusuz ğaldīm olur(23)uyuyamadım ğün de olur(24) allah bize böyle çilleli bir ömür vērmiş(25) bu özğızın(26) ğaççocūn var(27)ölan ğız(28) allah sālīna bāıslasın(29)çocuklarını da okutmuşundur(30)ıstanbulda, ıstanbulda bizimde torunlar var yiğenler ğardaşımmın uşā var(31)allahım yardım étsin(32)çocukların zihni açıolan iyi kötü okuyayın dēr(33)okumayan da var ya_vırım(34)benim çocuklar torunlar çok okumadı(35) yalınız şindi ekmek davası dē cırmalıyorular(36)sığıra bakallār, saman çekellēr, iş görüllēr(37) benim ölan var davar güder taha(38)yaşı atmışı geşti(39)beş altı geçisi var dā avradı da hordan ameliyet oldū(40)édip de geçinin

gōsüne hōrtumu sıkıP da dayayamaz(41)İraşırken vahat geçerkene hava gidivériyoru(42) ben başından dutuvérin altı yeddi geçileri var güneşe sağalar(43)annadınını biz böyle gün geçirdik işte(44)bizim geçirdimiz günü hiçbir köylü geçirmedi(45)kötün geçirdik(46)amma bir hastalık gelip geçtini bacımın ölu varıdı âmet hoca gecece bilin mi bilmen ilazım (47)ulen şēde kokarkuyuda eğretmeniydi(48)ğanser _ oldu öldü gurtaramadılar (49)o da mı ganserden öldü (50) allahım kötü bir hastalık kimselere vérmesin (51) vérdīnede ecir vérsin (52) ağlım érermezdi(53) onaltı yaşındaydım(54)iyi ğafa vér(55) bizim bir fadime cici varıdı onda iyi ğafa varıdı(56) benim ğaynatayı vurdular köyde(57) bir ölanla bir anaydı eve giremeyivérdiler(58)bizi yoldaş, akrabalar bizi ğaçırivéyirdi(59)bunnara yoldaş geldik(60)ağlım érmezdi hindiki aklım ossa(61) ğaştım dē de anam babam baña cihaz vérmədiler(62)bişşē de vérmədiler(63) anam babam tarafı fakiridi(64)anam babam tarafından ne bir sahanım var var ne bir yatām var ne dalımda bir elbise(65)onaltı yaşındaydım(66) onaltı yaşındā çocuk nādan olurda sana nādan ğarı olur da nādan ana olur(67)irezil olacān belliduru(68) éller hindi cırmalar aylık alacān, aylıklı herif alacān dē, hindi aylıklı māşlı olmayanı almıyōrular(69)evi olmasa, arabası olmasa almıyollar(70)sēsen yaşındā avrat araba isteyoru, izinneme isteyōru, aylık isteyoru, mayış isteyoru(71) aylıklık neresi ğalmıssa(72) parayı yīysalar ben nédeyinde(73)ben segizyüz lira alırın hindi aylık, yéter(74)āzıma aldīma da binnerce şükür(75) hōkūmet elimizden Duttu ğuzum(76)annadın (77)onu vérmeseler kimin yanında nōrüyrücūk(78)allām buğünümüze çok şükür(79) bizler bişşēye yaramadık, keşke yapın yaŵrım(80)ağlımız érmedi cāl bulunduk(81) delānlıydı, hastalamış genşlīnde el başlarında bürgüyle yatırdı benim herif(82) éde éde çevirdim(83) bu sēr de ğalP hastalına Dutuldu(84) beş sene hap ğullandı(85)ğılcal damar ğapalıymış(86) ğalın damar ossa édecek doktor da ince damar oluncak édemedi(87)hindi édeller ince de ğalmadı ğalın da ğlmadı hepiciñi édeller(88)allām sizi mesut étsin (89) iyilerle yaşatsın(90)iyi günler görün(91) allām onandırsın(92)kötülere çattırmasın(93) bu evi ikārdaş yaPmışlar, dörd göz, iki iki almışlar(94)buraya onları geçirdiler horaya da biz geçirdik(95)bizim altımızda izbe var onnarınkinde yok(96) étiyle ğavga étmeyiz(97)dōşümüzde yōk, çekişimizde yōk(98) canımız sıkıldımıydı birbirimize anca ğonuşmayıvirriz olur(99)yalıñız da olunmuyor(100)bāzī da küstük(101)küstümüzde oldu, eyi oldumuz da oldu(102) bunun varıdı heral yedi mi çocuk, segiz de benim varıdı(103) çocuklarımız dōğüşmezdi(104)böyle bir

ğabileydik biz(105) çocuklarımız doğuş bilmezdi biz de çocuğun doğuş çekiş
étmezdik(106) geldik geçtik(107) onarın burda oldū bana bir guvvet(108)
bağımızda bir, darımızda bir(109) başğası geçinmez(110)nīdeden bir adam geldi
patatiz satar(111) nahal geçindiniz siz dē adamın betinētti(112)herkes hağgına
irazzı oldu geçindik(113)uğurlar olsun(114) allah uzun ömürlü étsin(115)ak yazı
yazsīn(116)hayırlı günner geçir

METİN 23

Derlenen Kişi: Nedime ALAN

Yaşı: 80

Öğrenim Durumu: Okuryazar değil

Memleketi: Karapınar/ Öbektaş

Derleme Konusu: Hatıralar

(1) nihayet varıdı éldū, ğaraman éldū (2) hayāti yoğ bizde (3) öncel mi,
bacımın ōlu (4) dursun var bir de, sultan bacımın dursun (5) anası éldū, ilk önce
o éldū de dursun bitēcik ōlanıdı(6)ayān ārıdı hay ğardaşım gel çón
şoraya(7)ğardaşımışte ben tē atmış sene olmuş gelin geleli(8)doğuz çocūn
bóyüğü benin(9)dördde analığdan varıdı tek bitecik ğaldı(10)o da hazār bacımın
ōludir(11)biz öt kókūbi ēğşi hep ağraba, dālmışsız(12) insan birbirini unuDuP
gider(13) insan ot kókūne benzer birbirinden ayrılma(14)ııcık var
ağrabalığ(15)belki de beñzerizdir(16)dudō ğlunun ğarādili bilinmi kepezde ha o
benim öz dayım olur(17)ōlu olmayvėrdī, avrattan ğız oldu ōlan olmadı,
ğıçīşladan ikiz ğız aldım dē, avratta tēz éldū(18)o da ne bileyin ğalPten mi
éldū(19)mustānın hanımı değı l alinin hanımı da değıl adil dayımın avradı döndü
cici (20)be dudō ğlunun ğarādilin öpeöz yiyeniyim aşşādan (21) kepezin
ğaradōlekde anamın hağğı varımış, ne aradık ne sordük, doğuz, on çocuk var kim
nédecek(22) kime ne düşecek(23)bakılmadı da gidilmedi de(24)yalınız dayımın
ōlan aliyi bilin mi(25) alisi var mustāsı var bir de bóyū ōlanda yaşar varıdı
sağatıdı(26) istanbula götürdüler(27) amma élük geldi(27)askerlik kiyadyla élüm
kiyadı bir gelincek dayım çekemedi de akciyer hastalığı oldu da éldū(28) efile
çocū oraya saldıydı(29)insanōlunun başına gelmedik ğalmaz(30) bacımın biri de

Kötüköyde(31)onun hacı mîstâ İstanbulda(32)gelmezler anam onnar gelmezler(33) bacılarının êlüsünedân gelemediler(34)işte höyle geldik geştik(35)atılaēldim ben(36)birimiz bi tarafından birimiz bi tarafından höyle dayandılar(37)ondankiri yüzümde al var(38) hindik akkēn giyviriyollar gūzuluğa giriviriyollar bişşē yok(39)hindi atılan gelin geldim yüzüme alı örDDüler(40)ondankiri de tā ekizliden dolandık(41)tē horda bir yayla varıdı oraya yayan çıktık(42)ben atayın üstündeyin deve de pırtım var (43)o deveyi de çeken ayrı, atı çeken ayrı dayanan ayrı

METİN 24

Derlenen Kişi: Hasibe Akbay

Yaşı: 87

Öğrenim Durumu:

Memleketi: ortooaba

Derleme Konusu: Hatıralar

(1) ben Kendim hotamışdanım, buraya gelin geldim (2) noliyim ben bişşē bilmiyrim, görmiyrim (3) ağlım her şēye ermiyiri (4) evlenen gelin olan oluy, viriliy, alınıy(5)onları biliyrim başka ne biliyim gūzüm(6)burıyı bilmem gūzum ne bilecēn(7)esKiden düğünler ğınacı oliydi, şekerçi geliydi(8)ğız başı oluydu amma gözēl oluydu(9)şindi ğızım ne biliyin boün bir ğına olacamiş millet bir toplaniy(10) yarın geliy bir şeker dağılacāmiş millet öyle bir toplaniy(11)hayal oldu gūzum iş yok(12)devir dönmedi adamlar döndü(13)devir neye döncek aynı duruy(14)gün aynı duruy işdā(15)boyuna gelin oluniy gūzum burda ne biliyin(16) muhtarın ğızı gelin olacak(17) cehizimde bir Keçeynen yatak varıdı gūzum(18)halı da yōdu(19) dōru halımımı konuşuyın(20) bir ōsüzüdük babamız yōdu(21)ğardaşımız da yaPmadı(22) üç ğızıdık (23) geline ğına yanılırken sen söylenirdi(24) söyliyirlermiydi biliyrim gūzum(25) unuttum gitti hay gūzum ğurban oluyun(26)sene ğaç oldu gūzüm (27)ne zaman evlendim bilmiyrim ki(28)ōsüzüdük nayli vērildi nayli gidildi bilmiyrim(29) şindi de başımıza adam öldü(30)tüm ğaybēttik o(31)Allah kimsenin başının adamını esmesin(32)işte bīyle oldu gūzum(33) başğa da ne annadıyın gūzum(34) esKiden de gūzum bir Türkü

varıdı(35) çözü de al mustâli dē(36) Köyün birinde bi çoban varımış(37) çobanın da bi ğarısı varımış(38) bir gün köyde dūn yPmışlar(39) o dūne de oyun Türkü olmuş tabi(40) millet oynarken oynerkēn bu çobanın ğarısını oynatmamışlar(41) ğadın eve gider ğocasına dērki (42) yarın tez dā da ğoyunları ğütme dēmiř(43) neyse ertesūn çoban ğoyunnarı ğütmemiş(44) köylüler gelmiş ne dē ğoyunnarı ğütmen dēmiř(45), o da dēmiř siz oyun Türkü ēttiniz benim aŗradı oynatmadınız ben de dā ğütmem dēmiř(46) neyse Köylüler toPlaşmış méydanda bir dā çalgı yaPmışlar.(47) bu sēr de çobanın ğarısı çıkmış ĩce bir oynamış(48) çoban eve varmış bakmış evde yémek ař yok(49) bu aŗrat nérdeki dēmiř(50) sonra ağlına gelmiş bizim aŗrat oynar dā dēmiř(51) meydana varsaki ğarısı oynarımış(52) avrat anattarlar nérde dērimiř (53) anattarlar belimde çözü de mĩstāali dēmiř(54) sonra da bunu Türküsü yapılmış(55)sağol ğuzum sen de sağol amān ğurban oluyūn(35)éderin ğuzum éderin haydi uğurlar olsun

METİN 25

Derlenen Kişi: Ali İhsan ÖZ

Yaşı: 65

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Konusu: Lakaplar

(1) bizim buralarda yaŗrım Kimse Kendi adıyla anılmaz (2) herkese zamanında ad tağmışlar öyle çağırırız (3) insanlar birbirine neye benzetirse benzettĩ şekilde, bir lağaP takıyor (4) lağaPsız adam olmaz (5) amma gençler arasında şimdi lağaPlar ğlkDı (6) ağlımaelenleri söyleyin sağa (7) lağaP adresi düz gösteriyordu biliyon mu (8) şaşırtmıyor, o lağaP birinde olur (9) lağabıyla söyledin mi yedisi de biliyor yetmişi de (10) bu Danışmayı kolaylaşDırıyor(11) mesela kör omarın cemal déller, sen kimlerdensin dē sorsalar ben kör omarın hasan dédi miydi ya tamām

(12) kökçü:

(13) hapçı: hapı çok içtinden hapçı déller

(14) köpçen: yobaz

(15) ğucu: çok ğonuşan kiři oldūndan ğucu déller

(16) cabılı:

(17) emirli:

(18) kel veli: zamanında ğafada bir yara olmuş, saçları da dökülünce, adam kel oldūçün

(19) ğüdüğırza: ğısa boylu oldūçün vérmışler bu lakabı

(20) ğabakçı: ğabā çok ekellerimiş ondan

(21) fadiğin nazim: anasının adı çok çıkınca, ansıynan çağırılar

(22) kör omar: adam çok içki içermiş, ondangiri de içkiden gözükör olmuş da kör omar dē çağırılar

(23) ğoreli: ğore savaşına ğatılmış, ordan ismi böyle ğalmış

(24) topal omar: doğarken bi ayā diğerinde ğısa olunca topallarımış ondan topal dē ğalmış

(25) akālınlar:

(26) ğarādil:

(27) ğarācı: ğara hacı déller adamın babası hacca gidip orda ğararıp gelmiş ondan da ğara hacı déller

(28) ğāzi: adama harbe gitmiş ordan yaralanıP gelmiş ğāzi démişler

METİN 26

Derlenen Kişi: Fatma ERBAŞ

Yaşı: 77

Öğrenim Durumu: Okuryazar değil

Memleketi: Kesmez/ Karapınar

Derleme Konusu: Yemek Tarifleri

(1)hoş geldiniz, gē ğuzum şoraya otur(2) sen de altınāl ğuzum ğuru yére oturmayın(3)iyi misīz, iyīz biz de çok şükür(4)abō annat bāĝlīm(5) bunu nōrecēn araştıRıP(6)bizim ĝarābarın usulü adeti şinci bitiyor(7) evelkinler ĝalıyor ğocaların aĝlında(8)genşler şinci onnarı hiç hēsāba almıyoru(9) bizim buralarda esKiden ana baba baĝardı(10) mesela evde ğız oldū da nérden annaşılırdı biliyin mi(11) ğızlar Poçu dérdik eveli başörtüsünü ıcık geriden bālar önden de kākül bırakırdın(12) ĝaynana olan şē de ğızı bēĝnirse ğıza dünür olullarıdın(13)bizim görücü usulüynen dünürümüz oldu(14) şinci yavrım esKiden bize danışılmazdı(15) istemeye gelincek babamız he dedi mi ölanla ğıza bi bellik taĝılı(16) o vāt millete haber salınır āĝız tadı yénir(17) āĝız tadına gelenler tepsiye gönüllerinden ne geçerse Para atar(18) o Paraynan gelinin bir eksī varısa alınır(19) sonra bişan günü belirlenir(20) ğızın evine dūne yaĝın ğurbanlık alınır(21) sebzesi meyvesi görülür(22) düĝünler bizim burda üç gün olur ğuzum Perşembe ĝecedden başlanır(23) Perşembe günü tüm köy ğız evine gelir(24) sarma sarılır, yémeklere yardım édir(25) āşamı da genşler arasında oyun türkü olur o ĝeçe ğızın saçına ĝına yanar (26) ĝınası varısa Deyzesinin yoĝusa dayısının evinde banyosu yaPTırılır (27)bir ĝeçe orda uyur ğız(28) cuma öylen vātı hamama gidilir(29) gelin hamamı yaPılır(30) gelin arĝadaşları gelir bir ĝaç ĝonşu gelir(31) eylenilir(32) cumartesi günü damat tarafı geline ĝına yaĝmaya gelir(33) ĝınacı gelir(34) önce ĝına yanmadan damat tarafı iyi bir oynar (35) yō gelin tarafı oynamaz(36) oynallarsa laf söz édeller(37)sonra déller ğız anası ğız anası hanı bunun öz anası, yüĝsek tepelere dē türkü varya oda söylenir(38)ĝına yaĝılır(39) ĝelin elini açmazsa ĝaynana altın vérir(40) ĝına yanar(41)esKiden çalgı çıĝırgı olurdu(42) şinci salonlarda oluyordu(43) eveli salon olmazdı baba evinde olurdu(44) gelinde babōcandan çıktı mı dōru ĝocasının evine gideler(45) şinci ev işi bitti(46)ölümüz bile dışarıdan gidiyor ğuzum(47)içerilerde hiç işler ĝalmadın(48)ĝınayı analı babalı diyerek bir de yuvasında mutlu olan genşler yaĝallarıdın(49)ölüvirecek mi sanıllarıdı ha anasız babasız yaksa(50)āĝıt yaĝallardın(51) ben iki sene nişanlılı ĝaldım hiç birbirimizi göremezdik(52)gördü mü ĝaçardık(53) şindikinneri nōrelim ya oturu kakar, gezer(54)ĝaynatamdan çok

gorḲardım(55)ḡaynatam benim siḡime atardın(56)haberi olmasa bi yere gitsem
düne diriye ıcık haberi oldumuydun ya sen böḡün šuraya mı gittin dē hizaya
çekeridin(57)niye gorḲardım işte bilmiyorun(58)bişşē de yaPmazdı (59)amma
çekiniridim(60)bizim buralarda çok yuka ekmek yapallarıdı(61)o ekmekleri šinci
herkeşler boşladı(62) güz ekmē ayrı yaz ekmē ayrı olurudu(63) aşamdan
yōḡrulurdu hamır(64) bir gün boyunca bir direk iki direk bakılmaz édilirdi(65)bir
Kişi ocān başında hep alazını alōr hem ekmē pişiriyordu(66)öncüt ekmāçmaya
ikūç Kişi de geliridi(67) hala Para ḡazananlara yaPDırılıyor(68) amma yaPanlar
boşladı(69)evelki işler bitiyor ḡızım, her šē hazıra biniyor(70) evel ıstar varıdı
ıstar doḲuruduk tahta āçlarınan(71)onnar da bitti ḡoyun ḡuzu da ḡalmadı
yavşım(72)biz de ellerimiz ḡavşırılı oturruz ziyaretçimiz gelsin dē bekleriz(73)
esKiden ḡoyunumuz varıdı(73) sütümüzü sārdık ḡōzelce ḡaymāmızı, pindirimizi
yaParıdık(74) šinci hepsi bittī(75) gidiyōz hazır bir péynir alıyoruz(76)zorumuza
da gidiyor(77) amma devir bunu götürüyor

METİN 27

Derlenen Kişi: Mevlüt METİNER

Yaşı: 70

Öğrenim Durumu:

Memleketi: İslık

Derleme Konusu: Hatıralar

(1) çobannık yaParıdık (2) çobannık yaParıken ayarladık ānın ḡızını aldım
(3) gelin aldım (4) onun yérine üç dört sene ānın yanında ḡoyun güDDüm (5)
đūın masraflarūçün (6) đūinümü Kendim yaPDım (7) dıša borçlandım o borcu
ödemēçün ikūç yıl hizmet étDim (8) başlık Parsı vardı amma ben ödemedim (9)
tarımınan geçimimizi sālarız (10) ekserī sulu (11) bu sene biraz masraflar
Pahalıydı (12) vatandaş bayā sıkıntılı(13) bu bu köyün muhtarıyın (14) hakıki
türkmenik (15) burda bir ḡuyu varımış (16) millet onun başına toplanmış(17)
hotamışDan bölünme(18)köyün orta yérinde isli bir ḡuyu varmış(19) isli köy
isliköy dēnile dēnile islik olmuş(20) köyün adıda ordan gelme(21)bu köyün aslı

türkmen(22)suriyeden irakDan gelinmiş zamanında (23)işDe malcılık, çiftçilik geçim gaynāmız

METİN 28

Derlenen Kişi: Halil TÜRKOĞLU

Yaşı: 69

Öğrenim Durumu:

Memleketi: İslık

Derleme Konusu: Düğün Adetleri

(1) bizim zamanımızda şinc̄bi yok(2) ana baba kimi minasiP görürlerse o olur(3) evel ana baba lafi çinenmez(4) saygı varıdı(5)biz gerdā girecādan ğarıyı görmezdik(6)o bizden ğaçardı, biz ondan ğaçardık(7)köy görecek dē(8)mesela ben ğarıyı görmek için evi ğıvransam bōyükler görse ğınallarıdı(9)biz nişannılıydık(10)gelingizimi görmeye gitmissim(11)neyse ğardaşları ney de var(12) aşene dēriz biz, bizim buralarda evin dışında güccük bir göz yer yaPılır mıtvak, oraya aşene dēnir(13) neyse aşeneye vardım elini Dutmak için uzandım, beni bir tersledi amma(14)elimi ne Dutan be dē(15) ben nasıl alev almıssım eve gidiyorun(16)eve vardım neyse yüssü nası fırlatmıssım(17) istemem ben bu ğızı diyorun amma bizikiler soruy(18) noldun ğızın bi yanışını mı gördün (19) yō ben istemem, diyorun amma söyleyemiyorun söylesen bizikiler ğızar bi de amma da bir iyi yaPmış dēllerdi(20) anam ikna etti de geri DakDım yüssü(21)bizim hanımla hala dayı uşāyız(22) bi de o benden bir iki yaş da bōyüdü(23) ben almam bacı ğardaşız dēdiysek de olmadı(24) bōyükler ne dērse oydu(25)söz hağgi düşmedi(26)böyle evlendik biz(27) biz güccüken birbrimize yoldaş giderdik(28)hiç o gözle bakmamıssım(29)asKer uğurlaması yaPılır(30)esKiden duva yaPılırdı(31) ğurban Kesilirdi(32) asKere gidecek olana ğına yaKılırdı(33)şölen olurudu(34)ToPlanılır köy méydanında, çalgılı milgili olur, ğınası yanar, çetnevır olur aşamınan da asKeri uğurlarız(35)asKere giden gencin cebine harçlık ğonur(36) duvası yaPılır(37)đınlerimiz Pek şamatalı olur (38)damat gerdā girmeden damadı iyi bi tokatlallarıdı(39)ğaPıya sādıçlar getiridi arKadan bi tokat geliridi(40)o tokatınan içeriye ğaçarıdı(41)damadın ayakkabısı

çalınırdı(42)şakası çalınırdı(43) damadı kaçırılırdı, saklanırdı(44)böyle bi
adetler varıdı(45)şindi çoğu kağıdı(46)zabattan bey bozumu olurdu(47) bey
bozumunda çerez, şeker yéridik(48)millet Datlı yéridi(49) damat dayak yéridi,
damadı cezandırılırdı(50)böyle usüller varıdı o zaman(51)bizim köyümüz
ğurulandan bēri türkmenik(52)hotamışdan bölünme (53) yeni yeni ayaç mıyaç
dikilmē başladı(54)hotamışdan ğırk tane köy bölünmüş(55)bizim ğonuşmamız da
benzerdir de amma deyişmiş de olabilir(56) ğadınlarımız hala az da olsa gine öyle
konuşuyor(57)hotamışdan üçer beşer kişi gitmişler yayla olmuşlar, sonra köy
olmuşlar(58)bu Tarafda oğadar suriyeden gelme yok(59)amma dédiklerine ğöre
sivasDan gelme çoğumuz(60)amma ondan evelide irakta irandan gelme (61)
bizim burda ğullandımız atasözü var tabi canım(62)evladını akıllı malını deli
édicen(63)şetana sabak vérir(64)buyurmadan Dutan evlaD, çağırmadan Kağan
avrat(65)bunnar dağlı abi(66)bizim buralarda eveli dağdan ğız istemeye
geldilerdimiydi ya vérmelerde(67)ne biliyin yobaz délleridi, ğızı
vérmeleridi(68)isliklinin bitanesi hotamışdan ğız sevmiş(69)ağanın ğızını
sevmiş(70)yalınız ağa çok yük sürmüş, ğızını vérmek istemiyorumuş ya (71)araya
bóyükler girmiş ağa vérmemiş ğızı(72)yalınız çoban da öyle gözel ğaval çalarımış
ki(73) ğaval çalarken ğoyunnar çobnın ne déđini annarımış(74)ağa çobana
démiş(75) sana bir şartım var anca öyle vérrin ğızı démiş(76)yedün bu isliğin
dağlarına Duz serPecez ğoyuna da su vérmeyecéz eee(77)ğoyun yedün sonra suya
varısa ğızı vérmem(78)yedün ğoyunu yaymış çoban su vérmenden(79) yedün sonra
ğoyun suya ğoşmuş(80)çoban ğavali eline almış ğavalla dön ğarabaş ğoyun dön
démiş(81) tüm sürü suya varmış, ğarabaş ğoyun malānı suya değdirmiş amma
işmemiş(82)ondan sonra ağa ğızı vérmiş bunun türküsü de var(83) sen yayılda
ben boylarına bakayın yayıl ablasını sevdim ğarabaş ğoyun dé(84)burdā çonanar
ğaval çala çala ğoyunu sudan geçiriler

METİN 29

Derlenen Kişi: Gülbeyaz Ceran

Yaşı: 63

Öğrenim Durumu: okuryazar değil

Memleketi: Salur

Derleme Konusu: Hatıralar, Türkü

(1)selvili köyünden buriya gelin geldim(2)gücücüdüm, boyum şuncacīdı(3)ğaynanam hiç beğenmedi beni(4)dışarıya suya çeşmeye çıkıyordum(5) ardımdan eee geline bak déyollarıdı geçıyordum içeri(6)gece oluncak herkeş uyuyunca öyle çıkıyordum çeşmeye su doldurmaya(7)gezmeye giderkene göcam beni gücāna alıyordu götürüyodu(8)birinde omar abin aldı gücāna geliyo(9)ğaynanada dışarıda iş görüyormuş(10)anam gaynanayı görünce omar abin aldıynan yere atıvėrdi(11)anam görür dē(12) ē ondon sonra geldik işte, gelin oldük, çoluk çocuk oldü(13)hayat böyle geldī geşti gidiyor(14) beş dene çocüm var(15)evlendirdim hepisini(16)işde bir arkadaşım var makbuş ben ona gelir giderin, o bana gelir gider(17)derdimi oñ dókerin(18)başğa dert dókecek kimsem yok(19)bazı arada türkü çārın efgarlanırım(20) başğa ne déyin(21) dur sağa iyi bir türkü çārıyın dertlidertli(22) türkü çārıken de Pek āların amma (23)çok āların

(24) geceler yarım oldu

(25) ālamak kārım oldu

(26) hiçbir dertten ölmezidim

(27) sebebim yarım oldu dē

(28) geceler uyku girmez gözüme

(29) zalım yastık diken oldu yüzüme

(30) uyma dédim uydun eller sözüne

(31) öyle āların āların ondankiri uyurun

(32) sinasından çıkDımda ölürüm dīye hiç aklına gelmezdi (33) ölürün dīye
(34) ufacık yavrılarıda görürüm dīye

(35) yata yata da yérde yanım çürüdü

(36) bahar geldi de yağın garlar erīdi

- (37)  garpin aldım da y z  solmadı
- (38) dipide  aldım da gelen olm dı
- (39)  ardaşlarımda ar maya gelm di
- (40) yata yata da y rde yanlarım  ur d 
- (41) bahar geldi de yağan  arlar eridi
- (42) arayıda deli g nl m ar yı
- (43) ah z lim, g nl m ar yı
- (44) zalım yardan aldım ben bu yar yı
- (45) ah zalım, bu yar yı
- (46) bir de benim i in  t n Durnalar, gidin Durnalar, g c n Durnalar
- (47) Durnam ne ararsın dağlarda anam dağlarda
- (48) y klendi bar ınan g c m yollarda anam yollarda
- (49) arzım halım  aldı gonca g llerde bizim  ll rde
- (50) bir de benim i in  t n Durnalar, gidin Durnalar, g c n Durnalar
- (51) başıma yağan  ar idim  ar idim
- (52) y dı y mır g neş vurdu eridim
- (53) evel yarin sevdiceği benidim
- (54) Şindi uzaklarda bakan ben oldum
- (55) y ce d  başına yatmış uyumuş
- (56) ela g zlerini uy u b r m ş
- (57) evel k c kidi b y m ş

(58) Şimdi kōŐelerde ğalan ben oldum

METİN30

Derlenen Kişi: Kezban YAYLALI

Yaşı: 97

Öĝrenim Durumu: okuryazar deĝil

Memleketi: Hasanoba

Derleme Konusu: Atasōzleri

(1) ĝizīnan ĝonŐu ōlūnan ordu ol

(2) ĝōt yalamaynan āız aŐınmaz

(3) daĝa tolu yāmiŐ buriya budala yāmiŐ

(4) Őētana sabak vėrir

(5) ok gezmif ovan ĝaynatmif, eŐŐē binmiş baldır oynatmif

(6) alası dışına olmak

(7) ĝōden yāsın yėrden toPlasınnar

(8) hocuyu ĝorsen gurul gurul ōten, beni ĝörünce ĝarayasılara batan

(9) hotamifdan kaĶDı ĝomaz

(10) hasanobaya ūramaz

(11) hasanobanın ĝızları

(12) gelin olunca ālamaz

(13) evde un yok, bakakda dan yok

(14) suya gider bacılar, avradız dē ĝucular

(15) ġarāün ġararıP ġalmaz

(16) şaşırın nōrūr, şaşġın aşı Pişirir

(17) erim er ossun da dā dibinde evim ossun

(18) ıcık canım sıkıldımıydı ya adı sanı ġararasıca, saçı ümūne dolanasıca déridik (19) ocāma incir ācı dikDin deriz (20) bir gelin varıdı (21) bizim burda gelin evdē altınnarı ġıymatlı ne varısa torlamış toplamış ġaşmış (22)adamın da bitecik ōluymuş (23) o gelinūçün öyle dédileridi (24) aġlımēlenler bunlar hay ġuzum (25) ġenşlīmizde ız mı çalışDık (26) burçak yolardık (27) ġızlarda türkū çıġırdı (28) ah ne zor işimiş burçak yolması, burçak tarlası dē ġuzum

METİN 31

Derlenen Kişi: Hayriye GÖRAL

Yaşı: 57

Öġrenim Durumu: okuryazar deġil

Memleketi: Dereomca

Derleme Konusu: Deddua, Dua

(1)şinci hemen aġlıma gelmez de(2) biri ıcık canımı sıkDıymıydın adın batsın, adı batasıca(3)adın sanın ġararsın da gara yēllerden canın çıksın dériz(4) bizden öte kör şeytandan bulsun dériz(5) gidişin olsun da gelişin olmasın dériz(6)dişlerimi boāzoma üġüttün dişin ġuşun başıña hor gelesice(7) çok ġonuşan için çenen çekilesice dériz(8) allah ġucāna çocuk vérmesin(9) iki yakan bir araya gelmesin dézir(10) boyun posun devrilsin dézir(11) ileniriz işte(12) ben emelim çok çektim ama o zaman çok ah éttim(13) senin halan olur benim eltimidi(14) bize bir evi ikiye bölüştüler bana sesini kesip ġabul édecen dédiler(15) elimden ġolumdan altınımı toPladılar(16) bide adımı deliye çıkardılar(17) ben aylarca ilaç ġullandım ġülüm(18) benim çektim (19)insanın içinden çıkmıyō(20)öġüp öġüp çıkıP geliyor(21) öyle olunca Allah afētsin ilendim(22) yüzünüzü ġöldürmesin bana çekirdiniz bin ġatını yaşayın dédim(23) benim herifin dayısı varıdı(24) öldü rāmetli(25) Pek gezeridi, gellaba, gellaba dériz(26) ġülüm burda yēngeye,

Pek d ridi(27) boynu altında ğalasıca d (28) bizim burda avratlar T rl  laf bilir ebecik gib (29)dua  derim  ocuklarıma dua  derim(30) mesela  ocuk doğunca g rmeye gideriz(31) Allah analı babalı b y ts n d riz(32) Allah beterinden saĒlasın d riz(33) Allah ğecinden v rsin d riz(34) Allah imandan ğurandan ayırmasın d  dua  deriz(35)  ocuklarıma Allah iŐinizi ğuc n z  rast getirsin d riz(36) Allah eline ğoluna acı  rı v rmesin(37) elin ğolun dert g rmesin d nir(38) ge en bacım geldi (39)ben de hastaydım(40) evimi temizledi g rd  tuttu(41) ben de d dim k l d  avı lad n altın ossun d dim (42)o da olur mu

METİN 32

Kaynak Kişi: Leyla KARACA

Yaşı: 54

EĒitim Durumu: ilkokul

Derleme Konusu: Hatıralar

Derleme Yapılan K y: İslık

(1)  nceden Şindiki gibi  eŐme ne rasın g l m (2) eveli atınan ğuyudan su  ekelleridi (3) biz de bir ocak ğurardık (4)  amaŐırları yurduk (5) bir araya toPlanınca ğarılar manileŐirdi (6) t rk   ıranı mı aran, m ni s yl ni mi aran (7) bilirin de  yle  ok bilmem

(8)  ŐimiŐ erik kimin

(9) uzamış oluk kimin

(10) ben senin neyini alayın

(11) yolunmuş ta ık kimin

(12) eveli  ocuklara s phaneke  Ēretirken Ő  d lleridi (13) s p neke s mb l teke, anan keŐi baban teke (14) acı Patlıcanı ğır   almaz d ller (15) onnar da olur mu g l m (16)  ır ol batman d  (17) akılsız dostun olac na akıllı d Őmanın ossun d ller (18) ah y rde ğalmaz, atın  l m  arpadan ossun (19) aĒlıma gelenler bunnar g l m (20) ha Ő  d ller akılsız K p  yol ğocatır (21)  layanın malı g leni

ondurmaz (22) dama çıkan Keçinin dala çıkan òlāi olur (23) ğayınbabam genşken
çobanlık yapmış (24) ğoyunlar başkasının aņına varmış oranın sāibi da ana avrat
sōmüş (25) ha o adam sōünce ğayınbabam da démiş ki darıldīm dāda ğoyun
otlatmam (26) darıldīm dāin odununu yakmam démiş (27) geçen bī gonşumuz var
onun ğızı nişanıydı (27) duyduk ki ğızın ğonuştū varımış (28) ğız almış bōçasını
ĝaşmış (29) ondan déller gelin ata binmiş de ğör kimin ĝaPısında dē (30) başĝa da
aĝlıma gelmiyoru (31) bizim burda adamın biri varıdı (32) adam Pek horantası
ēsik olmaz (33) ićen sıçan, çō afidersin sıçan it ĝibi gezeridi (34) bu adam öldü bi
ōlu bi ĝızı varıdı (35) ōlu da adamın Kendine benzemiş (36) ōle déller ōlan
babasından ĝörür sokak gezmeyi (37) ĝız anasından ĝörür yatak yazmayı dē (38)
bi dē buralarda āşam vātı incir ācının altından geçilmez déller (39) bōyüklerimiz
délleridi nası insanlar bir araya gelir oturur (40) cinlerde incir aĝacının altında
toplaniP oturullarımış

Ek 2. Kaynak Kişiler Tablosu

Köyler	Kaynak Kişiler	Eğitim Durumu	Yaş	Toplam Kişi Sayısı
Deromca	Veli Sert	İlkokul Mezunu	81	
Deromca	Cennet GÜDÜL	İlkokul Mezunu	53	
Deromca	Şenel GÜDÜL	İlkokul Mezunu	51	
Deromca	Hayriye Göröl	İlkokul Mezunu	52	
Deromca	Zekiye Göröl	OYD	70	
Deromca	Şekibe İnce	OYD	70	
Deromca	Ayten Ergen	OYD	60	
Deromca	Recep Ergen	OYD	70	
Ekizli	Durdane Erdem	OYD	78	
Ekizli	Ramazan Erdem	İlkokul Mezunu	73	
Hasanoba	Kezban Yaylalı	OYD	97	
Hotamış	Esm'e Yılmaz	İlkokul Mezunu	67	
Hotamış	Tefrika Uzun	OYD	85	
Hotamış	Kazım Mırısöğlu	İlkokul Mezunu	78	
İslik	Halil Türkoğlu	İlkokul Mezunu	69	
İslik	Mevlüt Metiner	İlkokul Mezunu	70	
İslik	Leyla Karaca	İlkokul Mezunu	54	
Kesmez	Emine Şimşekli	OYD	76	
Kesmez	Fatma Erbaş	OYD	77	
Merkez	Yüksel Birer	İlkokul Mezunu	70	
Merkez	Hatice Duman	OYD	76	
Ortaoba	Mercan Soylu	OYD	63	
Ortaoba	Zekeriya Yaylalı	OYD	54	
Ortaoba	Hasibe Akbay	OYD	87	
Ortaoba	Ayşe Tugan	OYD	81	
Öbektaş	Ümmühanı Alan	OYD	85	
Öbektaş	Nedime Alan	OYD	80	
Reşadiye	Murat Tunalp	İlkokul Mezunu	74	
Reşadiye	Ali İhsan Öz	İlkokul Mezunu	65	
Salur	Asiye Küçükdurmuş	İlkokul Mezunu	52	
Salur	Gülbeyaz Ceran	OYD	63	
Tilkili	Narin Küçükdurmuş	İlkokul Mezunu	76	
				32 kişi

Ek 3. Sözlük

A

ā, ağa: Baba veya ağabey 5/53

aba: Abla, anne 10/25

abō ~ abbōv̇: Hayret sözü 5/20

abav: Bir hayret sözü

āc~āç: Ağaç

acıgól: Acıgöl 14/1

aır: Ağır, az 10/16

akran: Yaşıt 5/74

álettirik: Elektrik 2/10

annah: Eyvah. 5/76

analık: Üvey anne 10/6

araP: Arap. 4/218

arabaş: Arabaşı çorbası 8/ 19

asKer: Asker. 28/29

aşene: Evden bağımsız mutfak. 28/12

aşşık: Koyunun ayak kemiği.13/87

acık/ıcık: Azıcık. 11/29

annad-: Anlatmak. 5/59

aPla: Abla. 3/35

âşıklı: Âşık olan. 4/101

atınan: At ile. 2/9

atkı: Takı 13/61

avrat: Eş, hanım, kadın. 10/60

azzık: Çobanın yemeği. 12/37

B

baca: Pencere 6/23

Parnak: Parmak 11/35

barabar: Beraber, birlikte 4/84

bastırık: Yağ ve yoğurt saklanan yer. 11/73

behirdar ol: İyi ol.12/31

bendir- : Suya batırmak, hafif hafif ıslatmak

beket- : Sağlamca örtmek.11/73

belek: Kundak. 11/28

bet: Kötü: 12/31

Bicik-: Çoğalmak. 12/21

belik: Kısım 5/77

bingıldak: Yeni doğmuş çocukların başlarındaki yumuşaklık 19/7

bili: Bilye.13/104

C

cavır: Gâvur. 16/61

car giymek: Şalvar takım giymek, kötü kıyafetler giymek. 21/12

cici: Yaşlı teyze. 22/15

cırmala-: Yaşam mücadelesi vermek. 22/68

cız-: Çizmek. 12/4

Ç

çatlak: Herhangi bir kişi yanlış, dengesiz, hatalı bir davranış sergilediği zaman ona söylenen

ve biraz da argo anlamı taşıyan bir kelimedir. 21/30

çıra: Lamba 2/11

çinke: Ufacık, minnacık. 21/108

çitme: Tekme 5/23

çêşme: Çeşme.29/6

çiz-: çözmek. 24/53

D

dal: Sırt, bel, vb. anlamında kullanılmaktadır.

delme: Yelek 7/13

deniz: Deniz 1/1

deplek: Def 5/15

déynek: Değnek, sopa 5/

dık- : Doldurmak.

dişe-: Direnmek, karşı koymak

döşşek: Yatak. 10/103

Duz: Tuz. 11/ 61

düğür düş-: Kız istemeye gitmek. 17/15

dünürçü: kız istemeye gelen kişiler. 26/13

dürü: Bohça, çeyiz. 14/75

E

ebecik: Her konuda bilgi sahibi olan. 31/28

ēsik: Eksik.

elganem: Sessiz, kendi halinde. 10/127

ēlük: Ölü: 23/26

ēşi: Ekşi. 8/38

evel: Evvel. 7/40

F

fasille: Fasulye. 8/43

ficid- : Fırlatmak. 28/16

fıklad-: Fokurdayarak kaynatmak.8/55

filik: Keçinin uzun tüyleri.13/126

G

ğan: Kan. 19/12

ğara: Siyah. 25/27

ğarabār~ ğarabımar: Karapınar. 14/18

ğarannık: Karanlık. 6/22

ğarayasılar: Kara yas, yastutmak. 30/8

garer: Ölçü anlamında kullanılmaktadır. 8/37

gaşşık: Kaşık anlamındadır.7/29

ğaş-: Kaçarak evlenmek. 8/88

ğavşır-: Kapatmak. 4/396

ğavır-: Kavurmak 8/35

ğayıt ğamat: Malzeme, eşya 2/72

gellaba: Yenge 10/135

ğığ: Koyun gübresi 10/58

ğısrak: Dişi at. 4/64

gicişmek: Kaşınmak 12/21

ğonşu: Komşu. 14/20

ğoreli: Koreli 25/23

ğöbüt: Eski kıyafetlerden yapılan kalın örtü. Minder, döşek.

ğöynek: Gömlek20/39

ğucula-: Kafa kafaya verip konuşmak, dedikodu yapmak. 30/14, 25/15

ğuşak: Kemer. 2/50

ğuşluk: Sabah ile öğle arasındaki vakit. 5/58

ğuz: Gölgelem olmayan yer 5/65

ğúccük: Küçük. 2/1

ğüccüçük: Çok küçük, ufacık anlamındadır. 2/1

ğüleş: Güreş. 2/41

gümbür gümbür: İkileme, Çok yüksek sesli anlamında kullanılan bir ikileme. 2/23

H

hazār: Galiba

hayırsız: Çok fazla yaramazlık yapan, uslu olmayan çocuklara söylenen bir kelime.20/37

horanta: Aile, eş, koca, dost. 32/32

hoşav̄: Hoşaf. 10/28

hovarda: Kadınların birbirlerine söyledikleri bir argo.

horantılı: Orantılı. 3/97

hökümet: Hükûmet. 1/7

I

ııcık: Azıcık. 11/14

ırazza: Raziye 10/95

ırbık~ ıbrık ~ıPrık: İbrik 14/6

ırāmetli: Rahmetli. 5/93

ıstar: Halı dokuma.14/2

ıstarācı: Halı dokuma tezgâhı. 14/2

İ

ılan: Yılan. 14/52

ilēn ~ ilehen: Leğen, çamaşır yıkanan sele. 10/93

ilen-: Beddua etmek. 31/11

inne: İğne. 6/69

innelik: Başa takılan süslü fes.13/153

ireşber: Rençber, çiftçi. 5/30

işlik: Gömlek. 21/10

K

kerehat: Temiz olmayan. 10/139

kireşli: Kireçli 3/22

kişşik: Karşılıklı iş yapma

kiyad: Kâğıt. 12/25

kömüyrük: Pişirmek. 7/ 5

L

lasdik: Ayakkabı, lastik ayakkabı. 5/89

M

mayalı: Köylerde soba veya fırınlarda yapılan küçük ekmek. 10/26

mezer: Mezar. 13/53

motur: Traktör. 5/91

N

nāl~ nahıl: Nasıl. 2/84

nirēdin: Neresiydi, anlamında kullanılmaktadır.3/7

nōrūr~ nē rūr Ne yapar? 30/16

nē recen Ne yapacaksın? 3/25

Ö

ōke: Öfke. 10/ 84

ōkelen-: Őfkelenmek. 10/84

ōncüt: Ődünç. 26/66

P

pădiřā: Padiřah. 4/ 382

patik:

pırtı: Elbise, giysi.11/18

pılav ~ pilaf: Pilav. 8/49

péndir ~ pindir: Peynir. 3/96

poçu: Kadınların kullandığı örtü. 26/11

ponçak: Püskül. 4/40

pontul: Pantolon.

poytin: Hızlı. 1/10

pürçek: Kadınların şakaklarından sarkan saç.

püsküt: Bisküvi. 8/99

S

sabak: Ders. 30/4

satırnaç: Satranç. 4/322

sulf: Sulh, barış. 10/89

ř

şā ismayil Şah İsmail. 4/ 247

şeytan: Şeytan. 30/4

şılık-: Şımarmak

şinci: Şimdi.31/1

T

tehne: Tenha. 10/54

tekizle-: Düzenlemek. 10/52

Ü

üleş: 1. Ölmüş hayvan leşi, 2. Bölüşmek.4/

ürüya: Rüya. 4/

üzengi: Eyerin iki yanından atın karnı hizasına doğru sarkan ve hayvana binildiğinde ayakların basmasına yarayan, altı düz demir halka. 4/216

Y

yā: Tereyağ. 10/50

yéter: Yeter

yetişgin: Yetişkin. Beden, ruh ve duygu bakımlarından olgunluğa erişmiş kimse. 10/99

yö: Yok.6/307

yourt Yoğurt.

yoıdun Yoktu. 3/83

yokarı: Yukarı

yörük: Yörük, bir Türk oymağı. 4/120

yūlet-: Yūkletmek 2/25

yu-: Yıkamak 10/52

yūn: Yūn 10/53

yūka: Yufka. 26/60

yūssük: Yūzük. 28/16

yüzellik: Üzerlik otu. 11/27

Z

zabādan: Sabaha kadar. 14/44

zabattan: Sabahleyin. 4/385

zamat: Zaman

zālim: Zalim.9/2

zāti~ zayti: Zaten. 2/56

zeroş: Sarhoş. 3/84

zeval vérmesin: Zeval vermemek, yokluğa erdirmemek.

zoba: Soba. 2/72

Ek 4. Metinde Kullanılan Çeviri Yazı İşaretleri

á: /a/ ile /e/ arası ünlü

á̄: uzun olan /a/ ile /e/ arası ünlü

ā: uzun /a/

ǎ: kısa /a/

à: /a/ ile /ɪ/ arası ünlü

ä: açık /e/

ê: /e/ ile /ö/ arası ünlü

é: /e/ ile /i/ arası ünlü

ē: uzun /e/ ile /i/ arası ünlü

ē̄: uzun /e/

ě: kısa /e/

í: /ɪ/ ile /i/ arası ünlü

î: /ɪ/ ile /u/ arası ünlü

ï: kısa /ɪ/

ī: uzun /ɪ/

î: /i/ ile /ü/ arası ünlü

ï: kısa /i/

ī: uzun /i/

ó: /o/ ile /ö/ arası ünlü

ō: uzun /o/

ö: kısa /o/

ô: /o/ ile /ö/ arası ünlü

ō: uzun /ö/

ó: /ö/ ile /ü/ arası ünlü

õ: kısa /ö/

ú: /u/ ile /ü/ arası ünlü

ū: uzun /u/

ũ: kısa /u/

ū: kısa /ü/

ũ: uzun /ü/

đ: boğumlanma noktası öne kaymış /d/

F: /f/ ile /v/ arası ünsüz

ğ: arka damak /g/'si

h: sızıcı /h/ (hırıltılı /h/)

h: nefesli /h/

K: /k/ ile /g/ arası ünsüz

k: arka damak /k/'si

Kç: /k/ ile /ğ/ arası ünsüz

ŋ: diş- geniz- damak /n/'si

P: /p/ ile /b/ arası ünsüz

ř: zayıf boğumlanmalı /r/

S: /s/ ile /z/ arası ünsüz

T: /t/ ile /d/ arası ünsüz

ŷ damak- dudak /v/ʻsi

Ek 5. İşaretler

- (-) : Ünlüler üzerinde uzunluk işareti
- (<) : Gelişmenin yönü
- (>) : Gelişmenin yönü
- (´) : Kalın ünlüler üzerinde incelme işareti
- (°) : Düz ünlüler üzerinde yarı yuvarlaklaşma işareti
- (·) : Geniş ünlülerin üzerinde yarı daralma işareti
- (_) : İki kelime arasında bağlama/ ulama işareti
- (˘) : Vurgu işareti
- (-x, x-, -x-) : Sesin başında ise kelime başı, sonunda ise kelime sonunu gösterir.
- (Ø) : Bir gramer unsurunun telaffuz edilmeyen ancak fonksiyonu korunan şeklini temsil eder
- (+) : İsme bağlanmayı, isim kategorisini gösterir.
- (-) : Fiile bağlanmayı, fiil kategorisini gösterir.

Ek 6. Metinler Listesi

Kaynak Kişi

1. Metin 1: Asiye KÜÇÜKDURMUŞ
2. Metin 2: Durdane ERDEM
3. Metin 3: Emine ŞİMŞEKLİ
4. Metin 4: Veli SERT
5. Metin 5: Murat TÜNALP
6. Metin 6: Cennet GÜDÜL
7. Metin 7: Esmey YILMAZ
8. Metin 8: Narin KÜÇÜKDURMUŞ
9. Metin 9: Ramazan ERDEM
10. Metin 10: Zekiye GÖRAL
11. Metin 11: Şekibe İNCE
12. Metin 12: Recep ERGEN
13. Metin 13: Ayşe TUGAN
14. Metin 14: Ayten ERGEN
15. Metin 15: Yüksel BİRER
16. Metin 16: Tefrika UZUN
17. Metin 17: Mercan SOYLU
18. Metin 18: Şenel GÜDÜL
19. Metin 19: Zekeriyya YAYLALI

20. Metin 20: Kazım MIRISOĞLU

21. Metin 21: Hatice DUMAN

22. Metin 22: Ümmühanı ALAN

23. Metin 23: Nedime ALAN

24. Metin 24: Hasibe AKBAY

25. Metin 25: Ali İhsan ÖZ

26. Metin 26: Fatma ERBAŞ

27. Metin 27: Mevlüt METİNER

28. Metin 28: Halil TÜRKOĞLU

29. Metin 29: Gülbeyaz CERAN

30. Metin 30: Kezban YAYLALI

31. Metin 31: Hayriye GÖRAL

32. Metin 32: Leyla KARACA

KAYNAKÇA

- Akar, Ali (1996);“Ağız Araştırmalarında Kaynak Kişi Meselesi”, 3. *Uluslararası Türk Dil Kurultayı*, Ankara.
- Akar, Ali (2006); “Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları”, *Turkish Studies, Türkoloji Dergisi*, Sayı 2, s. 41- 53.
- Akar, Ali (2008); “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Eski Bir Sıfat Fiil Kalıntısı: -cı”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic* Cilt 3,Sayı , s. 145-160.
- Alkaya, Ercan (2008); “Eski Türkçe –qıya Ekinin Türk Lehçelerinde ve Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Kullanımı Üzerine”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Cilt 3, Sayı 4, s. 43-72.
- Arat, Reşit Rahmeti (1986); *Eski Türk Şiiri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Arat, Reşit Rahmeti (1987); *Makaleler I*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Atalay, Besim (1943); *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini “Endeks”*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Atmaca, Emine (2007); “Antalya’nın Korkuteli İlçesi Ağzında Görülen Belirgin Dil Hâdiseleri”, *Dil Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1 Güz, Ankara, s. 115-155
- Atmaca, Emine (2007); “Antalya’nın Korkuteli İlçesi Ağzının Standart Türkçeden Farklı Şekil Bilgisi Özellikleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, ISSN: 02550644, Sayı 179, İstanbul, s. 201-226
- Atmaca, Emine (2017); *Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağzları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Barın, Erol ve Celal DEMİR (2006); *Türk Dil Bilgisi (Ses Bilgisi)*, Öncü Basımevi, Ankara.
- Bozalkı, Nurcan (2016); “Konya İli Karapınar İlçesi Tülü Dokumalarının Geçmiş ve Günümüzdeki Durumu,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Buran, Ahmet (1996); *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Buran, Ahmet (1997); *Keban, Baskil, Ağın Yöresi Ağzları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

- Buran, Ahmet ve Şerife OĞRAŞ (2003); *Elâzığ İli Ağızları*, Elâzığ Valiliği Elâzığ Kültür Kurultayı, Elâzığ.
- Caferoğlu, Ahmet (1957); “Anadolu ve Rumeli Ağızları Araştırmalarının Bugünkü Durumu”, *Bilimsel Bildiriler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.65-70.
- Caferoğlu, Ahmet (1963); “Muğla Ağızı”, *TDAY- Belleten*, 1962, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu, Ahmet (1973); “Anadolu Etnik Yapısının Oğuz-Türkmen- Yörük Üçlüsü”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt V, Cüz: 1-4, İstanbul.
- Caferoğlu, Ahmet (1994); *Anadolu Ağızlarından Toplamalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu, Ahmet (1995); *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Canpolat, Mustafa (1992); “Eski Anadolu Türkçesi’ndeki Belirtme Durumu Ekinin Kökeni Üzerine”, *Türkoloji Dergisi*, Cilt X, Sayı 1, Ankara s. 9-11.
- Ceylan, Emine (1991); “*Ana Türkçede Kapalı /e/ Ünlüsü*”, Türk Dilleri Araştırmaları, Ankara s. 151-165.
- Clauson, Sir Gerhard (1972); *An Etymological Dictionary of Pre- Thirteenth-Century Turkish*, Oxford University Press, London.
- Çeker, Mustafa (2015); “*Çumra Havalisi Yörükleri Ağızı*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Çıracı, Kazım (2019); “*Konya İli Karapınar İlçesi Ağızları*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Delice, İbrahim (2000); “Türk Dilinde Ek Tasnifi Denemesi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 9, Sivas, s. 135- 150
- Demir, Necati (2000); *Ordu İli ve Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Demir, Necati (2019); *Türkçe Ses ve Biçim Bilgisi*, Altınordu Yayınları, Ankara.
- Demir, Nurettin (2000); “Anadolu Ağızlarında Birincil Çoğul Kişi İstek Eklerinin İkilik Bildiren Bir Değişkesi”, *Türkçenin Ağızları Çalıştay Bildirileri*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Demirtaş, Faruk (1948); “Osmanlı Devrinde Anadolu’da Kayılar”, *Tarih Belleteni*, Cilt XII, Sayı 47, Ankara, s. 68-79.
- Duran, Kübra (2019); “*Hadim (Konya) Köyleri Ağızı*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ediskun, Haydar (1985); *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, Ankara.

- Ekizoğlu, Fatma Gölşah (2018); “*Beyşehir ve Yöresi Ağızları,*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2002); *Kars İli Ağızları,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Eren, Mehmet Emin (1997); *Zonguldak- Bartın- Karabük İlleri Ağızları,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ergin, Muharrem (1972); *Türk Dil Bilgisi,* İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Eröz, Mehmet (1991); *Yörükler,* Türk Dünyası Araştırmaları Yayınları, İstanbul.
- Gece, Mehmet (1985); “*Serap Ağzı,*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gemalmaz, Efrasiyap (1995); *Erzurum İli Ağızları,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, Tuncer (2000); *Türkçe El Kitabı,* Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, Tuncer ve Ercan Alkaya (2011); *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası,* Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gölsevin, Gürer (2002); *Uşak İli Ağızları,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Gölsevin, Gürer (2007); *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Gölsevin, Gürer (2010); *Yaşayan ve Tarihî Türkiye Türkçesi Ağızları,* Bayrak Matbaacılık, İstanbul.
- Günay, Turgut (2003); *Rize İli Ağızları (İnceleme- Metin- Sözlük),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Gündüz, İbrahim (1993); *Karapınar El Dokmaları ve Kökboyacılık,* Damla Matbaacılık, Karapınar Belediyesi Kültür Yayını No 2, Konya.
- Hacıeminoğlu, Necmettin (1971); *Türk Dilinde Edatlar,* Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Halaçoğlu, Yusuf (1980); XIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun İskân Siyasetinde Derbentlerin Yeri, *Millî Eğitim ve Kültür,* Sayı 6, s. 95- 102.
- Halaçoğlu, Yusuf (1991); *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı,* Türk Tarik Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kaplan, Nuran (2016); “*Konya Derebucak İlçesi ve Çevresi Ağızları Dil Özellikleri (İnceleme-Metin-Sözlük),*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

- Kar- Yem (1986); Karapınar, Erozyonu Önleme, Besicilik ve Turizm Şenliği, No1, Göksu Matbaası, Konya.
- Karaağaç, Günay (2012); *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karaağaç, Günay (2013); *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Karaağaç, Günay (2013); *Türkçenin Ses Bilgisi*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Karahan, Leyla (1999); “Yükleme ve İlgi Hâli Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler”, *3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, , s. 605- 611.
- Karahan, Leyla (1999); *Türk Gramerinin Sorunları II*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Karahan, Leyla (2011); “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf – Fiil Ekleri”, *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 345- 373.
- Karahan, Leyla (2011); *Anadolunun Ağızlarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Karakaya, Derya (2013); *Eskil/ Karapınar Kazası Vakıf Eserleri*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Karapınar İlçe Raporu (2019); Konya.
- Karpuz, H. Ömer; İdris Nebi UYSAL (2009); “Karaman İli Ağızlarında Şekil Bilgisi Özellikleri Bakımından Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 26, s. 54- 62.
- Kızıldağ, Süleyman Hilmi (2017); “*Şereflikoçhisar-Kulu Yöresi Nogay Ağızı (Giriş-İnceleme-Metin-Seçme Sözlük-Ekler)*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Isparta.
- Kocamaz, İhsan (2013); “*Konya İli Taşkent İlçesi ve Köyleri Ağızı*,”Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Koç, Mustafa (2012); “Eski Anadolu Türkçesinde /dUk/ Ekli Geçmiş Zaman Çekimi”, *Türkbilig Dergisi*, s. 11- 18.
- Konya İli ve Karapınar İlçesi Haritası (2020); https://www.google.com/search?q=konya+karap%C4%B1nar+harita&rlz=1C1NHXL_trTR827TR827&sxsrf=ALeKk03pwH12p6xlAd3xBq2KUKKWmc0ymQ:1606242821478&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwis7a_m6JvtAhXJgVwKHUqjDDcQ_AUoAXoECAQQAw&biw=1366&bih=635, Erişim Tarihi: 11.10.2020
- Konya İli ve Karapınar İlçesi Haritası (2020); <https://www.google.com/maps/place/Karap%C4%B1nar,+Konya,+T%C3%BCrkiye/@37.7032806,33.5674858,13z/data=!4m5!3m4!1s0x14d76ccb553>

9e10b:0x2d4b3fb609af6eff!8m2!3d37.71532!4d33.54657?hl=tr, Erişim Tarihi: 11.10.2020

- Korkmaz, Zeynep (1975); “Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, *TDAY- Belleten*, , Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 143- 172.
- Korkmaz, Zeynep (1980); “Anadolu Ağızlarının Etnik Yapısı ile İlişkisi Sorunu”, *TDAY- Belleten 1971*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 21- 32.
- Korkmaz, Zeynep (1992); *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (1994); *Güney- Batı Anadolu Ağızları (Fonetik)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (1994); *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (1995); “Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt I, , Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 496.
- Korkmaz, Zeynep (1999); “Anadolu ve Rumeli Ağızlarının Tarihî Devirlerle Bağlantısı Üzerine”, *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (2005); “Batı Anadolu Ağızlarında Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekim Ekleri ve Fonoloji- Morfoloji Bağlantısı”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 222- 231.
- Korkmaz, Zeynep (2008); *Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Etnik Yapı Ayrılıklarından Kaynaklanan Ses ve Şekil Bilgisi Zenginliği Üzerine*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (2009); *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Köğçe, Ayşe Namlı (2013); “*Gölyaka Kasabası Ağzı Sözdizimi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Köprülü, Fuad (1959); *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Küçükdağ, Yusuf (1997); *Karapınar Sultan Selim Külliyesi*, Damla Ofset Matbaacılık, Konya.
- Küçükdağ, Yusuf (2001); *Karapınar Sempozyumu*, Bahçıvanlar Basım, Karapınar Belediyesi, Konya.

- Nalbant, M. Vefa (2003); “-DUK Eki ve Divânü Lûgati’t-Türk’te –DUK Ekli Görülen Geçmiş Zaman Çekimi”, *Türkoloji Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, s.193-203.
- Özmen, Mehmet (2014); *Türkçede -Ken Zarf- Fiil Eki*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Polat, Gülşen (2019); “*Cihanbeyli Ağzları*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Sev, Gülsev (2007); *Tarihî Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Sevim, Ali ve Yaşar YÜCEL (1998); *Türkiye Tarihi*, Cilt I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Sözer, Burak (2017); “*Kadınhanı ve Çevresi Türkmen-Yörük Ağzı*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Şahin, Fatma (2017); “*Kadınhanı Ağzı*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Tansu, Muzaffer (1963); *Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tekin, Talat (1995); *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Simurg Yayınları, Ankara.
- Tuna, Osman Nedim (1986); *Türk Dilbilgisi*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ders Notları, Malatya.
- Tuna, Osman Nedim (1992); *Ders Notları 3 Türk Dilbilgisi (Fonetik ve Morfoloji)*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Malatya.
- Tuna, Osman Nedim (2002); “Altay Dilleri Teorisi”, *Türk Dünyası El Kitabı Dil-Kültür- Sanat*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 7- 58.
- Turan, Osman (1999); *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Turan, Zikri (2000); “Türkçenin Yapım ve Çekim Düzeninde Yer Alan Eklerin Sınıflandırılması Nasıl Olmalıdır?”, *IV. Uluslararası Türk Dil Kurultayı*, Çeşme İzmir.
- Turan, Zikri (2006); “Türkçede Basit / Birleşik Çekim Ayrımıyla Sembolleşen Fiil Çekiminin Problemleri”, *Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları*, Volume 30, Issue III.
- Turan, Zikri (2006); *Artvin İli Yusufeli İlçesi Uşhum Köyü Ağzı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

- Turan, Zikri (2010); *Ses Bilgisi Lisans Ders Notları*, Sakarya Üniversitesi.
- Turan, Zikri (2011); *Eski Anadolu Türkçesi Lisans Ders Notları*, Sakarya Üniversitesi.
- Türkçe Sözlük* (2011); Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü (A- Z)*, Cilt I- XII, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Uğurlu, Mustafa (1999); *Memlük Türkçesinde Zarf- Fiil Parçalarının Dizimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Üstüner, Ahad (2000); “Türkçedeki +A Pekiştirme Ekinin Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kullanılışı”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 1, s. 189- 206.
- Üstüner, Ahad (2000); *Anadolu Ağzlarında Sıfat- Fiil Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Vural, Hanifi ve Tuncay BÖLER (2012); *Ses ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, I- VIII, Ankara.
- Yardımcı, Mehmet (2001); *Yazılı Anlatım İlkeleri ve Ses ve Şekil Bilgisi*, Ürün Yayınları, İzmir.
- Yazım Kılavuzu* (2005); Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Yücel, Bilal (1999); “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları”, *Türk Gramerinin Sorunları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Zengin, Âdem (2012); *Karapınar “Sultaniye” Şehrengizi*, Damla Ofset, Konya.
- Zülfikar, Hamza (2007); “Dünden Bugüne Türkçe”, *Türk Dili*, Sayı 567, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 434- 442.

ÖZ GEÇMİŞ

Emel Gdl 1991 yılında Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2010 yılında Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eēitimine baēladı. 2014 yılında lisans eēitiminden mezun oldu. 2018 yılında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim dalında yüksek lisans eēitimine baēladı.

